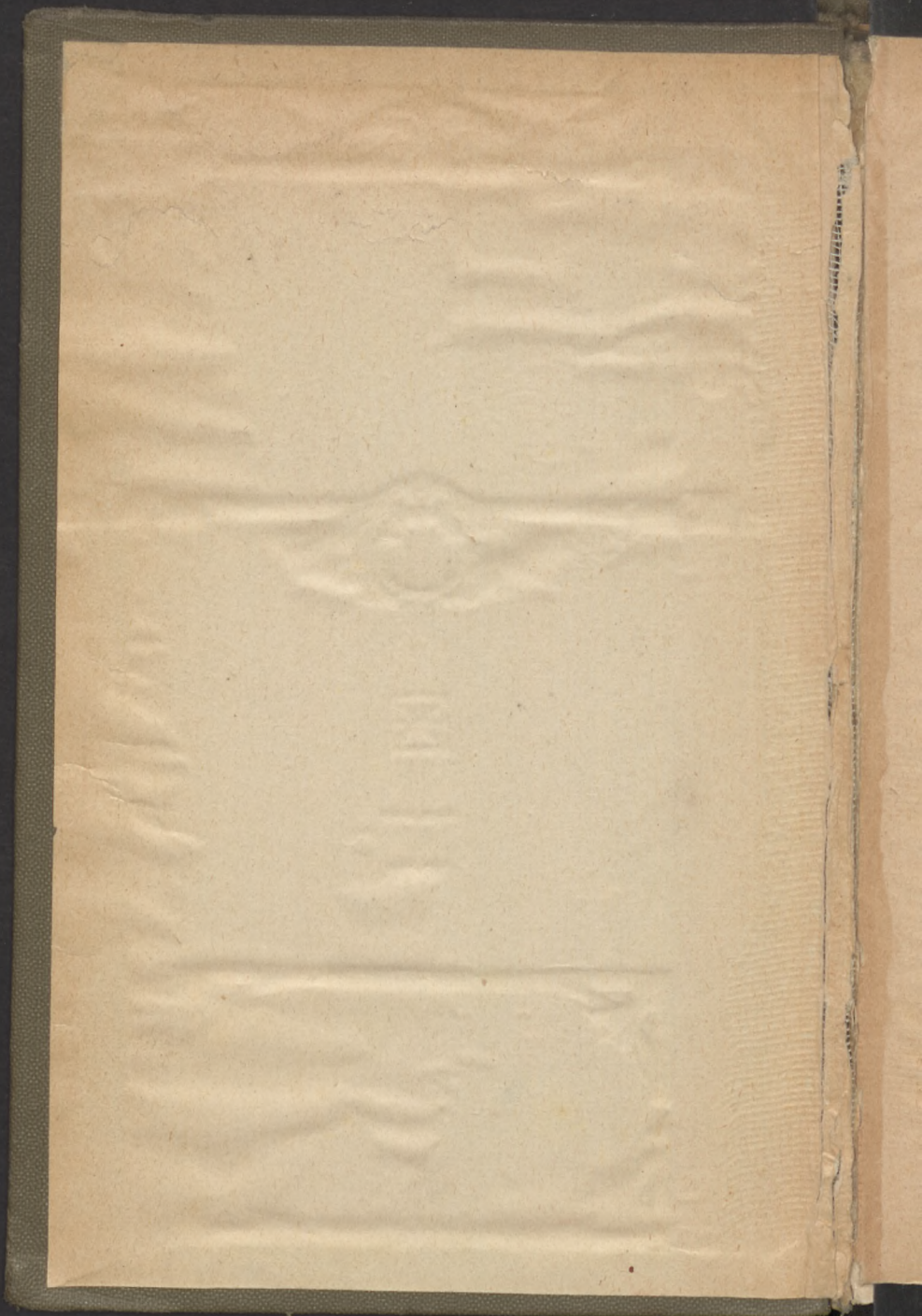

310.544

OSZK

Szóllósi Zs.
Az Ollenburg
Dynastia

A
holoszórti egyetemi
Bibliotéka és Diákterem
közvetlen közelében

2—

IN PURSUIT OF THE

WARRANT OF THE

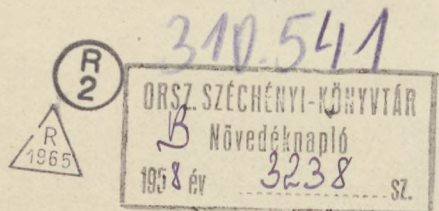
AZ
OLLENBURG-DYNASTIA
ÉS
EGYÉB ELBESZÉLÉSEK.

IRTA
SZÖLLŐSI ZSIGMOND.

BUDAPEST.
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS NYOMDAI R. T. KIADÁSA.

Az Athenaeum r. társ. könyvnyomdája.

AZ OLLENBURG DYNASTIA.

A LÉGY.

A terebélyes platánok lombjai zugtak a királyi kastély ablakai alatt és a betóduló napsugarak verőfényvel töltötték meg a nagy, fehér termet.

Doktor Plinius két kezét a zsölle két karjára helyezve, felséges növendékére függesztette tekintetét és magyarázott. A tudós professzor fehér szoborarcza egy kissé kipirult és okos, kutató szemei ragyogtak. Doktor Plinius átérezte azt, mit jelent milliók számára uralkodót nevelni, — olyat, a ki egyszerre embernek és embereken fölülállónak érezze magát. Tudta, hogy minden csekélyke magból, a melyet elvet a gyermekkedély fogékony talajába, sok ezernyi ember üdve vagy átka teremhet.

Az arany czirádás, hosszukás négyszögű, fehér asztal tulsó oldalán ül a gyermekkirály. Egy kilencz éves fiúcska. Kissé halovány, leányos szőke fejét előbb bágyadtan hajtotta féloldalt, — majd felkönyökölve az asztalra, apró, fehér tenyerébe fek-

tette. Nagy aczélkék szemei, ezek a hideg nézésű »Ollenburg szemek« most álmos unalommal tapadtak oda a professzor csupasz arczára, míg a hosszú, selymes pillák lassan-lassan csukódtak egyre lejjebb.

Doktor Plinius tovább magyarázott.

— Isten megtartotta és megoltalmazta az Ollenburgok királyi székét, mert ennek a trónnak alapja az igazságosság, a nemes gondolkodás, a jámborság és az emberszeretet volt. Igen, felség, az emberszeretet, a mely elnézésre és türelemre készít a halandó emberek gyöngeségei, botlásai és tévedései iránt. A megbocsátás isteni erény, az elnézés az uralkodónak, az erősnek, a hatalmasnak éke. Gyöngedség disziti az erőt. A kit isten kegyelme milliók urául rendelt, azt nem csak urukká, de gondviselőjükké is tevő. A szeretet minden igaz bölcsesség alapja, és van, a mi mindennél erősebb, hatalmasabb, a sziv. A sziv mindenkor nevezetes szerepet játszott felséged dicső családjának történetében és azok a lapok, a melyek a sziv által sugalmazott tettek emlékét őrzik, az Ollenburg dinasztia és hazánk évkönyveiben a történelem legfényesebb lapjai közé tartoznak. Hogy példákat említsek, ott van a felséged nagy ősének, II. Keresztélynek esete. Vallássosságáról, jámborságáról és istenfélelméről számtalan legendát jegyeztek fel a magasztaló krónikák.

Történt egyszer, hogy a természet csapásai alatt ingerültté, elkeseredetté vált nép, lelketlen bujtogatók által fanatizálva, lázongani kezdett. Akadtak

feketelelkű, nagyratörő emberek, a kik a sorscsapásokért a fejedelmet tették felelőssé és ellene bujtogatták a nyomorgó népet. A jámbor király szelid lélekkel türt, és imával kérte istent, világosítsa meg a nép szívét. Ez alatt az izgatók egyre tüzeltek az elégedetleneket. Akadt hamis próféta, a ki a rajongók élére állt. Az uralom, a trón vágya hevitette szívét. Pénzt és fegyvereket osztatott ki és daczos lélekkel felkent királya ellen vezette gyülevész hadát.

Hü tanácsosai kérték a királyt, állítsa fegyverbe hadát és veresse porba a lázongókat. Mutasson nekik példát és szegje utját a fölkelésnek.

Az eléguetlenség pedig nőttön nőtt. A lázadás a palota kapui előtt tombolt. Az elvakított tömeg gyalázó szavakkal becsmérelte a király felséges személyét, — ő pedig istenfélelemtől és emberszere-tettől sugárzó arczczal válaszolta tanácsosainak:

— Elmegyek hozzájuk, de nem fegyveres hadak élén. Saját népem ellen nem emelek gyilkos eszközöt soha. Adjatok vállamra királyi palástomat, tegyétek fejemre koronámat. Senki ne kísérjen — erős oltalmazóm nekem az isten.

Senki sem merte marasztalni. Megnyiltak a palota kapui és kilépett rajta a király. Napfényben csillogott fején a korona és vállain a palást. Meglepetten némult el néhány pillanatra a tömeg, csak maga a lázadás konok feje, — nem érdemli meg, hogy nevét feljegyezze a történelem — ő tört szentségtelen kézzel, emelt karddal fejedelme ellen.

És a király széthuzta mellén a palástot.

— Ide döfj!

Az elvakult ember döfött. De ime, a mint a király testét érné a kard, a penge egyszerre megolvad és hajlékonyná, puhává válik, mint a viasz; — a merénylet pedig halottságpadtan omlik felséges ura lábai elé. Mire fölemelték, szemei zavarosan forogtak, ajkai szögletéből hab ömlött, imént még fekete haja megőszült teljesen. — Megtébolyodott.

A lázadásnak egy pillanat alatt vége volt. A nép hódolva borult királya elé, majd a templomokba sietett. És, hogy elült a lázadás moraja, — megnyiltak az ég csatornái, a szárazság megszűnt, megteltek a folyók medrei, a kutak mélységei. Kihajtott a lomb, a fü és áldás szállt a földre.

A professzor fehér arczát halavány pir futotta át, míg a gyermekkirály aranyos szőke feje álmosan hanyatlott alá. Finom, kicsiny állát olykor megremegettette az elfojtott ásitás. A szent életű király történetét bizonyosan nagyon sokszor hallotta már és alkalmasint sokkal szívesebben futkározott volna zöld hálóval kezében pillét üzve odakünn a parkban.

Lassankint napfényes párázat gomolygott a szemei elé. Karja, a melyre fejét támasztotta, befelé hanyatlott. A tanár alakja mintha köddé válna előtte és a könnyeseppen keresztül, mely az első ásitás nyomán hosszú szempilláira ülepedett, csak a professzor hófehér kézelői világítottak át.

Mire doktor Plinius a jámbor Keresztélynek, holta után harmincz esztendővel, a szentek közélvő iktatásáról emlékezett meleg szavakkal, — a jámbor imperátor czingár, kis szőke utódját bizonyára teljesen elnyomta volna az álom, ha ebben a pillanatban új jövevény nem tűnik fel a látóhatáron; szerencsésen megóvón az Ollenburgok történetét ettől a blamagetól.

Az új alak az ablakból jött, vig zümmögéssel uszva a szikrázó napfényben, és egyenesen odatelepedett az Ollenburg-dinasztia legutolsó férfisarjának az orrocskájára.

A kis király felrezzent erre a hallatlan felségsértésre, a merénylő azonban ekkor már a levegőben volt megint s fürdött a napfényben.

Könnyen tehetette, mert ő légy volt; sokszemű, veresfejű, zümmögő, apró legyecské, jókedvű, elbizakodott, alkalmatlan és orozatlan. Mit neki egy király orra? Oda száll, a hova kedve tartja. Most a betóduló verőfény sugárözönében kering, — azután egy pillanatra megpihen a professzor tudós, de kopasz koponyáján.

Bocsássa meg a történelem nemtője, — de konstatálni kell, hogy ő felsége a király határozottan megörült a jövevénynek. Az Ollenburgok izlésének meglehetős elfajulásáról tanuskodik ugyan; — de tény, hogy a fiatal uralkodó az apró beshiát feltétlenül mulatságosabbnak találta dicső dédanyja, Kreuztoni Viktóriának, legendájánál, a

melyet doktor Plinius harminczadszor épen olyan szárnyaló ékesszólással adott elő, mint tette azt első ízben.

A felségsértő féreg a tanár koponyájáról a vállára tette át székhelyét, a kis király keze pedig önkéntelenül arrafelé rándult.

Doktor Plinius maga is észrevette a betolakodót, a ki egy király figyelméért kelt versenyre vele. Rándított egyet a vállán és kissé emeltebb hangon folytatta:

— A királyné két napi járó földre ment a szentes atya elé. A határ közelében történt meg a találkozás...

A mi azonban a találkozás után történt, az ezutal elveszett a gyermekkirályra nézve.

A szemtelen légy újból megjelent. Ezuttal az asztalon heverő vaskos könyv sárgásfehér, illusztrált lapját választotta üzelmei színhelyéül. Egy pillanatilag mászkált; — azután megállt és két első lábát előre nyujtva, azzal foglalkozott, hogy szaporán összedörzsölgette és billegtette őket. Mintha csak egyenesen ő felségének akarna fittyet hányni.

Ez már sok volt, — mindenesetre több, mint a mennyit egy hivatása és rendeltetése tudatában levő uralkodó nyugodtan eltűrhetett. És ő felsége elhatározta, hogy — akcióba lép.

A mozgósítás nem tartott soká. A kis király jobb kezét óvatos lassúsággal eresztette le az asztalra, — azután mutatóujját középujjára szorítva,

szép csendben, szinte észrevétlenül tolta apró tenyerét a könyv felé.

A felségsértő vak elbizakodottsággal még közelebb jött a boszuló kézhez. Egész ott volt már mellette. Most a mutatóujj, hirtelen váratlan patant le a könyvre, a legyecske ... a legyecske pedig már ott röpködött megint a felséges szöke fej felett.

A kis király haragosan biggyesztette el az ajkát, — doktor Plinius pedig kényszeredett mosolylyal szólt rá a magas növendékre:

— De felség!...

A fiatal király mintha csakugyan figyelne egy pillanatig; a következő pillanatban azonban megint ott alkalmatlankodik a légy. A kis királyban mintha az Ollenburgok ősi konoksága lobbanna fel, — most már folytatja a hajsztát. A mint ott röpköd a kellemetlen szárnyas a szemei előtt, hirtelen utána kap, a nélkül azonban, hogy a gyors támadás több sikerrel járna, mint az előbbi hadi csel.

A professzor boszusan dobolt ujjaival az asztalon. A homloka ránczokba futott. A hangja egy kissé remegett a felindulástól, a mikor hirtelen félbeszakította a magyarázatot:

— Felség, egy uralkodónak a végzet sokkal magasztosabb hivatást adott, semhogy...

A kis király meggörcsített tenyere ebben a perczen villámgyorsan suhant át az asztalon, — mikor azután ökölbe szorított ujjait nagy óvatossággal

egymásután kiegyenesítette, konstataálta, hogy a bestia — megint elmenekült.

Soha az Ollenburgok több kitartással, lelemény-nyel és lelkesedéssel sikertelenebb hadjáratot nem folytattak.

A tudós tanár idegesen harapdálta az ajkait. Kérlelő hangja egyre epésebbé vált, a mint haragosan fakadt ki:

— Ne feledje, felség, historia est magister vitae, és én valóban nem értem, hogy egy oktalan féreg...

Az oktalan féreg már megint ott szentelenkedett és pedig közvetlenül doktor Plinius előtt, szentségtörő lábaival tiporva a tudós professzor jegyzeteit.

Az utolsó Ollenburg úgy találta, hogy ez a leg-pompásabb alkalom az izgató hadjárat sikeres befejezésére és gyorsabban, mint a gondolat, vékony fehér tenyere lecsapott a bölcs jegyzetek fölé.

A legyecskének ugyan semmi baja sem esett, — a tudós tanár szemei előtt azonban egyszerre fogni kezdett a világ. Dühösen szoritotta össze a fogait és a következő szempillantásban a professzor három ujjá odacsapódott a bábé-király fehér kezére.

A jó isten tudja, hogyan történt; de bizonyos, hogy a tudós ujjak érintették a felséges kezét, ha csak egy futó pillanatra is.

Éles, rikácsoló, dühös gyerekhang csapott át a terem langyos levegőjén.

— Plinius!

A gyermek-király vézna alakja ott állt kiegye-

nesedve. Az ajkai elfehéredtek a dühtől, nagy kék szemei szikrákat szórtak a professzor felé.

És állt a tanár is. Sápadtan, egész testében remegve, meggörnyedt háttal, vaczogó fogakkal. A sima, hideg, fehér arczu tudós helyén egy didergő aggastyán, a kinek összekoczkodnak a térdei. A szája mintha megszélesedett volna és a rángatózó ajkakon mégis csak alighogy kifért egy pár töredezett, alig hallható szó.

— Irgalom . . . felség . . . irgalom.

A király kifelé indult, a tanár pedig, a kinek egy pillanatra minden idegét megsibbasztotta a borzasztó szerencsétlenség, — egyszerre vad kétségbeeséssel vetette magát a gyermek elé és görcsösen markolva meg a megütött kezét, fulladozó hangon rebegte:

— Bocsánat, felséges uram . . . irgalom . . .

Az apró imperátor ingerülten rántotta el a kezét és halkán sziszegte:

— Megütött.

A vergődő ember átfogta a király térdeit és halálos rémület erőszakosságával tartotta vissza.

— Őrült voltam, felség . . . Nem tudom, hogyan történt . . . kegyelem . . . kegyelem.

Az utolsó Ollenburg megállt. A koraérett hamvas arczon egyszerre átlebbent valami mosoly féle. Pajkos is, kegyetlen is, gunyos is, gyermekes is. A kis király keresztbe fonta vékony karjait és egy percnyi rettenetes csönd után, mialatt a düh ki-

fejezése lassankint lesimult vonásairól, végre megszólalt:

— Jó, de fogja meg a legyet!

A térdelő ember mohón ugrott fel. Nem érzett most semmi megaláztatást, semmi szégyent. Mohó tekintete fürkészve siklott végig a falakon, butorokon.

Ah! a kis alávaló ott terpeszkedett a glóbuszon, végkép eltakarva a kutató szemek elől egész Pekinget. A kis király pedig biztatva ismételte:

— Fogja meg.

OLIVÉR KIRÁLY HALÁLA.

Az ősi koronázó városra ráborult a téli este szürkése és a sajátságos homály, a melyben több a fehér szín, mint a sötétség. Az ég is inkább volt zöld, mint kék, a föld fehér, csak a tömeg volt fekete, a mely templomi csöndben lepte el a palota kapuja előtti teret és elhuzódott messze az aranyos rácsozat mentén. A park zuzmarás, kopár fái mögül feketén meredtek ki a palota tornyai. Az erkélyeket és párkányokat fehér csipke gyanánt szegélyezte a hó. Egyik-másik ablakból sárga fény sugárzott ki. A tömeg tekintete odameredt ezekre az ablakokra, mintha a kiszűrődő fény valamit elárulhatott volna abból, a mi odabenn történik.

Megható és félelmes volt a tizezernyi tömegnek ez a résztvevő, gyöngéd és kegyeletes csöndje, a melynek némaságát csak mélyebbé tette egy-egy elfojtott asszonyi zokogás remegő, tompa hangja. Az emberek lehorgasztott fővel állottak vagy szinte lázasan a türelmetlenségtől tekintettek a kapu sötét

öble felé. Azonban senki se jött. Az egész uralkodó család, a főpapok és az állami főméltóságok együtt voltak a palotában a haldokló gyermekkirály ágya mellett és a nép, a mely csak a legutolsó napokban tudta meg, hogy az uralkodó állapota aggasztóra fordult, megdöbbenve, türelmetlenül, leverten és busan állt a palota előtt.

Még egy hete csak, hogy látták egészségesen és vidáman a fiatal királyt, mikor ősz főhadsegédével az oldalán végigkocsizott a Szent-Kerestély fasoron. Az arcát rózsásra csipte a hideg és aczélkéek szemei — a melyek különben olyan öregén, olyan szigorúan tudtak nézni — barátságosan mosolyogtak. Fehérkeztyüs kezecskéjével sűrűn szalutált, a felhangzó éljeneket fejbólintással köszönte meg. A kilencz esztendő kis királynak több volt a népszerűsége, mint összes őseinek, valamennyi Ollenburgnak ötödfélszáz esztendő alatt. Az erős és erőszakos dynasztia koronás ágának utolsó sarjadéka, a gyöngé, ártatlan gyermek halálos ágyra került, még mielőtt egyetlen rosszat is elkövethetett volna. Az első eset az Ollenburgok uralkodása óta.

Verejtékes homlokkal, lecsukott szemekkel pihegett az aranyrácsos ágy selyemvánkösai között.

A koronás gyermeknek félmillió halálrakész, vitéz katonája volt és ime megöli egy hóember. Egy esetlen, tehetetlen, otromba fehér tömeg; — a melyet épen a saját felséges kezecskéivel formált valamelyesre II. Olivier. A hatalmasokat a saját

kreaturáik ölik meg. — Egyszerre aláhanyatlottak a királyi gyermek szorgos kezecskéi, a fogacskái összekoczkodtak, remegett egész testében, az ajkait felhántotta a láz, a homlokát kiverte a verejték, a mely összezsapzotta szőke haját. Melege volt és fázott. Vézna tagocskáit halálos kimerültség bágyasztotta el, csillogó szemeinek tekintete tétován révedezett a levegőben, néha fel-felkapta a fejét és hörgő torkából érthetetlen hangok törtek elő. Az anyja halásápadtan állt az ágya mellett; tudós doktorok mélységes aggodalommal hajoltak fölője. Hallgatták a szivecskéje lázas dobogását, tapogatták az ereit, simogatták a homlokát, vizsgálták a szemei nézését.

Csend lett a palotában, rettegéssel teljes, izgatott, türelmetlen, ideges csend. A dagadó szőnyegek süpedékes hátán is lábujjhegyen jártak az emberek. A professzorok konziliumokat tartottak, eljött sürgönyi hívásra a hires angol tudós is, noha sokan tiltakoztak az ellen, hogy idegen orvos is kezelje a királyt. A regenskirályné egy pillanatra se hagyta el a fia ágyát.

Pár napig titkolództak. A lapok azonban csakhamar megtudták, hogy a király nagy beteg. Meghült, mikor hőembert csinált a parkban a főkertész segítségével. A lakosság zugott, türelmetlenkedett. Állandóan nagy csoportok állottak a palota kapuja előtt. Jelentéseket követeltek a beteg király állapotáról és hangosan átkozták a főkertészt.

Akadtak azonban olyanok is, a kik nem elégedtek meg a főkertészszel. Kalandos, izgató, veszedelmes mesék surrantak halkán és sötéten szájról-szájra, hogy titkos cselszövény, magas merénylet akarja láb alól eltenni a királyt. Alattomos, mirigy, rosszakaratu pletykák voltak ezek, romantikusak és gonoszak; — annál gyorsabban terjedtek. Az uralkodó családot senki se szerette, az anyakirálynét és a gyermekkirályt ellenben mindenki. Az özvegyről az egész ország tudta, hogy nemesszívü, jótékony és nagylelkü, a gyermekkirály pedig — gyermek volt, ártatlan, bájos és eszes.

Akadtak azonban olyanok is, a kik az anyakirálynét vádolták.

— Egyetlen gyermeke van és arra se tudott vigyázni.

Az órák multak. Az őrség némán állott a bejáró előtt. A külső kapu mögött udvari fogatok egész sora vesztegelt. A tömeg, mint egy nagy fekete folt, némán terült el a fehér éjszakában.

*

A trónöröklést szabályozó 1712. VII. törvény-cikk 19-ik pontja így szól:

»Ha a király magtalanul vagy fiuörökös nélkül halna el, a korona a magas uralkodóház életben levő legidősebb és legfiatalabb főhercege közül arra száll, a kit a király az ország miniszterelnöke és a hollenbergi érsek előtt utódjául megnevez«...

A gyermekkirálynak feladták az utolsó szentséget. Másfél napja egy pillanatra se nyerte vissza eszméletét. Viziók gyötörték. Az arcza néha irtózatra torzult, másszor édesen mosolygott. A karjaival olykor a levegőben hadonázott. A torkából állandóan hörgő sipolás hangzott. A láb egyre közelébb emelkedett a végzetes magassághoz...

A királyi család legidősebb főhercege volt Salvator Mária Lajos, a hadsereg főparancsnoka. Egy öles természetű, hatvanéves katona. Nyers és szigorú. Csak a katonáit szerette és ezeknek élt. A homlokán egy kartácsszilánk hasított emléket a diadalmas gorbachi csatának. Nem nősült meg, pedig, mint az Ollenburgok általában, nagyon szerette az asszonyt. Különösen a másét. Beszélték róla, hogy jó szive van, — de ezt a jó szívet lakat alatt tartja. A kis király meleg vonzódással szerette ezt a marczona, nagy katonát, míg az özvegy királyné a profán hajlandóságai miatt idegenkedett tőle.

A másik, a kit a fiatalsága jussán érintett közvetlenül a trónöröklési törvény, János Ágoston főherceg volt. Egy tizenhét esztendő, csupasz, koravén képű ifju, fagyasztóan hideg tekintetű szürke szemekkel. Papok nevelték, papok között élt mindig és nem is kívánczozott máshova. Egy fiatal aszkéta, a ki mitse ismert az ifjuság gyönyörei közül és nem is kívánta ismerni őket. Fanatikus és szófukar. Mintha a szive helyén hósivatag pihenne, telve a tiszta hit fehérségével. Az anyján

kivül senkit se szeretett, őt se szeretette senki, de mellette volt az érsek, ez a vékony, fehér arczu, nagyeszű aggastyán.

A két ember, a kiknek a feje felett a korona ragyogása remegett, ott állt a haldokló király ágya mellett balról. A katona arczán mély megindultság látszott. Balkezével hosszú fehér hajuszát sodorgatta, a jobbájával néha megdörzsölte a szemét. Talán egy-egy áruló cseppecskét morzsolt szét ti-
tokban

A másik összefont karokkal állt és mélyen lehorgasztotta a fejét. Talán sejtette, hogy egy-egy kémlő pillantás olvasni szeretne a vonásaiban; nem emelte hát fel az arczát egy tekintetre sem. A szemeit is lehunyta. Mozdulatlan volt, mint egy szobor.

A fojtó csöndességben hallani lehetett a vívódó beteg pihegését. Az anyakirályné térdre roskadt. A fejét oda temette az ágy párnái közé. Hang nem hallatszott, csak a teste reszkető vonaglásából látták, hogy sir.

Gallen gróf, a miniszterelnök, az érsek oldalán állott az ágy mellett. Az érsek ajkai mozogtak, imádkozott; — a miniszterelnök sirt. Némán törülgette barázdás, csupasz arczáról a könnyeket és látszott rajta, hogy igazán szenved. Ezelőtt három évvel még nevelője volt a királynak; teljes mértékben birta a bizalmát és kedves, meghitt embere volt az özvegy királynénak is. A becsületes, okos és mindenek felett hú emberek sorából való

volt, a kik egész valójukkal, minden képességükkel tudják szolgálni urukat.

A félhomály megnagyobbitotta a szobát és sápadtra festette az arczokat. Valami ünnepélyes tömjénillat terjengett a levegőben. Mindannyian érezték a hatalmas halál közellétét, a mely már itt ólálkodott valahol a függönyök között. Egy nagy befejezhetetlen aggodalom érzete szorította össze a sziveket, a tehetetlenség gyötrelme borult a hatalmasok fölé. Egy ellenállhatatlan kéz gyilkos nyomását érezték és az enyészet hideg szelét, a mely odafagyasztja homlokukra a verejtéket.

Csak az érsek nézte egyre a király ajkait, a melyeken a korona végzete lebegett. Ezek az ajkak, kicserepesedve a láztól, némán vonaglottak. A gyermek homlokán verejtékcseppek ültek. Keskeny melle gyorsan emelkedett. A sipolás meggyöngült, fájdalmas, mély nyögések tompa hangja verődött ki a gyermek ajkai közül; mint egy-egy elfuladt ájulás.

A főpap keskeny arczát, a mely máskor fehér volt és mozdulatlan, mint egy alabástrom-szoboré, lassanként valami izgatott türelmetlenség heve festette pirosra. Előre hajolt és feszült várakozással tekintett a betegre.

Órákká szövődtek a nehéz, hosszú perczek. A nyögés egyre gyöngébbre, halkabbra tompult.

Egyszerre felvetette a tekintetét a haldokló király. Szemeiben különös fény csillogott, a karjait fel-

emelte, az ajkai hevesen rángatództak. Látszott, hogy szólni szeretne.

A tekintetek némán, megriadtan, szinte ijedten meredtek rá. Az aszkéta főherceg is önkéntelenül felkapta a fejét. A szemeiben láng lobogott. Még a lélegzetek is elakadtak.

Az érsek előrehajolt. Egy mozdulattal, mely csendet parancsolt, magasra emelte a drágaköves kis feszületet és olyan hangon, a melybe beleremegett az izgatottság és a mely ebben a pillanatban végzetes, hatalmas erővel hangzott, megszólalt:

— Felség, a Mindenható végtelen bölcsessége...

Nem folytathatta tovább. A beteg gyermek óriási erőfeszítéssel félig felemelkedett. Az ajkai közül elcsukló, megtörő hangon buggyant ki ez a pár szó:

— Georges! ... Hol van Georges?

Georges, ez a főkertész volt. A főpap elhallgatott egy pillanatra, azután megint rákezdte:

— A Mindenható végtelen bölcsessége...

A beteg türelmetlen, rikácsoló hangon ismételte:

— Georges! ... Georges!

A főpap arcza lángba borult. Keze, a mely a keresztet tartotta, remegett. Az idő drága volt. Hallani kellett a király végakarátát, különben a trónviszály üszke borítja lángba a palotát, a fővárost és az egész országot.

A betegség oly hirtelen jött és olyan rohamosan ejtette hatalmába a gyermek gyöngye szervezetét, hogy mikor erre gondoltak, már késő volt.

— Felség!... szólt újra, harmadszor is rekedten és remegő hangon az érsek.

— Georges! rikácsolt a beteg.

A kertész már akkorra itt volt. Egész testében reszketett, mélyen meggömbült és tenyerét az arczára tapasztotta.

A haldokló felismerte.

— Georges! sugta felé.

A remegő ember odakuszott az ágy elé. A koronás gyermek lihegve, el-elfulladás hangon tördelte:

— Georges... a hóembernek... a hóembernek a szájába... a szájába pipát... pipát...

*

Többet nem szólt. Visszaroskadt. Hosszan felsóhajtott és nem mozdult többé...

Udvari inasok rémült képpel rohantak végig a palotakerten. Meghalt a király! A palota ormaira felröppent a gyászlobogó, mint egy nagy fekete madár. A lélekharang kongott az éjszakában. A tömeg csendesen oszlott szét. Sokan sirtak, asszonyok, de férfiak is. A hó hullott egyenletesen.

A SZOBOR.

III. Klementről csak annyit mond az iskolai használatra készült történelem, hogy tizenkét esztendei uralkodás után férfikora delén és hirtelen halállal hunyt el. Az iskolai használatra készült történelmek igazolása végett meg kell jegyeznem, hogy III. Klement csakugyan mi olyat se cselekedett, a mi a tankönyviró Clio számára dolgot adhatott volna, a mi azonban nem jelenti azt, hogy a derék fejedelem tökéletes tétlenségben töltötte volna a napjait, sőt ellenkezőleg, igen mozgalmas, — mondhatni tulságosan mozgalmas életet élt, de cselekedetei nem igen állottak közvetlen összefüggésben a világhistóriai eseményekkel és teljességgel nem voltak olyan természetűek, hogy a paedagogiai oktatás kereteiben hasznosan lettek volna elhelyezhetők. Az oknyomozó történelem azonban, a melyet a moralis discrecio nem kötelez hallgatásra, feljegyezte róla, hogy igen galans, jókedvű és forró vérű király vala, a ki lankadatlan és szerető érdeklődéssel viseltetett főként gyöngébb nemű alattvalói

irányában és e kiváló érdeklődésének lett is az áldozata.

Idillikusan indult és tragikusan végződött szomorú történet volt ez, a mely azonban nem állott egészen egyedül az Ollenburg dynastia históriájában. Ez a pompás család, a mely egy-két megbocsátható kivétellel csupa Herkulest adott a trónnak, kevés kifogástalan férjet produkált a szó nyárspolgári értelmében. Egy-egy hódító volt valamennyi, de a legtöbb megelégedett a békés hódítások édes diadalaival, de hogy ezek a hódítások nem voltak mindig veszélytelenek, a III. Klement esetén kívül még egy egész sor fejedelmi tragédia bizonyítja. I. Olivért egy eltévedt golyó ölte meg. A vadásznak, a kinek e katasztrófa alkalmával olyan végzetesen reszketett a keze — gyönyörű szép, huszesztendős felesége volt. IV. Keresztélyt megbokrosodott lova tiporta halottra. A megvadult állat fülében égő taplót találtak. III. Klementet a bershi kastélyban megfojtották — egy másfél méter hosszú hajfonattal, a mely szőke és ragyogó volt, mint az arany.

Szóval — nagyon sok szomorú özvegyről tesz említést az Ollenburgok krónikája; — de olyan szívet tépően szánalomra méltó talán egy se volt közöttük, mint III. Klementiné, a »siró királyné«, — mint a hogy a krónika említi. Egy koronás martyr, a ki a fényből csak annak a hidegségét ismerte. Ez az olvatag lelkű filigrán szőke asszony

minden gondolatával, minden érzéssel egészen és teljesen az ő koronás uráé volt; — a ki talán egy napig se volt az övé. A magára hagyott szegény királyné csak sirt, sirt, mindig sirt és nagy boldogtalanságában egész valóját engesztelhetetlen, szenvedélyes gyűlölet ejtette hatalmába a saját neme ellen, a mely elrabolta tőle minden üdvösségét. Ez az asszony, a ki nem tudott volna megfojtani egy galambot, — ha módjában állott volna, irgalom nélkül le tudta volna mészároltatni a birodalma összes serdülő leányait és fiatal menyecskéit.

A mikor nem sirt: akkor imádkozott. Különben meggyötört szívének minden lángoló szeretetével az egyetlen fiát, a trón örökösét ölelte körül. Határt nem ismerő, túláradó, féltékeny, szenvedélyes, aggodalmakkal teljes, szinte fojtogató szeretet volt ez, a mely a maga rabjává tette a fiatal herceget úgy vette körül, mint a levegő. Ebben élt és ebben lélegzett. Ezenkívül nem ismerhetett más érzést és más vonzalmat.

És ennek a fanatikus anyai szeretetnek egy rettenetes aggodalma volt a — nő. A királynénak reszketett a lelke, a mikor arra a szerepre gondolt, a melyet a nő az Ollenburgok sűrű vérfoltos történelmében játszott és szinte felsikoltott, a mikor ilyenkor a fia jövőjére gondolt. A trónörökös egész nevelése egy kétségbeesett védekezés volt ez ellen a hatalmas veszedelem ellen. A gyermek lelkébe az édes anyja is, a papok is, a kik nevelték, a gyü-

lőletet, az undort és az irtózatot oltották a terem-
tés leggonoszabb lénye, a nő iránt. A nő a hit-
ványság, a betegség, a nyomor, a szenvedés, a halál.

Azon a rémes napon, a melyen a király meg-
feketedett holttestét hozták haza a berthi villából
a székvárosba, ezen a gyötrelmes napon lett épen
Konstantin trónörökös tizenegy esztendő. Az al-
kotmány rendelkezése értelmében a trónt csak husz
esztendő korában foglalhatta el, addig a regens-
királyné uralkodott.

A szerencsétlen királyné majdnem megtébolyodott
fájdalmában. A »siró királynénak« ezen a rettenet-
es napon egyetlen könnycsepp se enyhítette a kínjait.
Sirni se tudott. Valami kifejezhetetlen, lángoló,
keserű gyűlölet izzott a lelkében, a melynek a tüze
kiszikkasztott minden könnycseppet a szemeiből.

Három óra hosszat úgy hevert ott a felállított
ravatal egyik sarkánál, mozdulatlanul, egy vonag-
lás nélkül, mint egy halott. Amikor felemelkedett,
az arcza fehérebb volt, mint a carrarai márvány.

Laurentius atyát hívatta, a trónörökös nevelőjét.

Hárman voltak a teremben: a királyné, a jezsuita
és a — halott.

— Atyám — mondotta a királyné — itt e-
ravatal mellett átadom önnek a gyermekemet. Vigye-
el ismét és nevelje úgy, a mint én kívánom. Akarom,
hogy e gyermek soha ne ismerje a gyötrelmek és
a bűnök forrását, a nőt. Ne is lássa soha: ne is
akarja látni. Gyűlölje és undorodjék tőle. Így aka-

rom — és esküdjék meg itt a ravatal előtt, hogy e szerint fog cselekedni.

Az öreg jezsuita meghajolt, azután odalépett a ravatalhoz és letérdelve a kereszt előtt fölemelte a két ujját.

*

A regenskirályné uralkodásának éveiről azt jegyezte fel a történet, hogy soha ridegebb zsarnokság nem súlyosodott az Ollenburgok népei fölé. Keserű és gyászos esztendők voltak ezek; — mintha minden fiatalság kihalt volna ebből az erkölcszubbonyba kényszerített országból, a melyben már bűn számba ment maga a szépség is.

Hihetetlen rendeletek adtak ki. Az egyik eltiltotta, hogy este hat után és reggel hét előtt nő az utcán mutatkozzék, a másik olyan főkötő viselésére kényszerítette a nőket, a mely teljesen eltakarta a hajukat, egy harmadik kényszermunkára ítélte a bukott leányt. A házasságtörést halállal büntették, a két nembeli emberek közös multságait szigoruan betiltották.

*

Tizenkilencz éves volt Konstantin és mióta itt élt a gordi kastélyban, egy három mértföldes park közepében — teljes nyolcz esztendő óta — nem látott még nőt. Az édesanyját se. A regenskirályné állítólag olykor, éjnek idején, nagy titokban megjelent a kastélyban és megnézte a fiát akkor, mikor ez

— aludt. Izzó anyai szeretetének nem engedett más áldozatot, mint a néma szemlélet reszkető gyönyörét, vagy egy óvatos, leheletnyi csókot a szunnyadó fia homlokára. A királynak nem szabad volt nőt látania.

Laurentius atya hiven megtartotta az esküjét. A mit Konstantin a nőről tudott, az merő gonoszság és utálatosság volt. Lángoló gyűlöletet és mélységes megvetést érzett ezek iránt a hitvány teremtések iránt, a kik az emberiség megrontására élnek csak, mint maga az örök átok, a mely a végtelenség óta sujtja az embereket.

És mégis . . .

Ennek az oknak a nyomozásánál megáll maga az oknyomozó történelem is. Ki is tudná azt bizonyosra kifürkészni: mi volt az igazi ok. Talán a május, a mely enyhe volt és illatos, talán az alkonyi levegő, a melyet mámorító izgalommal leheltek tele a virágok nyíló kelyhei, vagy talán maga a tizenkilencz esztendő, a mely tudvalevőleg az ördögök kiszabadulásának az ideje: meg lehet az is, hogy valamennyi együttesen: — de az bizonyos, hogy egy ilyen bolondos estén Konstantin így szólott Laurentius atyához:

— Atyám, egy kérésem volna.

— Parancsoljon felség! — És a jezsuita kétrét hajolt.

A fiatal király hamvas, egészséges arcza lángba borult. Egy darabig zavartan nézett a szürke, illatos

párás levegőbe, azután sóhajtott és végezetül megszólalt.

— A bűn ismerése még nem bűn ugy-e, atyám?

A pap meghökkent. Rosszat sejtett és óvatosan válaszolt.

— A bűn nem ismerése megóv bennünket a kísértés gyötrelmeitől.

A király kissé idegesen mondotta:

— De annál könnyebben megejthet bennünket a rossz, ha nem ismerjük.

A tanítvány zavarba hozta a mestert. Gyana-kodva kérdezte.

— Mire czéloz felség?

A király megint hallgatott egy perczig, de azután ideges, szenvedélyes gyorsasággal felelt.

— Ismerni akarom a nőt. Csak látni — csak látni atyám! Csak látni, hogy annál jobban gyűlöl-hessem és megvethessem.

A jezsuita homlokát kiverte a májusi meleg daczára is a hideg verejték.

— Bocssásson meg, felség, de ez nem lehet! Tel-jességgel nem lehet!

— De ha kérem?

— Akkor se lehet felség.

A királyban fellázadt az Ollenburg vér. Ossze-szorított ököllel csapott a veranda könyöklőjére és villogtak szemei, mikor rádörgött a papra:

— De ha parancsolom?!

A jezsuita egész testében reszketett. A herczeg sarkon fordult és az ajtótól visszafordulva ismételte:

— Parancsolom!

... Laurentius atya nem hunyta le ezen az éjszakán a szemét. Mit tegyen? Értesitse a királynét? De elhinné-e ez, hogy mindennek az oka nem más, csak ez az átkozott, lélekrontó tavasz, a mámorító levegőjével, a kísértő illataival, a legyőzhetetlen boszorkány szereivel. Kinos éjszaka volt ez, de ugy hajnaltájban Laurentius atya derűs arczczal állt fel a székéből és tiz percz mulva már a város felé hajtattott.

Reggel, mikor a király felébredt, mosolygó arczczal állt az ágya előtt Laurentius atya. Mellette egy embermagasságnyi valami, vásznakkal letakarva, egy idomtalan, bepólyázott tömeg.

Ime, felség, — hajlongott mosolyogva a jezsuita — a mit parancsolni méltóztatott.

A király szive hevesen dobbant meg. Türelmetlenül intett Laurentius atyának, hogy távozzék, azután hirtelen kiugrott az ágyából és reszkető kezekkel, izgatott gyorsasággal tépdeste le a vásznakat.

Egy szobor volt. A vadászó *Diana*, fején sisakkal, vállán nyilas plundrával, kezében tegezzel, kurta szoknyában.

A király szemei rámeredtek.

Ez hát a nő. A bűnök forrása. A hatalmas és gyűlöletes... A herczeg nézte. Fialat szive ugy

dobogott, hogy rá kellett szoritania mindkét kezét, a halántékai lüktettek, a két szeme égett, mint a parázs.

Reszketett, a mikor nézte. Ajkai a gonoszok ellen való oltalom imáját kezdték rebegni, de dadogott... elakadt...

Kénytelen volt felszakítani az ablakot. Verőfényes tavaszi meleg ömlött be rajta. A herczeg szédült és a tekintetét hiába akarta levenni a szoborról, a mely ragyogott ebben a tavaszi fényben. Uj, idáig ismeretlen indulatok dagasztották fiatal keblét... Csak nézte... nézte szomjas szemekkel, mi alatt különös sejtések édes izgalma reszkettette meg az egész valóját...

Nem is tudta már, mit cselekszik. Oda kuszott valósággal a szoborhoz és mikor Laurentius atya vagy egy óra mulva rányitotta az ajtót, — a növendéke ott térdelt Diana előtt, az ajkai félig nyitva voltak, tágra meredt szemei nedves fényben ragyogtak és a két karját epedve tárta a hideg kő felé...

A pap rémülten kiáltott rá:

— Felség!

Az ifju felemelkedett, szenvedélyesen ölelte át a papot, azután odament a szobor elé és rámutatott.

Ziháló melléből egy szó sem tudta magát egy darabig felküzdeni. Egy darabig fájdalmasan küzdött; de azután ujjongva, perzselve, mint a felcsapó láng lobbant ki ajkai körül a diadalmas szó:

— Szeretem!... szeretem!...

A pap kezeit tördelte.

— Milyen szerencsétlenség!... Milyen szerencsétlenség!

A herczeg átkarolta a szobrot és magához szorította a hideg követ.

— Ezt!... Ezt!... Imádom! semmit se akarok, csak ezt... csak ezt!

Pater Laurentius szomoruan hajtotta le a fejét és ijedten dünyögte:

— Milyen szerencsétlenség... Mea culpa... Mea culpa... A királyné, ha megtudja, feltétlenül leütteti a fejemet...

*

Ez az aggodalma a paternek azonban felesleges volt. Ebben az esztendőben történt, hogy a királynét, a ki a férje halálának évfordulóján imádkozni ment a sirboltba, halva hozták el a koporsó mellől. Szívszélhűdés érte, mint azt a doktorok konstatálták.

Meg kell vallani, hogy hűséges alattvalói nem siratták valami tulságosan. Hazahozták az ifju királyt és a hűséges alattvalók abban az indokolt reménységben lelkesedtek, hogy a rideg időknek vége van. A király husz esztendő és — Ollenburg. Ez nem fogja gyűlölni a nőket.

Annál keserűbb és ingerlőbb volt a csalódás. A fiatal király nem bocsátott nőt a színe elé. Hiszen gyűlölte őket. Egyáltalában került az embereket. Egy rette-

netes, képtelen szenvedély tartotta fogva egész lelkét: szerelme az élettelen szobor iránt, a mely előtt térdelve, epedve töltötte minden idejét. Nem vált meg tőle egy órára se, — se nappal, se éjszaka.

Az ország nyugtalankodott. Zavaró, félelmes, veszedelmes hírek terjedtek el a nép között, a melyek felkorbácsolták a lelkeket. Egész nyíltan beszéltek, hogy a király örült. Az elégtelenséget, a mely a regenskirályné uralkodása alatt felgyülemlett, a csalódás a fiatal királyban, szenvedélyes keserűsége lobbantotta és az Ollenburg dynastia fölött nehéz felhők gyülekeztek.

Egyetlen megnyugtató és a kitöréssel fenyegető veszedelem elhárításának egyetlen módja kínálkozott csak: házasodjék meg a király!

Laurentius atya memoirjai részletesen leírják azt a jelenetet, mikor a derék jezsuita, halálos aggodalmak között a király elé terjesztette alattvalóinak azt az imperatív módon kifejezett alázatos, de rendkívül határozott óhaját. Ilyen viharos scénára legfőlebb csak az — Ollenburgok annalesei szolgáltathatnak példát. A király először valósággal dühöngött és a história soha se fogja kellőleg méltathatni Laurentius atya fáradozásait, a míg odáig tudta vinni, hogy II. Konstantin — meggondolta a dolgot.

A dolog meggondolásának pedig ez volt az eredménye:

— Tudasd népemmel, hogy kívánságát méltány-

lom és hogy épen alattvalóim közül óhajtok feleséget választani magamnak. Jelentkezhetik bármelyik leány az én birodalmamból: az én feltételem csak egy. Annak, a ki jelentkezik, a legutolsó vonásig, a legutolsó hajszálig hasonlítani kell ehhez — és itt a király a szoborra mutatott. — A ki ennek a feltételnek megfelel, az a jegyesem, de a ki jelentkezni mer és csak a legcsekélyebb árnyalatnyira is különbözik ettől: — annak a fejét vétetem.

Ez egy örült kívánság volt, annyival is inkább, mert a szobrot nem volt szabad látnia senkinek. Egyebet azonban a jezsuita sem tudott kicsikarni a királytól. — Mikor a király képtelen határozata a nép tudomására jutott, az ingerültség a tetőpontra hágott. A nép zugott és a palota körül fenyegető csoportosulások támadtak. Egyik-másik templom tornyába felhatolt a zavargó csőcselék és megkonditották a vészharangokat. Alkonyatkor már lovas katonacsapatok robogtak végig az utcákon a lázongó tömeg között, a mely hangosan, tartózkodás nélkül szidalmazta az örült királyt.

Ez a forradalom előszele volt. A palotában halálos rémület uralkodott. A jezsuita emlékiratai feljegyzik, hogy a mindenható páter térdenállva könyörgött a király előtt: változtassa meg képtelen határozatát; de a fiatal uralkodó hajthatatlan maradt.

És ki tudja, mi történik, ha a második nap estéjén egy sűrűn lefátyolozott nő nem kér bebo csáttatást a palotába.

— Mit akar? — kérdezte tőle a főudvarmester.

— Jelentkezni kívánok; — felelte minden remegés nélkül egy üde csengésű női hang.

A főudvarmesterben elhült a vér.

— De boldogtalan! Ismeri a feltételt?

— Ismerem — és pályázom! — felelte rendületlenül a nő.

A csodálkozás és a rémület moraja futott végig az udvari urak gyülekezetén; a fátyol alól pedig elbizakodott, csengő kaczagás hallatszott. Oly fiatalnak, oly üdének látszott e nő és a feltétel olyan szörnyű volt, hogy a gyülekezeten a meghatottság érzete vett erőt. De hasztalan volt minden lebeszélés, a nő szilárdan megmaradt elhatározása mellett. Egész csoportban vették körül és úgy kísérték a király termei felé.

Az előcsarnokban hatalmas márványmedencze mellett ott állt vérpiros öltözékben, kezében meztelen pallossal a — bakó. Bizonyság rá, hogy a király nem tréfál.

— Gondolja meg, gyermekem, mit cselekszik — sugta elszoruló szívvél a páter.

— Nem félek! — hangzott daczosan a fátyol alól és a következő pillanatban a leány nyulánk termete eltűnt a suhogó selyemfüggönyök mögött.

— És most, uraim, — mondta reszkető hangon Laurentius atya — menjünk és imádkozzunk e szegény gyermekért.

... Mi történt a függönyökön belül, ez még az

oknyomozó történetre se tartozik. De az históriai tény, hogy a király igen lelkiismeretesen végezhetette az összehasonlítást, mert az uraknak még az ima végezte után is huzamos ideig kellett várakozniok az előcsarnokban.

Végre megjelent a király. Az urak halálsápadtan meredtek arczára; de egyszerre a remény is felcsillant a szemekben. A király kipirult arczán jókedvü és elégedettség sugárzott, a szemei pedig ragyogtak.

A páter leborult az uralkodó előtt.

— Irgalom a szegény gyermeknek, felség!...

II. Konstantin jókedvüen veregette meg a páter vállait.

— Nincs miért, atyám.

Mindnyájan fellélegzettek. A jó páter az örömtől reszkető hangon rebegte:

— Valóban, az Ur csodát tett volna!... Hasonlatos a szoborhoz, egészen hasonlatos?

A király először intett a bakónak, hogy kotródjék, — azután egy kissé félrefordult és mosolyogva, halkán mondotta:

— Oh nem!... Épenséggel nem hasonlít hozzá...

A HŐS MEG A HŐSNŐ.

A HŐS.

Megtörtént egy estén, hogy Vida vacsora után, mialatt az esti lapban böngészett, ott az ülőhelyén elaludt. Lecsüngő jobb keze öntudatlanul fogta az ujságot, feje a bal vállára billent és úgy szuszogott, mint egy fujtató. Vidáné, a ki házasságuk negyedik esztendejében immár sűrűn konstataulta az uráról, hogy a világ legunalmasabb emberei közé tartozik, soha se találta még olyan kiállhatatlannak, mint ezen az estén. A szép asszony meg se foghatta többé, mit talált valamikor szeretetreméltónak ezen az emberen, a ki maga a poczakodásnak indult halálos unalom.

Egész este alig beszéltek együtt tiz szót és az asszony egy darabig valami kétségbeesett rezignációval nézte az alvó urát. Dühös ingert érzett, hogy felébreszse, de még se tette. Ádám ur alva se lehetett unalmasabb, mint a milyen ébren volt, hát

inkább csak hadd aludjék. A szép asszony keresztbe fonta a karjait és a falat bámulta. Keservesen unatkozott, egész komolyan boldogtalannak érezte magát és őszinte részvétet érzett saját maga iránt. Kétségbeesetten egyhangunak találta az életét és erős hajlandóság támadt benne, hogy megsirassa elfecsérelődő ifjúságát. Szabadjára eresztette a fantáziáját és egykori leányságának eltűnt álmai megint felbukkantak előtte.

Gyakori ásitozások között konstatálnia kellett, hogy csalódott. A legendás álmokból nem maradt más, mint Ádám ur, a ki itt szuszog mellette a zsöllyében. Az asszonykának összeszorult a szive keserűségében és nem tudott elfojtani egy fájdalmas sóhajtást.

A sóhajtásra egy másik sóhaj felelt. Egy halk, fuvolahangu, érzelmes sóhajtás. Szemközt az asszonynyal egy zsöllyébe egy ur ült. Egy végtelenül megnyerő külsejű, erőteljes, elegáns, harminczas ur. Koromfekete haja a halántékai fölött egy ujjnyi szélességben ezüst fehér színben ragyogot, de különben az egész arcza fiatal volt. Keskeny, kissé hajlott orra alatt sűrű, fekete bajusz borzolódtott szerte, szakált nem viselt és mély tűzű, nagy, fekete szemeiből annyi melegség, annyi megindító közvetlenség sugárzott elő, hogy az asszonynak eszébe se jutott megrettenni. Csak halkan, némi meglepődéssel kérdezte:

— Ki ön?

Az idegen felállt. Kissé szikár, de izmos, elegáns,

nyulánk természetü ember volt és utánozhatlan előkelőséggel hajolt meg Vidáné előtt.

— En, asszonyom, — szólalt meg mély csengésű, szívbe lopódzó hangon, mialatt az ajkai körül bágyadt, kissé méla mosoly játszadozott, — a Hős vagyok, a kiről épen most ábrándozni méltóztatott. On idézett engem és én tüstént megjelentem, hogy parancsára álljak. Hiszen ismer, ugy-e?

Az asszony gondolkozott, aztán habozva mondomta:

— Igen ... valóban ... mintha ...

Az idegen újra helyet foglalt a zsöllyében.

— Ismernie kell, a minthogy ismernie kell engem minden asszonynak. Ha nem is ismer rám azonnal, az nem tesz semmit. Meglehetős sűrűn változtatom a formámat. Ebben se én vagyok a hibás. A divat rendelkezik velem és nekem követni kell az ő parancsait. Ez a mostani alakom alig néhány esztendő és isten tudja, meg az ugynevezett korszellem, meddig maradhatok meg ebben a bőrben. Néha igazán elkeseredem a felett a tömérdék viszontagság felett, de megnyugtató az, hogy a mi bennem lényeg, az örök marad. A divat csak a bőromet cserélgeti, az igazi tartalmam nem változik.

A szép asszony őszinte kíváncsisággal nézett a jövevény arczába.

— Mindjárt megért, — folytatta ez, — ha nyugodtan meghallgat. Mint mondtam, én a Hős

vagyok. Az abszolút rokonszenves. A nők barátja, a szivember, a megtestesült költői igazságszolgáltatás. Hős, erélyes, bátor, gyöngéd, ravasz, okos, lemondó, szellemes, előkelő vagy boldogtalan, a mint a szituáció kívánja. Néha oroszlánvadász, máskor költő, huszártiszt vagy mérnök, vívómester vagy szerzetes; de mindig szimpátikus és becsületes. Én vagyok az, a ki a bonyodalmat okozza, a csomót köti, azután meg is oldja, sőt akárhányszor meg is házasodik.

— Akárhányszor?

— De mindig becsületesen és okvetlenül szerelemből. Különben is, ismétlem, én nem tehetek róla. Én az vagyok mindig, a minek lennem kell. Mindennek meg van a maga divatja. A hősnek is. Mondhatom, volt idő, a mikor lehetetlen feladatokat kellett végezni. Tengereket usztam át és ötven mérföldes alagutakon voltam kénytelen keresztül botorkálni, nem is említve, hogy minden kötetben legalább háromszor verekedtem. Pedig akkor a sok kötetes regények divatoztak és a párbaj mindig életre-halálra ment. — Azután jött egy idő, a mikor állandóan karbonári-köpenyben jártam, álarczot hordtam és összeesküvéseket szerveztem. Rettenetes idők voltak ezek, de hála a gondviselésnek, egyetlen egyszer sem fedeztek fel. Csodák történtek a kedvemért, mondhatom. Következett erre egy érzelmes korszak. Soha se volt jobb a szivem és rosszabb a tudóm, mint ezekben az esztendőkhöz.

ben. Rokonszenves vonásaimat megható szőke kőr-
szakál övezte és megtört fényű szemeimben állan-
dóan a lemondás kifejezése tükröződött. El se tudom
mondani önnek, mennyit kellett köhögnyöm, míg ez
a divat tartott. És mennyiszer kellett meghalnom!
Én voltam az a méla akkord, a melylyel a jól
nevelt irodalmi alkotásnak végződnie kell és az
utolsó kötet második fele rendesen az én haldok-
lásommal volt tele. Arra a szép korszakra, a mi-
kor szakadatlanul párolgó szamovár mellett bámul-
tam szivarom kék füstkarikáit, még ön is jól fog
emlékezni, nagyságos asszonyom. Sőt, azt hiszem,
itt találkoztunk először. Nemde?

Az asszony arczán kedves visszaemlékezés derűs
mosolya áradt szét. Csendesen, helybenhagyólag
bólintgatott a fejével.

— Ugy-e, jól emlékszem, — mondotta mosolyogva
a Hős. — Én nem felejttem el azokat. Itt vagyok,
ebben a legujabb formában. Egyszerűbb, de elő-
kelőbb, mint a többi volt. Most nem vagyok se
kalandor, se tudóvész, se nábob. Legalább egyik
se kizárólag. Nem is hívnak többé se Armandnak,
se Tiharméznak. Én most a világfi vagyok. A kel-
lemes, kitűnő modoru, kifogástalanul nevelt világfi.
Egy kicsit művész, egy kicsit poéta, egy kicsit
politikus, egy kicsit vidám, egy kicsit pedáns, de
egészen ur és kiválóan értelmes. Működésem főtere
az unatkozó feleség, főfoglalkozásom a hódítás és
főtudományom megérteni minden meg nem értett

asszonyt... Én értem önt is, szegény boldogtalan gyermek. A szívébe látok és együtt szenvedek önnel. Szeretném azt mondani, nyujtsa ide a kezét, hadd vezetem ki ebből a tömlöczből, a mely az unalom bilincseiben tartja az ön áldott, szép fiatal-ságát.

Csodálatos melegség sugárzott ki a szavaiból. Közelébb hajolt az asszonyhoz és Vidáné maga se tudta, hogyan történt, de egyszerre érezte, hogy a keze ott reszket a Hős erős kezében.

És most már a fülébe suttozta izzó, szenvedélyes hangon.

— Gyerünk innen, édes. Menjünk, menjünk mesz-szire. Ennek az embernek, a ki az ön egész bűbá-jos fiatal lényéért nem tud önnek cserébe adni mást, mint a maga nyomorult unalmasságát, nem lehet jussa önhöz. Az asszony azé, a ki megérti őt. Nem tisztesség az, a mely mindent követel és semmit sem ad. Az ilyen férjek, mint az öné, tar-toznak a feleségüknek egy oly baráttal, a milyen én vagyok.

A szép asszony szívét csodálatos melegség töl-tötte el. Ugy érezte, hogy a Hősnek igaza van. Szólani nem tudott, mert valami bénító zsibbadtság nehezedett minden idegére, de tiltakozás nélkül tűrte, a mint a rokonszenves idegen a szeméhez hajolt, szomjas ajkait homloka felé nyujtotta és kitárta a karjait, hogy átölelje őt. Mindezt a Hős gyönyörű, perfekt mozdulatokkal cselekedte és az

asszony már szinte érezte csókjának tüzét a homlokán, a mikor egyszer mennydörgő robaj hallatszott. Olyanforma, mint a hirtelen kerekedett tavaszi zivatar dübörgése. Félelmes és megrendítő. Az asszonynak szívébe nyilallott a rémület, megreszketett egész testében és riadtan nyitotta fel a szemeit.

... A Hős eltűnt nyomtalanul, mintha a föld nyelte volna el elegáns termetét és nemes arczulatát. A menny se dörgött. Mindössze az történt, hogy Ádám ur a szuszogásból átesapott a hortyogásba. Harsogott, mint egy öblös réztrombita. Vidané valóságos gyűlölettel nézett rá, azután megvetően bigyesztette el az ajkait. Igazában azonban nem tudta bizonyosan, melyiket vesse meg jobban. Ezt a köznapi poczakos embert-e, a ki négy esztendei házasság után nem talál külön mulatságot a szép, fiatal felesége társaságában az alvásnál, vagy azt az előkelő nyulánkot, a ki elillan mihelyt ez itt egy hangosabbat hortyog.

A HÓSNŐ.

Ábel ur lomhán ült a zsöllyében és csendes melankóliával konstataálta, hogy elhibázta az életét. Az utóbbi időben sűrűn érezte, hogy nem jó az embernek egyedül lenni, ez az érzés azután lassanként egészen hatalmába kerítette a lelkét és valóságos kétségbeeséssé fokozódott.

A teaforraló szeliden duruzsolt és Ábel ur a könyekig elkeseredve konstataálta, micsoda nyomorúság az, hogy az ember kénytelen még egy hitvány csésze teát is maga önteni magának, a helyett, hogy egy sima, meleg kis kezecske tenné meg neki ezt a szivességet egy olyan mosoly kíséretében, a mely jobban melegitené Ábel ur ellankult tagjait, mint egy tuczat szabadalmazott porcellánkályha.

— Ejjh, ha még egyszer harminczesztendő lehetnék! sóhajtott a jó Ábel és a szemei félig lezártak, kiszélesedett arczára pedig odalopódzott az ábrándos visszaemlékezések mélasága. Milyen végzetes ostobaság, gondolta magában, hogy az élet igazságait csak az élet feláldozása vagy elfecsére-

lése árán tudjuk megszerezni, és mire megtanuljuk, hogyan kellene élni, az óránk már lejárában van. Hiszen édes mindnyájunktól elrabol valamit az a nap, a mely behavazza a fejünket, de mégis csak az veszít legtöbbet, a kinek soha se volt semmi elveszteni valója.

Szóval a koros és kövér Ábel ábrándozott és el volt keseredve. Szörnyen egyedül érezte magát és az isten tudja mit adott volna érte, ha valaki az otthon édes melegének csak egy sugarát is belopta volna a szívébe.

— Meg fogok halni, a nélkül, hogy valakinek a szívében a legcsekélyebb üregecske is maradna utánam. Micsoda boldogság lehet az, ha valakit megsiratnak!... Egy tenyérynyi fekete fátyol... egy félrófnyi fekete szalag... Istenem, ha az ember az ötvenötödik születésnapjára még egyszer harmincz esztendőös lehetne!...

A jó Ábel nagyon elérzékenyült. Fájdalmas zsibbadtság fogta el a tagjait és a szempillái mozdulatlanok maradtak. Ekkor valami szisszenés hallatszott. A forralóból kicsapott a víz és egy apró felhőcske támadt a nyomán. Ábel ur a kezeivel megriadtan szitálta szét a felhőcskét és nem csekély megdöbbenéssel látta, hogy mögötte, a vele szemben lévő zsöllyében egy káprázatosan szép, mosolygó, fiatal nő ül, a ki nagy, kék szemeit sugárzó melegséggel függeszti rá.

Ábel ur fürgén ugrott fel és zavart sietséggel

hozta rendbe a pongyoláját. Egy szó se tudta elhagyni az ajkait és olyan félszegen hajlongott, mint egy süldő diák.

A bájos teremtés megszólalt:

— Nem ismer, Ábel?

— De igen ... dadogta udvariasan a koros Ábel. Hogyne ... Hogyne. És valóban, a mint a nő arczába nézett, végtelenül ismerősöknek találta ezeket a gyönyörű vonásokat. Ismerte a szemeit, a haját, a szép magas homlokát, a nedves, meleg ajkait, sőt még a lehelletét is, a mely olyan langyos és illatos volt, mint a kora juniusi szellő, mely virágos kert felett surran keresztül. Mindez ismerős volt előtte és Ábel mégis kétségbeesett zavarban volt. Ki ez a hölgy, a ki a puha, fehér kezecskéjét nyújtja neki és rámosolyog.

— Nem tudja, ugy-e, ki vagyok? — szólalt meg újból az asszony, és nem eresztette ki a kacsóiból a férfi reszkető kezét. Felkaczagott édesen; de ebből a nevetésből annyi szelid szomorúságot érzett ki a jó Ábel, hogy alig merte kinyögni az őszinte választ.

— Nem tudom! — mondotta halkán és a lelkében keserű szemrehányást tett magának valami határozatlan, de rut hálátlanságért.

A nő csendesen ingatta a fejét.

— Nem csodálom, Ábel — szólott nyugodt hangon. Maga ismer engem, de nem tudhatja, hogy ki vagyok. Nem tudhatja, mondom. Ha kutat az

emlékei között, engem meg nem találhat. De benem, nézzen rám jól, megtalálja mindazokat, a kiket életében valaha szeretett — és elhagyott. Még egyszer mondom, Ábel, nézzen meg jól. Ime itt van mindaz, a mit maga valaha valakiben szeretett. Nézzen a szemembe. Első szerelmének tavaszi álmái ezekben ragyogtak. Ismeri az ajkaimat is, ugy-e? Ezeknek a mézét is izelte már valamikor. Ezt a haját hányszor végigsimitotta és a homlokomon hányszor függött elhomályosult tekintete órákon keresztül! Egyszer az ajkai is érintették. Talán nem is volt csók az, csak egy lehellet, egy czélhoz ért sóhajtás; — de ezért jól tudom, nem kell különösen megerőltetni a memóriáját, hogy eszébe jusson. Sokszor gondolt már rá és sokszor fog még emlékezni róla, szegény Ábel.

Ábel reszketett egész testében. A mint nézte a nőt, csodálatos érzés töltötte el lelkét. Egyszerre érezte a tavaszt, a nyarat, az őszt — sőt a telet is. Nézte az asszonyt és a kegyetlen fájdalom könyeket sajtolt a szemeibe, mikor elgondolta, hogy ő mindezt elveszítette, a nélkül, hogy igazában valamikor az övé lett volna.

Visszaroskadt a zsöllyébe és a tenyereibe rejtette az arcát.

— Sir, Ábel? — kérdezte gyöngéden a nő.

A férfi csak a fejét bólintgatta szomoruan.

— Mit sirat, Ábel? — kérdezte ujólag az asszony. — Magát vagy engemet?

Ábel tompa, fáradt hangon válaszolt:

— Az életemet siratom. Siratom, hogy annyszor elmentem a boldogság mellett és valami örűlt-ség mindig megakadályozta, hogy örökre mellette maradjak. Siratom azt a nagy egyedülvalóságomat, a melyben megfulladok.

A nő elmosolyodott.

— Hát igazán úgy érzi, Ábel, hogy ez a legrosszabb sors?

— A legrosszabb — felelt meggyőződéssel Ábel.

— Szegény Ábel, mondotta részttevő hangon az asszony. Igazán nagyon sajnálom magát. De jőjjön ide. Ide egészen mellém. Így. Most öleljen meg, hunyja le a szemét és csókoljon meg háromszor.

A jó Ábel elvörösödött. A mint átkarolta a gyönyörű teremtés derekát, egyszerre elröppent a szívéből minden keserűség: sőt dévajon sugta a szép asszony fülébe:

— Csak háromszor?

— Hunyja be a szemét! — parancsolta az hidegen.

Ezt meg lehetett tenni. Ábel behunyta a szemét és érezte, a mint két édes ajk jó az ajkai közelébe. Átfogta az asszony fejét és megcsókolta remegve a gyönyörűségtől. Olyan édes volt ez a csók, hogy belékábult. Mámoros lett és alig tudott állni a lábain. A fiatalság ábrándjainak mézét érezte benne és úgy érezte, mintha liliumok és rózsaszirmok zápora hullana rá.

A második csók tüzes volt. Vérforraló. Az erei majd megpattantak a feszültségtől, a halántéka lüktetett, a szemeit perzselte a láng.

De utána nagy bágyadtságot érzett. Mikor harmadszor odanyújtotta az ajkait, egy csöpp szomjúságot sem érzett. Ez a harmadik csók azonban félben maradt. Egy erőteljes kéz igen erőlyesen taszította vissza Ábel urat, a ki már erre a mozdulatra felnyitotta a szemeit. Azután meglehetősen aggodalmasan sompolygott hátrább.

— Ejha! dünnyögte. A feleségem. Ma megint nagyon kedves.

A szikár és immár legkevésbé se érdekes aszszonyság a szoba közepén állott és magasra emelt jobb kezével az órára mutatott.

— Odanézzen! — vezényelt ellentmondást nem tűrő hangon.

— Negyed tizenegy — konstataulta kissé szepegeve Ábel, azután mohón tette hozzá: — De, édesem, a klubban, tudod, ma olyan fontos értekezlet...

— Tudom, — szólt közbe fagyosan az asszony. Mindent tudok. Minden hazudozás felesleges.

— Valóban, papa, — szólalt meg egy édes szöke teremtés, épen olyan édes és épen olyan szöke, a milyen a mamája volt harmincz esztendővel ezelőtt — te nem vagy valami tulságosan találékony.

Az asszony csöngetett.

— Liza, — mondta a belépő szobalánynak — a nagyságos ur már másutt vacsorázott.

A jó Ábelnek ökölbe szorultak a kezei. Ő csak-
ugyan a klubból jött és éhes volt, mint a farkas.
Szörnyű keserűség öntötte el a szívét arra a gon-
dolatra, hogy ez a megaláztatás megújul nap-nap
után. Az indulat láborgott benne és elhatározta,
hogy kitör. Odalépett az asszony elé.

— Hagyjon bennünket magunkra! — rivalt rá
az asszony. Menjen a szobájába.

Ábel vállat vont, ő maga is úgy találta, hogy
ez okosabb lesz. Különben is a szekrényekben tar-
togatott némi ételneműeket — hasonló alkalmakra.
Azzal azonban tartozott az önérzetének, hogy egy
heves mozdulattal erőteljesen becsapja maga után
az ajtót.

*

Erre a zajra maga a jó Ábel is felriadt. A teás
csésze messze repült az asztalról és a cserepei
elborították a szőnyeget. A koros Ábel megdör-
zsölte a szemeit, azután végigsimitotta a homlokát.
Roppantul fáradtnak érezte magát és halkán, meg-
tört hangon dünnyögte:

— Semmi . . . semmi más, csak az ifjuság!

BOLDIZSÁR TÁBORNOK.

Egész terjedelmében én azt a levelet, a melyet özvegy Monostory Balázsné született Kevei Boldizsár Magdalena asszony a bátyjához, Kevei Boldizsár István tábornokhoz intézett, idektatni nem fogom. A nagyasszony, mikor még a Pista fiu jogászkodása idején a havi járulék rendes kísérőlevelét irogatta, se adta soha nyolcz sűrű oldalon alul, senkit se lephet meg tehát, ha most, a mikor ilyen tagadhatatlanul nagyfontosságu ügyben fordult a bátyjához, az episztola kitett egy takaros kis kötetet. Elég megemlíteni, hogy a terjedelmes levél minden tizedik sorában, mint egy riasztó refrén sikoltott gyors segedelemért a familia fenyegetett becsülete.

»Az én asszonyi erőm már hanyatlik — irta az özvegy, — a fiu pedig konok. Már szólni se merek neki, mert akkor olyan célzásokat tesz, hogy anyai szivem megdermed belé. Valami nagy veszedelemtől tartok. Azt hiszem, legjobb lenne a leánynál rendbehozni a dolgot, de ide férfi

kellene, én pedig csak asszony vagyok. Édes bátyám, a familia becsületéről van szó, én már csak beléd tudom vetni bizalmamat és reménységemet.»

Mikor a familia becsületéről van szó, akkor Boldizsár tábornok nem ismeri a fontolgatást. Nem is válaszolt a huga levelére írásban, hanem megnezte, mikor indul a legközelebbi vonat, aztán hajtattott ki az állomásra.

— Majd közzévágok én ennek az idilliumnak!
— dörmögte a vén katona és olyan hegyesre pördörte ki a bajuszát, mintha ezzel akarná *keresztül-szurni* azt a bizonyos idilliumot.

*

Indulás előtt telegrafált egy rövid, de határozott értesítést. Ezt, hogy: »Jövök«. Az özvegy, a kit ez a gyors készség végtelenül meghatott, már az állomáson várta a bátyját és a mint meglátta, nem állhatta meg, hogy zokogva ne bóruljon a nyakába. Csupa fájdalom és kétségbeesés volt a nagyasszony és mialatt a kocsi végig robogott velük a Vasut-utcán, minden második perczen kitört belőle a kétségbeesett sopánkodás:

— Egy szabó leányát! Egy közönséges foltozó szabó leányát!

A tábornok határozottan, szinte haragosan legyintett a kezével, azután zordonan dörmögte:

— Jó, jó! Csak nyugalom! Majd rendbehozom én ezt a dolgot.

Ezalatt pedig az utcza mentén, a merre a kocsi elrobogott, mint a futó tűz suhant egyre beljebb a nagy ujság:

— Itt van a generális!... Megjött a generális!

A piacz sarkán már hangosan kiabálta egy gyerek:

— Majd lesz patália Kaszap szabóéknál! Itt van a generális!

A férfin, a ki miatt mindez történt és a ki a romlás lejtőjére vitte a familia becsületét, e pillanatban nem viselte magát valami tulságos hősiesen. Nem találták otthon. Hova ment, nem lehetett tudni. Alkalmasint nem nagyon kívánt találkozni a nagybácsijával.

— Nem baj, — mondotta Boldizsár tábornok — nem is vele akarok én végezni, hanem a leánynyal!

— Veled menjek? — kérdezte az özvegy.

— Nem kell! — jelentette ki kategórikusan a tábornok. — Az asszonyok csak elrontják a dolgot. El tudom én azt intézni segítség nélkül is!

És menten megindult a Pernyész-köz felé, a hol Kaszap szabó foldozta és vasalta a szerényebb soru intelligencia nadrágjait. Keményen lépdelt és a kardja olykor csörömpölve ütődött oda a deszkapadlóhoz.

Egy csomó mezitlábos gyerek tisztos távolban utána kullogott a haragosan kipedrett bajuszu, aranygalléros öreg katonának.

— Kaszapékhoz megy — mondta halkan az egyik.

— Levágja az Esztit! — sugta a másik.

A generális észrevette a gyerekhadat és éktelen dühbe jött. Szét nem kergethette őket, mert csak nem hajkórászhatott mezitlábos parasztgyerekeket, hanem mikor odaért a Kaszap Kristóf műhelyéhez, olyan erélyesen nyitotta be az üvegajtót, hogy az érdemes mester, noha már öt percz óta készült valamelyes méltóságos fogadtatásra, valósággal hátrátántorodott.

A generális megállt az ajtóban, egy dermesztő tekintettel mérte végig a remegő férfit, azután rámennydörgött:

— Maga a Kaszap?

Ha a szíve szerint felelhetett volna Kaszap Kristóf e pillanatban, ezeket mondta volna:

— Nem én vagyok; de ha véletlenül mégis én volnék, tessék elhinni, hogy nem tehetek róla.

Ezt azonban nem lehetett mondani. A megdöbbenő férfi hát bevallotta őszintén:

— Igenis, ha méltóztatnék rossz néven nem venni.

A generális még egyszer végigmérte a vézna emberkét. Bizonyynyal ezt gondolta magában: No, ez ugyan jól illenék bele a familiába.

Ekkor már Kaszapné asszony, a ki határozottan több lélekjelenlétet tanusított, mint az ura, széket tolt a generális mögé és reszkető hangon instálta:

— Tessék helyet foglalni szerény házunkban.

A generális állva maradt.

— Köszönöm, nem tanyázni jöttem, a leányával akarok beszélni.

A leány, úgy látszik, már várta ezt a hívást, mert tüstént belépett a félig nyitott ajtó mögül. Biczcentett a fejével:

— Itt vagyok, tábornok ur.

A tábornok önkénytelenül megtette azt, a mit eddig elfelejtett. Szalutált, azután alaposan végignézte a leányt, a ki egy új messaliance-szal fenyegette a familia méltóságát. Nyulánk, aczélos növési szőke leány volt, nagy kék szemekkel, a melyeket körülgyűrűzött és vörösre gyulasztott valami. Bizonyára sokat sirhatott és gyanus volt azoknak a szemeknek a mostani lázas csillogása is. De tüstént el kellett ismernie Boldizsár tábornoknak, hogy volt a kis tanítónő megjelenésében valami nemes méltóság, valami lekötő grácia, a mely sehogyse illett ide a vasalószagu foltozó-műhelybe. A generális önkénytelenül a mesterhez fordult és nagyon sajátos hangon mondta neki:

— Ez az ön leánya? . . .

Kaszapné asszony méltatlankodva vágott közbe:

— Hát kié volna? — A leány pedig kinyitotta a befelé vezető ajtót és tompa hangon, de olyan kifejezéssel, a mely mögött nagy erély érzett, mondotta:

— Tessék besétálni, tábornok ur!

Ketten maradtak a *tiszta szobában*. A leány

odatámaszkodott a czimbalom sarkához, a tábornok pedig leült. Azután megint felállt, majd sétálni kezdett a szobában, végezetül pedig megállt és konstataulta, hogy nem tudja, miként kezdjen hozzá. Csak a bajuszát pödörte kegyetlenül, a míg végre is a leány szólalt meg:

— Ön beszélni akart velem, tábornok ur.

A tábornok köhintett, azután bizonyos energiával vágta ki, hogy:

— Igen.

A kardjára ütött és kivetette a mellét:

— Igen, kisasszony, — mondotta némileg bizonytalan hangon, — ön bizonyára sejti, hogy én miért jöttem...

— Tudom; — vágott közbe a leány tompa hangon.

A vén katona fellélegzett:

— Hála istennek! — szólta el magát — akkor hát nincs mit prédikálnom. Ön, kisasszony, nagyon okos leánynak látszik és meg fogja érteni, hogy ez a házasság...

— Lehetetlen; — egészítette ki a leány.

A tábornok meglepetten pillantott rá. A szegény gyermek arcza krétafehér volt, mintha élet se volna benne. De állt azért egyenesen és a szemgolyói félig kifordulva meredtek előre.

Boldizsár generális hátralépett. Határozottan zavarba jött és roppant kényelmetlenül érezte magát. Nagyon szeretett volna itt nem lenni, hanem inkább

valahol a golyók záporában. Érezte, hogy káromkodnia kell. Harsányan kiáltotta:

— Az én öcsém, az egy haszontalan könnyelmű fráter!...

A leány merev szemében fellobbant a láng. Előrelépett és valósággal fenyegető hangon szólalt meg:

— Ne becsmérelje őt előttem!...

A generális elhallgatott. Valami olyat érzett, a minőt még egész életében sohasem. Valami sajátos aggodalmat. Azt lehetne mondani félt, csak azt nem tudta, mitől.

Ugy látta, hogy az ő missziója már teljesítve is volna és mégse tudott, nem mert távozni. Szükségét érezte, hogy odalépjen a leányhoz és mondjon neki valamit, valami mentséget, vagy vigasztalást, vagy tudja a jó isten, hogy micsodát. De így nem hagyhatja itt.

Odalépett hozzá és nagyon halkán, akadozó hangon mondotta:

— Bocsásson meg, kedves kisasszony... Én nagyon sajnálom...

Erre a meleg, meghatott hangra egyszerre kicsapott a leány lelkéből a forrongó szenvedés. Hirtelen belemarkolt a generális mindkét karjába és perzselő hangon kiáltotta az arcába:

— Hát miért ölnek meg!? Hát miért akarják, hogy meghaljak!? És miért jött ide ön? Hát mit vétettem én önnek!?

Boldizsár tábornok kimondhatatlan zavarba jött.

Nem tudott egy szót felelni. A leány pedig most már zokogva omlott egy székbe, a feje pedig odahanyatlott az asztal sarkára:

— Hát kinek a becsületét bántom én? Micsoda gyalázat van én bennem!?

A generálisnak összeszorult a torka, azután egyszerre éktelen dühre lobbant. Akkorát ütött ököllel az asztalra, hogy a leány rémülten kapta fel a fejét, azután fel és alá rohanva, valósággal menydörögve kiabálta:

— Mit kevernek engem ebbe a dologba?! Mi közöm nekem ehhez az egész komédiához?! Miért vagyok én itt? Gyalázat! Végre is én nem vagyok pribék! Én nem vagyok hóhér! Én nem szoktam asszonyok ellen harcolni!

A leány ijedten kulcsolta össze a kezét:

— Bocsánat, — rebegte sirva — én nem akartam...

A vén katona nem száguldozott tovább. Megállt, de most még jobban kiabált, mint az előbb:

— Mit kér maga bocsánatot!? Miért kér maga bocsánatot!? Én kérek bocsánatot! Mit gondolnak én felőlem? Micsoda dolog ez! Ne sirjon! Én nem szoktam asszonyokat rikatni! Én katona vagyok, nem prókátor és nem türöm, hogy magának valami fájdalma legyen! Én eljöttem, hogy rendbehozzam a dolgot és én rendbehozom és úgy lesz, a mint én akarom!

Hirtelen felszakította az ajtót és úgy ordított ki a műhelybe, hogy ez harsogott belé:

— Hallja maga, majszter ur, meg maga majsz-
terné asszony, hát mit bujkálnak?! Jőjjenek ide,
mert ezt a dolgot rendbe kell hozni! Én megkérem
a kisasszony kezét az unokaöcsém számára és önök
odaadják, mert a kisasszony szereti azt a lumpot!
Punktum; rendben van!

*

Odahaza pedig megállt a nagyasszony előtt Bol-
dizsár tábornok és még mindig olyan hangon, mintha
egy lovasezredet vezényelne, számolt be neki kül-
detése eredményéről:

— A dolog rendben van! Elintéztem! Most már
csak gondoskodni kell, hogy minél hamarább meg
legyen az esküvő...

FÉRJEK.

A dekadens dámák férjeiről beszélgettek, a kiknek az a szenvedélyük, hogy mindent megbocsátanak a feleségüknek.

— Ezek a férjek csak a verista szerző urak fantáziájában élnek — mondta a poéta, a ki idealista volt.

Az ügyész ellenkező véleményen volt, az ujságíró pedig, mikor az ő nézetét kérdezték, így felelt:

— Ha megtiszteltek a türelmetekkel, elmondanék egy históriát.

I.

Azt hiszem, mindnyájan emlékeztek még a *Pihenő Herkules* szenzációs esetére. Nemcsak azért, mert a szobor a Műcsarnok téli kiállításán hatalmas feltűnést keltett, de az alkotója tragikus sorsa miatt is, a ki tudvalevőleg alig pár hónappal éltél a sikerét. Megesett, hogy Gábor gróf, a ki műértő kapacitás hírében áll, egy napon rendkívül

becsmérőleg nyilatkozott a Pihenő Herkulesről. A művész, a ki érzékeny volt, mint minden kollégája, örült dühre lobbantotta ez a disszonáns hang a magasztaló kritikák hozsannájában. Olyan kifejezésekkel illette a grófot épen ennek legbensőbb barátai előtt, hogy egy téli éjszakán töltött pisztolyokkal állt egymással szemben a két ember. A gróf, a ki három feldobott ezüstforint közül feltétlen biztonsággal keresztül lő kettőt, a szíve közepébe talált a művésznak. Az atléta termetű fiatal ember egy negyed óra alatt kiszenvedett.

Igy irták meg ezt akkor a lapok és így tudja a világ. A históriából azonban az ujságok diszkrétül kifelejtettek valakit. Ez a valaki a grófné volt, ez a démonian szép, fekete mágnásasszony, a ki titkos középpontja volt ennek a tragédiának. A grófné tulajdonképen a *Pihenő Herkulesbe* gabalyodott bele, a Pihenő Herkulesnek azonban tudvalevőleg maga az alkotója volt a modellje. Ezért kellett meghalnia a zseniális fiatal szobrásznak a halhatatlansága küszöbén. Az a história, a melyet a lapok közöltek, ügyesen kifundált mese volt, hogy a szenzáció botrány nélkül maradjon.

Mert a botrány, ez volt az, a mitől a gróf irtózott. Nem is vált el feleségétől. Együtt lehetett őket látni a párbaj után is mindennap mindenütt, a hol sokan járnak. Csak úgy egy negyedév múlva utazott el a szép grófné, természetesen egészségi okokból, egy külföldi birtokukra.

II.

A gróf, miután leülte a maga három hónapi szelid államfogságát Váczott, szintén egy vidéki birtokára utazott, azzal a keserű eltökéltséggel a szívében, hogy remeteségben tölti a hátralévő éveit. Az eset ugyancsak megtörte, mert valóban mélyen és igazán szerette azt az asszonyt. Töméredek pesszimizmus borongott a lelkében és teljes három héten keresztül komor elvonultságban gyötrődött a mult szomorú emlékein.

A negyedik héten észrevette, hogy — az ispánné a maga harmincz esztendőjével a leggyönyörűbb asszonyok egyike, a kiket valaha életében látott. Pedig sokat látott. Egy remek teremtés, a kit a sors pazarló szeszélye dobott ide a pusztá magánosságába, holott ezrek között is kivált volna. Érett szépsége teljében egy bódító tünemény; a ki mámorba ejti a lelket. Csupa külső tökéletesség: az alkata sugár és gömbölyű, az ajka csupa rózsaméz és a szemei olyanok, a melyeknek a tüzésénél gyönyörűség légni.

Egy negyvenéves, egészséges férfi szíve nem törhet össze annyira, hogy — lánggra ne tudjon lobbanni. A bánat nem zárja ki a vigaszt. A gróf szép ember volt és — gróf is volt, az ispánné pedig, akár milyen szép asszony volt, mégis csak az ispánné volt.

... Egy szép délutánon, a legnagyobb munkaidő-

ben, aratás idején, mikor ebédre is csak alig kukanthat haza az ember, az ispánt minden előzetes bejelentés nélkül kegyetlenül kirázta a hideg. Felrakták egy ökörszekér derekába és vitték haza. Alig volt annyi ereje, hogy a szekértől bevánszorgjon a házba. Mikor benyitotta a harmadik szoba ajtaját, felordított örülten, azután összerogyott.

A gróf mindössze sápadtabb lett egy árnyalattal és némileg elfogult hangon mondotta:

— Rendelkezésére állok!

III.

Másnap délutánig a gróf ki se lépett a kastélyból. Várta a segédeket. Este is lett azonban és senki sem jelentkezett. Boszusan konstataulta, hogy ennek a derék embernek vajmi gyér fogalmai vannak a lovagias eljárásról.

— Pedig én elmentem a lovagiasság legszélső határáig. Rendelkezésére állok az ispánomnak!

Ez bizonyára igen megnyugtató érzés volt és a gróft lassankint mégis nyugtalanság fogta el. Izgatott türelmetlenséggel várt és mikor látta, hogy hasztalan vár, átküldte az inast a gazdatiszti lakba.

— Kéretem az ispánt!

Minden biztonság kedvéért pedig egy töltött revolvert dugott a kabátja zsebébe. Nem volt rá szükség.

Az ispán megjelent. Épen olyan tiszteletteljesen

lépett be, mint másszor, csak az arcza volt halottsápadt és a szemei beesve mélyen. Némán állt a gazdája előtt. Egy perczig hallgattak mind a ketten: végre is a gróf szólalt meg elsőnek:

— Nagyon jól tudom: mivel tartozom önnek és ismételtén kijelentem, hogy rendelkezésére állok.

Az ispán komoran rándított egyet a vállán és — néma maradt.

A gróf most már izgatott lett. Türelmetlen hangon kérdezte:

— Nos, hát mit határozott?

A megcsalt ember felemelte a fejét és a szemébe nézett a grófnak olyan keserű nézéssel, hogy ez megrendült tőle. Azután megtört, tompa hangon mondotta:

— Semmit, méltóságos uram! Nincs mit határoznom. Csak nyögöm a szerencsétlenségemet, de ellene többé mit sem tehetek. Három gyermekem van, a kik éhen vesznek, ha én nem szerzek nekik kenyeret. Nincs jussom hozzá, hogy magam miatt koldussá, vagy árvákká tegyem őket.

A gróffal fordult egyet a világ. A mit ez a szegény ember mondott neki, torkon ragadta és belémarkolt a szívébe. Egy darabig izgatottan járkált fel és alá a szobában, azután hirtelen megállt az ispán előtt.

— A mit ön mondott, igaz. Teljesen igaza van. Azért a meggondolatlan gyalázatosságért, a melyet én ön ellenében elkövettem, valóban nem elégtétel,

ha a pisztolyom csöve elé állítom. De elégtétellel tartozom önnek, mert a mit ellene vétettem, az gyalázatosság; én mondom és ismétlem, hogy gyalázatosság. Az ilyen bűnnek egy fej az ára. Nos, én oda adom önnek a fejemet. Tüstént irok egy levelet, a mely három napig itt marad lezárt borítékban az íróasztalomon és a melyben megírom, hogy önként válok meg az élettől. Holnaptól számítva három napig minden alkonyatkor kimegyek a csákányszegi füzesbe; ott a kanális környékén — itt hetekig se jár ember — megtalálhat este öttől egész tizenegyig. A végrendeletemben meghagyom, hogy ön holta napjáig el nem bocsátható az állásából. És most fogja ezt a revolvert és vegye magához. A cselédek ismerik, hogy az enyém.

Kihuzta a pisztolyt a zsebéből és odanyujtotta az ispánnak, parancsoló hangon ismételve:

— Fogja!

Ennek reszketett a keze, mikor átvette a fegyvert. A gróf még egyszer a szemébe nézett és szilárd hangon kérdezte:

— Megértette?

— Meg.

IV.

Talán felesleges is mondanom, hogy a gróf szavának állott. Három napon át minden alkonyatkor kisétált a füzesbe a szederindás sűrűség árva magányába azzal az elszánt hittel, hogy élve onnan

nem kerül vissza. Két napon át hasztalan róttá a lucskos erdei talajt, a harmadik napon — szemben találta magát az emberével. Egy apró tisztáson találkoztak. Gyönyörű holdvilágos, csillagsugaras nyári este volt. A gróf a tisztás közepéig haladt és ott megállt egyenesen, egész mellével szembe fordulva az ellenfelének. Alig öt lépésnyire állottak egymástól. A hold elborította fehér világosságával a gróft és ez meg se mocczant. Egész kényelmesen agyon lehetett löni.

Az ispán pedig állott mozdulatlanul, lecsüggesztett karokkal. Végre is a gróf unta meg a várokozást és rászólt:

— Nos: hát nem lő?

Az intett fejével:

— Nem.

— Miért?

A megcsalt ember szembe nézett vele.

— Már vettem magamnak elégtételt. Elkergettem az asszonyt!

... A grófnak ökölbe rándult a keze és egy pillanatra átczikázott az agyán a gondolat: nem volna-e helyes, ha torkon ragadná ezt a ficzkót és megfojtaná. Miután egyszerre más valami jutott az eszébe — hirtelen sarkon fordult és elindult hazafelé

*

— Ez elég érdekes történet, — mondotta az orvos — de én mégis csak kíváncsi vagyok valamire.

— Mi az?

— Az, hogy mi jutott az eszébe a grófnak, mikor hirtelen sarkon fordult és otthagya azt a szegény bácsit?

— Alkalmasint az, — válaszolt az ujságíró, — hogy az a szegény ember egy csöppet se járt el hitványabbul, mint ő maga annak idején. Mind a kettőjüket megcsalták. Ő megölte a csábítót, de futni hagyta az asszonyt, mert féltette a — nevét; ez az ember elkergeti az asszonyt, de nem bántja a csábítót, mert félti a bőrét, vagy a kenyerét. Mind a kettő bosszut állt azon, a kin ez a bosszuállás neki — kényelmesebb volt. Az egész különbség annyi közöttük, hogy az egyik gróf, a másik pedig ispán.

ASSZONY ÉS LÓHISTÓRIA.

Atyja kálszigeti Béry Miklós volt, anyja született Höllingsheim grófnő von Hochwalden, őt magát Margitnak hívták és tizenkilencz éves volt.

A haja olyan aranyos szőke volt, mint a déli napsugár s szemei olyan mély feketék, mint az éjszaka.

Csupa szó volt és csupa vidámság: csupa kedély és egészség. E mellett kissé pajkos és kissé rakoncátlan.

Télen már ünnepelt hősnője volt a vigadói báloknak, mikor nyáron a kálszigeti kastélykert magas kőfala mögül vadgesztenye golyóbisokkal még egész komoly ütközeteket vívott a mezitlábás parasztyermekkel.

A harmadik farsangján történt, hogy, miután igen szép számu kosarakat osztogatott ki az udvarának, egyszerre a kis madárka maga is lépre került.

A fiatal embernek ez idő szerint még csak kilátása volt igen szép jövőre a miniszteriumban, de a bajusza tagadhatatlanul impozáns tömör feketeség-

ben kunkorodott fölfelé és ifju kora daczára máris számtalan őssel és hatalmas vállakkal dicsekedhetett, mindezekon felül pedig végtelen chikkel tánczolta a csárdást.

Egy szédületes keringő után a leány, az elkényeztetett gyermekek makacs vakmerőségével, hirtelen félrevonta tánczosát és égő szemekkel, csodálatosan remegő hangon mondá neki:

— Én szeretem magát, Baan; vegyen el engem!

A hirtelenül felkunkorodó impozáns bajusz egy pillanatig bután meredt előre, de mikor Baan Tivadar aztán mélyen belenézett abba a két harmatos fekete csillagba (mondják, hogy a telekkönyvbe már előbb belenézett), úgy érezte, hogy a hófehér chemisette alatt az ő kitünően regulázott szívét is környékezi valami édes melegség, alkalmasint az a bizonyos érzelem, a miről a poéták olyan sok badarságot összedalolnak.

Baan Tivadar azonban nem volt poéta, hanem fogalmazó a belügyminiszteriumban s egy reményekre jogosító miniszteri fogalmazó ilyen esetben nem dalol, hanem azt teszi, a mit a közönséges nyelven az alkalom megragadásának szokás nevezni és Baan Tivadarnak volt annyi esze, hogy a mit megragadhat, azt meg is ragadja.

Különben is egészen tiszta dolog volt.

Pompásan össze fognak illeni, csak épen egy kis előléptetést várnak be. S hogy egy olyan tehetség,

mint Baan Tivadar, ne várjon sokáig a titkárságra, arra nagyon jó szer kálszigeti Béry Miklós, a ki te-tu a kegymessel.

*

Atyja Sir Charles, ez a tüneményes mén, anyja a Derby győztes Edda, őt magát Esparanzának keresztelték s a legremekebb formájú háromévese volt a turfsaisonnak.

Lengő sörénye úgy folyla körül pompás hajlása, hosszudad szikár nyakát, mint a hig arany, okos két szeme szinte kivilágított csontos fejéből.

A Derby izgalma agyonnyomta a két első verseny érdekességét. A nagy tribün csak közben telt s egyedül a pálya közepén tolongó vasárnapi publikum üdvözölte riadó lelkesedéssel a könnyen beérkező favoritokat.

A nagy verseny előtt aztán kitört az a sajátos, idegbontó láz, melynek miazmái csakis ott keringnek a turf villamos, izzó levegőjében.

Két határozott favoritja volt a közönségnek és a bookmakereknek egyaránt. A »nagy gróf« Kreszczenszky Száva fekete ménje, Viktória és a kálszigeti Béry Miklós Esparanzája. Súlykülönbség alig volt közöttük és mindkettő egyenlő oodssal állott a bookmakerek fekete tábláján.

Kálszigeti Béry Miklós már előző este hallatlan összegeket fogadott a lovára, hideg, fatalista nyugalommal, mint a ki biztos a maga dolgában egészen.

A lovak kivonultak a próba-galoppra.

A hatalmas tömeg csendesen morajlott a kifestített ernyők alól, az aggodalomtól kipirult arczok tekintettek mohó kíváncsisággal előre s a birói emelvény egyik oszlopán ott zöldelt a hatalmas babérkoszoru, melynek háromszinü szalagja mozdulatlanul, lomhán lógott alá a szélcsendes levegőben.

Szingazdag sorban lépkedett előre a hét versenyló, elől Viktória és leghátul Esparanza.

Béry Miklós szeme felragyogott egy pillanatra.

A nemes állat annyi nyugodt méltósággal, annyi fenséges keccsel lépkedett a sorban, tartásában, okos tekintetében annyi volt a biztos diadal előtudata, hogy bravuros lovasa, a kis Labyerre sem tudott elnyomni egy önbizott, futó mosolyt örökké jéghideg arczán.

A légben a diadal és remény szárnyain uszott ez a név: Esparanza.

A totalizátoröknél szilajon csattogott a jegybélyegző és kálszigeti Béry Miklós — ki e pillanatban mindent, ő jól tudta, hogy mindent kockárára tett — olyan nyugodt szívvvel, biztos kézzel jegyezte egymásután a téteket, mintha valami jó szivarról volna csak szó.

Vége csöngettek.

A starter zászlaja átvillant a poros verőfényen s a pompásan sikerült indítás után egy másodperczi nyilegyenes vonalban csapott előre a hét versenyló.

De csak egy másodperczig.

A következő pillanatban szédítő iramban vágott előre a hatalmas fekete mén, Viktória. Nyomán két elhanyagolt outsider s a megbomlott sor végén Esparanza, melynek kantárát hatalmas erővel feszíté a kis Labyerre derékszögben hátrahajlott vaskarja.

Viktória vadul iramlott előre, mintegy ezer méteren át, a mikor Esparanza lovasa hirtelen kinyújtá behajtott karját és megereszté a feszesen tartott kantárt.

Mint a lecsapó villám száguldott előre a fékevesztett mén, aransörénye szilajon lebegett utána, keskeny, formás teste megnyult, mintha nem is futott, de szédítő gyorsasággal uszott volna a kék verőfényben.

Lovat ló után elhagyva, vonult előre a diadalmas fehérkék dress *Viktória*, a mint érzé, mint nyomul utána diadalmas ellenfele, teljes erővel, fergetegként viharzott előre.

Hosszu, habos nyakát előre nyújtá, orrlíkain füttyülve tolult ki a gőz, vérbeborult szemei kidagadtak, kinyújtott lábai alig érintették a földet.

Hiába!

Hiába suhant meg a sajgó korbácsütés gőzölgő testén, repülő ellenfele, mint maga a szárnyas diadal robogott el mellette.

Viktória verve volt.

Egy artikulálatlan. viharos ordítás rázta meg a

mozdulatlan levegőt. Esparanza elől jött, korbácsütés nélkül, legyőzhetetlenül.

És ekkor történt valami.

Nem volt már előtte több kétszáz méternél a vörös karikáig, mikor a diadalmasan elől rohanó ló egyszerre hirtelen felkapta fejét s a másik pillanatban fájdalmas, reszkető horkanással bukott féltérdre, úgy, hogy lovasa egyensúlyt veszítve nyakán keresztül bukfenczezett a pálya pázsitjára.

A diadalordítás elnémult s ezer arc sápadt halálra.

A másik pillanatban pedig szédítő gyorsasággal tört előre a legszélsőbb outsider a »Vadrózsa« s a meggypiros dress elsőnek vágatott el a birói páholy oszlopánál a halálra kimerült Viktória előtt.

Valami kifejezhetetlen, névtelen düh zárta le az elhalványult ajkakat; mely mint egy néma istenkáromlás szállt szét az izzó levegőben.

Pedig egyszerűen csak az történt, hogy Esparanza »letört«.

... Még ugyanazon este sürgönyt kapott a méltóságos asszony, ki beteg idegeit erősítette Karlsbadban, hogy a leányával futár-vonaton siessen haza a fővárosba, igen-igen fontos családi ügyben.

A külön szakasz bársonypamlagán kételyektől dulva vergődött a szegény idegbeteg asszony; a leány pedig sápadt arczczal bámult belé a vak éjszakába.

Mire hazaértek, kálszigeti Béry Miklós már biztos kézzel intézte el a *családi ügyet*. Nem remeggett a keze most sem.

Az eső sűrűn szitált, a Rókus órája felet ütött; már pedig a tanácsosné pedáns pontossággal szereti betartani a zongora-órát, a madmoisellenek tehát kocsira kellett ülnie, hogy le ne késsék.

A madmoiselle kissé szikár, hideg, fehér arczu leány volt, mély fekete szemekkel, melyeknek szegletéből ráncz vonult át a fehér arczon. Gondosan kialakudta a fuvart a budavári Szent-György-térig s beült a kopott egyfogatuba.

A komfortáblis lovak nem szoktak repülni, ez meg a félszemére vak s egyik első lábára rokkant is volt.

Az eső is sűrűn esett, a felvezető hegyi ut is sikos volt, nem csoda, ha az Albrecht-uton egyszerre kifutott a szegény állat alól a talaj, s a nyomorult pára keserves hörgéssel vágódott hanyatt a vizes kavicson.

A kocsis éktelen káromkodással püffölte a tehetetlenül vergődő szegény gebét, a pokol fenekére kívánva minden vén skatulyát, a kinek ilyen kutya időben szotytyan kedve a várba felmászkalni.

A sápadt arczu madmoiselle is kiszállott. Szótlanul fizette ki a káromkodó suhanczot, egy pillanatilag meleg szájalommal nézte a szegény, hörgő párát — mely mondhatlanul kínos fájdalommal emelé égne egyetlen ködösülő szemét, — azután gyalog sietett föl a sikos hegyi uton a szakadó esőben.

..... Atyja kálszigeti Béry Miklós, anyja született Höllingsheim grófnő von Hochwalden volt — s őt magát, mielőtt mademoiselle Margot-vá nem vált, — Margitnak hívták, s valamikor három farsangon át királynője volt a fővárosi bálloknak.

..... Atyja Sir Charles volt, anyja Edda, — őt magát, mielőtt komfortáblis ló lett volna belőle — Esparanzának hívták, s valamikor a legremekebb formájú háromévese volt a kontinensnek.

Egy verőfényes nyári délután aztán *letörték* mind a ketten.

A KIRÁNDULÁS.

A mint a délutáni vonattal megérkezett a fürdőre a kapitány, le se pihent, csak egy kicsit megkefélézte magát, azután lement sétálni, hogy bemutassa magát a fürdőző közönségnek. A fürdőző közönség kilenczven százaléka fiatal asszonyokból állott, minden férfivendég érkezése lázas izgatottságot keltett, egy tüzérkapitányi egyenruha pedig teljes joggal tarthatott számot a szenzációra.

A szenzáció nem is maradt el. A mint a kapitány, hanyagul vonszolva maga után a kardját, a mely csendes csörömpöléssel hasított egy keskeny barázdát a homokos sétauton, lassu léptekkel elvonnult a cifra, rácsos favityillók közt, egész asszonycsoportok fordultak utána leplezetlenül kíváncsi tekintettel. A Wandelbahn előtt valami nyavalyás cigánybanda czinczogott és a fehérre mázolt pléhasztalkák körül világos ruhás, szalmakalapos hölgyek szüröcsölgették a fagyaltjukat. A kapitány érezte az érdeklődést, a mely egyszeriben körülvette és minden erejével azon volt, hogy ne vegyen

róla tudomást. Szemére huzta a sapkáját és egyenesen előre nézett, felfelé, nagy érdeklődéssel követve tekintetével a cigarettája füstfellegét, a mikor egyszerre egy önkénytelenül kiszalasztott és félig elharpott mondat ütötte meg a füleit:

— Nini, Hahnel főhadnagy!...

Hahnel kapitány a hang irányába fordult és szalutált. Egy szép fiatal asszony ült magányosan egy kerek asztal mellett. Tiszta fehér, csipkés ruha volt rajta, fekete övvel a derekán, a szőke fürtein pedig lapos karimájú szalmakalap.

A szép fiatal asszony összeharapta az ajkait és elpirult, a kapitány pedig halványabb lett egy árnyalattal. Egy pillanatig mozdulatlanul állt, mintha azon tanakodnék, odamenjen-e az asszonyhoz, vagy jobb lesz, ha egy hideg meghajlás után megy tovább, egyetlen szó nélkül. Ezt a nagy gorombaságot azonban, a melynek a szándéka keresztülvillant a fején, nem követte el. Meglehetősen megzavarodva lépett oda az asszonyhoz, a ki egy pillanat rendbeszedte magát és kezét nyújtotta a kapitány elé. Hahnel kissé zavartan mondotta:

— Maga itt van!?...

A szép szőke asszony elmosolyodott.

— No, ez nem valami szellemes kérdés, kedves főhadnagy... azaz bocsánat, most látom — kapitány ur.

A kapitány homloka elborult.

— Valóban, ebben a pillanatban eszembe se

jutott, hogy szellemes legyek. Elhiheti, hogy kissé meglep ez a váratlan találkozás és én nem igen értek a komédiához.

Az asszony elkomolyodott.

— Nono, kedves kapitány ur — mondotta, — azért nem kell mindjárt gorombáskodni. A mikor megláttam az elébb, egész önkéntelenül szaladt ki az ajkaim közül a neve, különben ...

A kapitány közbevágott:

— Régóta itt mulat már, nagyságos asszonyom?

— Tegnapelőtt jöttem, szombaton.

— Egyedül?

— Igen, de szerdán éjjel jön az uram is.

Itt elhallgattak. A kapitány a bajuszát sodorgatta, azután limonádét hozatott és némán kavargatta a cukros vizet. Az asszony pedig az asztal közepét nézte. Vagy két percz mulva nagyon halk és félénk remegésű hangon szólalt meg:

— És ön ...

— Én? ...

— Szintén egyedül?

A tiszt rántott egyet a vállán.

— Hát vajjon kivel?

Megint elnémultak és úgy tettek, mintha a muzsikát elhallgatnák. Egy-egy pár vendég halk csörtetéssel topogott el mellettük a kavicsos uton.

Az asszony egyszerre valami nagy elszántsággal, mosolyogva emelte fel a fejét és egyenesen a szemébe nézett a tisztnek.

— Még most is meglátszik, — mondotta.

A tiszt odakapott a homlokához, a melyen a balszem fölött egész a szemöldökig lehuzódó sebforradás látszott. Lejebb rántotta a sipkáját és tompa, kissé nyers hangon mondotta:

— Ez csak beforrt.

A társalgás harmadszor is megszakadt. Végre is megint csak az asszony szólalt meg újból. Igen nyugodt és igen határozott hangon beszélt.

— Kapitány ur — mondotta, — ha már a véletlen olyan malicziózus volt, hogy így összehozott bennünket, meg kell állapodnunk, hogyan viseljük magunkat. Őszintén megvallva, legalább úgy veszem észre, már csak az ön iránti tekintetből is, sajnálnom kell, hogy találkoztunk. Ha már ez meg is történt, kétségtelenül legjobb lett volna, ha épenséggel nem ismerjük meg egymást. Ezt azonban már az én ügyetlenségem lehetetlenné tette. Ezennel bocsánatot kérek érte. Van azonban egy más mód. Ha már muszáj — legyünk jó barátok. Ne akarjunk tisztázni semmit, mert nem jó dolog a multat bolygatni. Nekem különben semmi dolgom vele, ha azonban kettőnk között az egyik fél úgy érzi, hogy valami méltatlanság esett rajta valamikor, legyen lovagias és mondja ki magában a bűnbocsánatot. Semmi bajunk se lesz egymással, biztosíthatom... Nos, akar a jóbarátom lenni?

A tiszt felemelkedett, meghajolt és szóltalanul szorította meg az asszony keztyűs kis kezét.

Azután hazament a szobájába.

*

Hahnel főhadnagy ezelőtt öt esztendővel egy teljes évig udvarolt Bazsó Olgának. Az egész városka tudta, hogy rettenetesen szerelmesek voltak egymásba, csak azt nem tudta senki, hogy vajjon az ilyen szerelemhez feltétlenül szükséges kauczió honnan, kitől fog kikerülni.

Legjobban nem tudták ezt azonban maguk a szerelmesek, de az igazat megvallva, nem is igen jutott eszükbe törődni véle egész addig, a míg egy istentelen májusi napon Téthy Miklós minden előzetes nekikészülődés nélkül meg nem kérte az öreg Bazsótól az Olga kezét.

Bazsó professzor akkor egy kis komoly beszélgetésre invitálta az ő kis házi muzeumába Hahnel főhadnagyot és a komoly beszélgetés harmadik perczében már a főhadnagy szép, magas homlokát elepte a hideg verejték.

Keservesen ötlöthatolt és meglehetősen zavarosan beszélt össze-vissza mindenről.

— Van egy gazdag, gyermektelen nagybátyám, — mondotta a többiek között — igaz, hogy lelketlen vén zsugori, de már a hatvan felé jár... és... Innen okvetlenül kapok valamit, majd akkor...

Bazsó professzor kedvetlenül mormogta...

— De mikor?... Az ilyen uzsorás nagybácsik legalább hetven esztendeig szoktak élni, ha ugyan egyáltalában meghalnak valamikor.

A főhadnagy izgatottan törölgette fehér zsebkendőjével verejtékes homlokát.

— Ez... ez... — dadogta — ez nem fog sokáig élni. És mi még várhatunk... Fiatalok vagyunk és, kedves Bazsó bácsi, nagyon szeretjük egymást!... Nagyon... Csak nem fogja kényszeríteni a leányát?...

A tanár legyintett a kezével.

— A gyermekemet nevelni kell! Tavaszi szerelem... pünkösdi királyság! Egy napig tart!

A főhadnagy felugrott.

— De az istenért!... Én csak némi haladékokat kérek!... Időt... vannak sorsjegyeim... vagy kihallgatást kérek ő felségénél...

Téthy Miklósnak azonban nemcsak sorsjegyei voltak, hanem ezer hold prima klasszisu földje is. Ezenkívül elégáns, ügyes, szép fiu is volt. Az öreg professzor nem volt hajlandó bevárni se a vén uzsorás elhunytát, se a tervbe vett főnyereményt. Bazsó Olgát eljegyezte Téthy Miklós.

A főhadnagy pedig garázdálkodni kezdett. Dáridózott, lumpolt és egy este annyira megfélelkezett magáról, hogy utját állotta a békésen haza felé tartó Téthy Miklósnak és az arczába ordította:

— Gazember!

Ebből nagy kázus lett. A főhadnagy másnap

kapott a homlokára egy hosszú kardvágást, a lapok megcsinálták a »kardaffairet« és Hahnel főhadnagyot, tekintettel a polgárság és katonaság közötti jó viszony helyreállításának szükségére, alighogy a sebe behegedt, áthelyezték Délmagyarországba.

De azért másfél év múlva mégis kapitány lett.

Határozott tulzás volna azt állítani, hogy mártyrja lett a szerelmének. Meg ugyan nem házasodott, noha tehette volna; de az élete nem volt azért csupa szenvedés. A régi ideálra gondolt is, nem is, és legfőlebb unalmas esős délutánokon érzett valami keserűséget, amikor a legényszobája pamlagán heverészve, felizgatott fantáziája a Bazsó Olga aranyhajkeretbe foglalt gyönyörű arczával, sugár alakjával népesítette be a szürke homályt.

Mikor hazaért a szobájába, az első gondolata az volt: nem volna-e jobb ki se bontani a málháit, hanem menten odébb vonulni egy állomással? Ez mindenesetre opportunus dolog lenne, de hát gyöngébb legyen és gyávább, mint ez az asszony? Megfusson előle, vagy az elől a harmadik elől? De meg izgatta is a vérét a kaland érdekessége. — Odadobta a kardját az ágyra és rágyújtott egy cigarettára.

— Lesz, a mi lesz; én maradok.

*

Másnap már egész barátságosan, vidáman üdvözölték egymást. Együtt ebédeltek és együtt sétál-

gattak. Az asszony igen hálásnak, igen előzékenyek és bizalmasnak mutatkozott. Azzal a taktikával élt, hogy nem akart tudni se a veszedelemről, a mely a kettőjük összetalálkozásában felette ólálkodott. Alkalmasint így gondolkodott:

— Annyi bizalmat helyezek ebbe az emberbe, hogy nem lesz vele bátorsága visszaélni. Kettőnk közé állítom őt saját magát és önmagán kell keresztülgázolnia, ha eszébe jutna rám törni.

Az uráról nem igen beszélt, de annál többet a kis fiáról, a ki most a nagymamájánál van, a ki csudálatos ékesszólással tudta kiejteni ezt a szót »mama« ilyenformán, hogy »momu« és a kit a kapitánynak okvetlenül meg kell ismernie legközelebb.

— Különben szereti maga a gyerekeket?

A kapitány vállat vont.

— No igen. A fiukat, ha katonák és a leányokat, ha asszonyok.

Az asszony elbigyesztette az ajkait.

— Léhaság.

— Miért nem mondja mindjárt, hogy: vadállat. Téthyné elmosolyodott.

— Nem sértem meg, mert a szivességét akarom igénybe venni. Meg ne ijedjen. Ez a szivesség az ön részéről egyuttal kitüntetés az én részemről. Holnap, mindjárt délután, ha szép idő lesz, egy nagyobb társaság kirándul, helyesebben felrándul a Mária-tóhoz. Ez egy gyönyörű hely. Legyen a

lovagom. Az öreg doktor, Jánossy bácsi ugyan felajánlotta a kíséretét, de ő szegény már számtalanszor látta a Mária tavát és nem akarnám, hogy pusztá udvariasságból agyongyötörje az öreg lábait. Magának talán nem fog nagyon nehezére esni és a szívéről nem szólva, a lábai talán csak épek?

A tiszt merően nézett az asszonyra. Mi ez? Kaczérkodás, kihívás? A hangjában az asszonymak semmi se volt, a mi ilyesmire engedett volna következtetni, de ez a nagy, egyszerre jött bizalom, a melyben egyuttal ugyancsak jókora csomó bátorság is volt. Ez a meglepődés kiérzett a hangjából is, a mikor válaszol:

— A legnagyobb örömmel állok rendelkezésére.

— Köszönöm.

— Én is.

Másnap délután háromkor csakugyan megindult a társaság a Mária tavához. Dani bácsi, a vezető, ugyan vihartól tartott, Király doktor azonban, a miniszteri fogalmazó, a ki saját bevallása szerint úgy ismeri az eget, mint a kisujját és a ki ennél-fogva a leveli béka szerepét játszotta a fürdőn, megnyugtatta a társaságot.

— Biztosíthatom nagysád; ha én azt mondom, nem lesz zivatar, akkor nagyságod biztos lehet, hogy nem lesz zivatar. Biztosíthatom nagysád.

Meglehetős hangosan haladtak az erdő pompás hűsében, a sikon, nedves hegyi uton, a melyet sárga szőnyeggel takartak be az aláhullott falevelek. Ki-

rály doktor az élményeit mesélte, egy másik doktor, a ki czvikkert viselt, szójátékokkal hütötte le a kedélyeket.

Téthyné, a ki ki nem állhatta se az élményeket, se a szójátékokat, hátul maradt a gavallérjával.

Itt az erdőben, a csendesen susogó lombok alatt, a mint a kipirult arczu és nevető szemü szóke asszonyt nézte, erős lyrai hangulat fogta el a kapitányt, úgy hogy szinte megreszketett belé. A szemei tüzes, szilaj és mohó vágyakodással meredtek Téthynére és olyan szórakozott lett, hogy nem is hallotta a kérdéseit.

Az asszony elnevette magát.

— No hallja, maga ám ugyancsak mulattató egy lovag. Én kérdezgetem és maga következetesen nem válaszol. Ugyan mire gondol?

A kapitány igen izgatott és meglehetősen nyers hangon válaszolt:

— Arra gondoltam, hogy mégis csak rossz tréfája a véletlennek az, hogy így egyszerre összehozott bennünket és ha már összehozott, nagy számárság az én tőlem, hogy még mindig itt vagyok, a helyett, hogy megszöktem volna az első órában.

Az asszony meghajtotta magát.

— Köszönöm a bókot... De nézze, nagyon elmaradunk.

— Annál jobb. A Mária tava úgy se szökik meg előlünk, nem úgy mint a mult, a mely, ha egyszer eltűnt...

— Soha vissza nem jő — vágott a szavába az asszony. — Kedves kapitány ur, úgy látom, maga szereti a költői hasonlatokat. Mikor kedvelte meg őket?

A kapitány összeránczota a homlokát.

— A magányomban, és időm volt hozzá elegendő. Az én éveim nem multak olyan gyorsan, mint a magáéi. Nekem senkim se volt, a ki megosztotta volna őket velem. Volt időm elmélkedni, a mióta vérző fejjel és vérző szívvvel utoljára láttam magát. Magának természetesen gyorsan multak a napjai, még csak unatkoznia se kellett. Körülvették szeretettel, melegséggel, pompával. Beczéztették, mint a beteg gyermeket és azután — meggyógyult. Boldog, jókedvű, él a szép jelennek és beszélni tanítja a kis fiát...

Az asszony kelletlen hangon mondotta:

— És ön talán ez idő alatt egyre remetéskedett? ... De kérem, siessünk jobban ...

A kapitány azonban nem akart jobban sietni.

— Nem mondom, hogy egyre remetéskedtem. Nem. Néha elfogott a keserűség és a düh, ilyenkor ...

— Lumpolt egy nagyot.

— Bizony, azt is megtettem. Veszekedett vágyam támadt egy kis jókedvre, és mindenki ott keresi azt, a hol tudja. Ha nekem másforma nem jutott, mit tehettem volna. Eleget voltam egyedül, olyan egyedül, hogy szinte beléfuladtam ebbe a nagy magánosságba. Lett volna csak maga mellettem, biztosi-

tom, sohase dorbézoltam volna... És így történhetett volna... Egy félesztendőre a maga esküvője után meghalt a nagybátyám. Egy kicsit megkésett az öreg. Gazdag lettem. Házasodhattam volna, ugy, a hogy nekem tetszik...

— Kár, hogy nem tette.

— Kár?... De ha valaki annyit szenved egy leányért, a mennyit én magáért szenvedtem, az nem vesz el soha egy másikat. Nem gondolja ezt?... És nem gondolja-e, hogy ezért a temérdek szenvedésért, átvirrasztott éjszakaért, összetört szívért és eltiprott jövőért maga mégis csak tartozik nekem valamivel?

Az asszony megállt, olyan erélyes tekintettel mérte végig a kapitányt, hogy ez meglepetten némult el és hideg nyugalommal mondotta:

— De igen.

— Nos és mivel?

— Bizalommal.

Az asszony sápadt volt, a tiszt pedig elpirult. Szótlanul haladtak és észre se vették, hogy egészen magukra maradtak. Nagy csend vette őket körül, csak a távolból hallatszott olykor a kirándulók egy-egy vig kurjantása.

Az asszony egyszerre megrettenve szólalt meg:

— No lássa, elmaradtunk! — És borul!

Valóban, hatalmas, ólmos felhőtömeg nehezedett a hegyre. Aombok zugása erősebb lett és mintha remegett volna az erdős lejtő.

Szinte futóléptekkel indultak előre, egyszerre azután azon vették észre magukat, hogy elveszítettek az ösvényt. Az asszony egész komolyan megremült és az arcza halottsápadt lett.

— Eltévedtünk... eltévedtünk... — ismételve kétségbeesetten. — És ennek csak maga az oka... Istenem, istenem, mi lesz velem?

— Ne rémüljön meg, — biztatta a kapitány — ettől a kis széltől. No várjon, burkolódzék be! Így, ni!

Ideje volt beburkolódní, mert egyszerre zivataros zugással eredt meg az eső. Valóságos felhőszakadás. Aombok közé sisteregve zuhogott alá a vizár és vak sötétség borult az erdő mélyére. A mennydörgés hangja ezerszeres erővel visszhangzott a szirtetek között, mintha ágyuk dörögnének szakadatlanul. Csak a villám hasított fényt ebbe a hirtelen támadt éjszakába.

Az asszony sirt. A szél vad erővel rohant keresztül az erdőn, a fák recsegték, a mint nekik dült és hallották, a mint a galyak tompa zizzenéssel hulltak a földre.

— Istenem, elvesztünk! — szepegett az asszony.

Kétségbeesett erővel kapaszkodott a kapitány karjába és ez az érintés felkorbácsolta a férfi vérét. Az arcza tüzelt és nem is érezte azt a vízáradatot, a mely végig zuhogott rajta.

Meg-megcsuszva a sikos talajon, botorkáltak a homályban, olykor megállva egy pillanatra. A lom-

bok a fejük fölött úgy hullámozgottak, morogtak, zúgtak és sísteregtek, mintha egy tenger háborogna fölöttük és ők az oceán fenekén haladnának előre, megküzdve minden lépésért.

Egyszerre úgy érezték, mintha megállt volna a szél, csak a zúgást hallották, de az orkán erejét nem érezték többé. Vizesés harsogása tombolt a közelükben és hallották a lesurranó vizár éles csobogását a meredek, sziklós lejtőn.

A villám jó szolgálatot tett most. Meredek sziklafal emelkedett előttük, félkörbe hajolva. A fal alján apró tisztás. Ez az Apró-bástya.

— Nini, ház! — kiáltott a kapitány.

Az apró kis hegylak, a melyet kifáradt turisták pihenő helyéül építtetett a fürdő, vagy harmincz lépésnyire volt tőlük.

— Itt talán társaságot is találunk!

Az asszony felsikoltott örömében. Társaságot azonban nem találtak. Egy lélek se volt a kunyhóban. Bementek a pitvarba, a melynek padlóját meglehetősen elöntötte a víz. Az asszony végképen elcsigázva dőlt le a fapadra és didergett, hogy halani lehetett a fogai vaczogását.

A kapitány lefordította a köpönyegét és alája terítette.

Sokáig némán hallgatták a vihar bömbölését. A zivatar sok-sokféle hangja széles, öblös, szomoru bugásba folyt össze és végtelen ernyedtség, kinos levertség vett erőt mindkettőjükön.

— Hány óra? — kérdezte végre siró hangon az asszony.

A kapitány megnézte az óráját.

— Öt mult, mindjárt negyed hat lesz.

Megint hosszasan hallgattak. Olyan sűrű volt a homály, hogy alig látták egymást. A vihar nem szűnt meg, nem is gyengült. Arra, hogy elhagyják ezt a szerencsére talált tanyát, gondolni se lehetett, még akkor se, ha esetleg elállna a zápor. Egyikük se ismerte az utat és szépen elbolyonghattak volna napokig is, ha a sötétben utnak erednek.

— Milyen szerencsétlenség! — mondotta halkan az asszony.

A tiszt egy darabig nem válaszolt. Megérezte a karján az asszony keze szorításának a melegét és a szive lázasán vert. Az izgatottság a torkát szorongatta és a halántékai tüzeltek.

Az asszony iménti válasza forgott a fejében. »Bizalommal!« Erősen küzdött magával.

— Milyen szerencsétlenség — ismételte az asszony.

A kapitány egyszerre odalépett hozzá, erősen megragadta a kezét és halk, fojtott, de izzó hangon mondotta:

— Miért mondja, hogy szerencsétlenség? hátha egy magasabb akarat... Az emberek elválasztottak bennünket, a természet összehozott. Jusson eszébe, a mikor örök szövetséget esküdött egymásnak a szívünk... Nem lehetett belőle semmi.

Közénk álltak az emberek!... De most, itt egyetlen ember sincs rajtunk kívül...

Az asszony indulattól remegő hangon vágott közbe:

— Kérem! Kérem, hagyja el!

— Mért hagyjam el! — kiáltott szinte fenyegető hangon a kapitány. — Ha most az én lelánczolt, letiprott szerelmem előtör és egy élet elveszített üdvösségeért legalább egy óra boldogságát követeli, — ki védi meg ellene!?

Az asszony felugrott, kiegyenesedve, halotthaloványan, összeszorított öklökkel állt a tiszt előtt, ezután egészen odalépett a férfi elébe, hogy az szinte érezte a lehelletét.

— Ön!

Azután hátrább lépett és nyugodt hangon folytatta:

— Kapitány ur, egy tisztességes asszony kéri az ön lovagias védelmét.

A tiszt megrezzent. Egy perczig szótalánul állt és összeharapta az ajkait. Azután meghajtotta magát és igen fáradt, egészen elváltozott, rekedt hangon mondotta:

— Pihenjen le nyugodtan, nagyságos asszonyom. Az ajtón belül závár van. Jó éjszakát!

Meghajtott fejjel, csendesen ment ki az ajtón és behuzta azt maga után. Az asszony halkan, alig hallható hangon mondotta:

— Jó éjszakát.

Csendes nyikorgással tolódott be a zár.

— Az eresz alatt ott hevert egy lapos szikladarab. A kapitány leült a kőre és a két tenyerébe hajtotta arczát.

Sokáig, nagyon sokáig ült így. A vihar lassan elült és a szétoszló felhők mögül kibukkant a hold.

A kapitány megnézte az óráját. Féltilt velt. Nehézkesen, fáradtan kelt föl a kőről és egyenletes, katonás léptekkel járkált fel és alá a házikó előtt.

*

Még a kora hajnal szürkült, mikor a tisztás szélén két férfi jelent meg. Téthy Miklós, a ki az éjjel érkezett és Dani bácsi, a vezető.

— Gondolom, alkalmasint ide menekvének; — mondotta a vén góbé.

A kapitány megállt az ajtó előtt és rájuk kiáltott:

— Erre!

Téthy Miklós sápadtan sietett a tiszt felé. Minden üdvözlés nélkül komor, rekedt hangon kérdezte:

— A feleségem?

A tiszt az ajtóra mutatott.

— Bent van.

— És hogyan került ide?

— Vonja felelősségre a vihart.

— De ki őrizte?

A kapitány erélyes, büszke hangon felelte:

— Én!

Ebben a pillanatban megnyílt az ajtó és Téthy Miklósné sikoltva, zokogva, boldogan ugrott az ura nyakába és lecsókolt annak az arczáról minden felhőt.

Azután odafordult a kapitányhoz és mind a két kezét nyújtotta neki. A tiszt mélyen meghajolt. A sapkája lecsuszott a fejről és a sebhely a homlokán ott piroslott az asszony szemei előtt. Ez pedig hirtelen odahajolt és egy lehelletkönnyű csókot nyomott a forradásra.

Azután a férjére nézett és nagyon megindult, reszkető hangon mondotta:

— Ezt megérdemli tőlünk!

A két férfi csak most fogott kezét. Erősen, melegen, becsületesen megszorították egymás jobbját.

Azután, elől Dani bácsival, csendesen megindultak lefelé a hegyen.

A GYÜRÜ.

Ezelőtt két hónappal egyszer, mikor éjjél után hazamentem, a legényem azzal fogadott, hogy az öreg doktor ur már két izben is átküldötte hozzám az inasát, mert sürgősen szeretne velem beszélni.

Az öreg doktor ur épen alattam lakott az első emeleten. Deres szakálu és kopasz aggregény volt. Általában különcznek, sőt embergyűlölőnek tartották; mert kissé házsártos volt a modora, a betegein kívül senkit se látogatott és hozzá sem járt egészséges ember — rajtam kívül. Mivel nyertem meg jóindulatát, igazán nem tudom. Egyszer nagy beteg voltam, akkor csodálatos gyöngédséggel ápolt, mintha csak a fia lettem volna. Nem *kezelt*, hanem virrasztott mellettem, zsörtölődött és gorombáskodott velem, közben pedig megmentette az életemet. Én szivemből hálás voltam iránta, a nélkül, hogy érte a hálámat mással, mint meleg köszönettel kifejezni módomban állott volna. Ez a nagy tartozás volt közöttünk a kapocs. — Meglehet, hogy az öreg ur különben mégis csak unatkozott néha

egyedül, de az bizonyos, hogy a bizalmába fogadott és ha nem is beszélt sokat velem, de szívesen meghallgatott mindig, a mikor az én légváraimnak a terveit ott előtte kifejtettem.

*

A doktor ur a szőnyeges divánon pihent, landolt és sápadt. Egész viaszszárga volt az arcza, úgy hogy szinte megijedtem. Bágyadtan nyújtotta kezét és helyet kínált. Nagyon halk és megtört hangon szólalt meg.

— Megint össze kellene szidnom magát, kedves barátom, ha épen nem a saját ügyemben háborgatnám. Megmondtam, ugy-e, hogy ne korhelykedjék és tizenegyre ágyban legyen. Most egy óra. Igazán attól tartottam már, hogy későn talál haza-jönni.

— Csak nincs valami baj, doktor ur?

— Baj!? — no már nincs. Ha volna, se volna. Csak a szívem, ez a rossz szívem, lássa, micsoda hálátlan szerv! A legkevesebb dolgot adom neki és mégis mindig alkalmatlankodik. Ezelőtt egy órával is! Egyszerre elkezd örülten kalapálni, majd szétveti a mellemet és nem hagy lélegzetet venni. Ez fog engem megfojtani; de mielőtt megcselekedné, még el kell mondanom magának valamit és meg kell kérnem valamire.

— Parancsoljon velem, doktor ur.

— Jó, hát parancsolok. Itt van az iróasztalom

kulcsa. Fogja és nyissa föl vele az íróasztalom jobboldali középső fiókját. Egy gyöngyökkel kirakott kicsinyke dobozt talál ott. Azt vegye ki és nyissa fel... Nos, megtalálta.

— Igen.

— Nos, nyissa föl. Egy gyűrű van benne.

Valóban, a dobozka selyempárnáján egy gyűrű volt. Remek, nagykövű gyűrű, aminőt a főpapok ujjain lát az ember ünnepi alkalmakkor. Nem viselni való, ereklyének készült kincs. A mély, vörvörös ragyogásu rubin körül egymás mellé sorakozó borsónyi gyémántok, belévésve pedig egy apró gyémántokkal kirakott korona.

Meglepetten bámultam a csillogó ékszert, a doktor pedig folytatta:

— Nézze meg a karikát belülről is. Egy dátum van belevésve, ugy-e? ... Olvassa el, azután csukja be a dobozkát és tegye a zsebébe. Magának adom emlékül és némi tanulság végett.

— De kedves doktor ur...

— Kérem, semmi de... Nem értékesíthető ajándék, nincs oka visszautasítani. Viselni úgy se fogja, eladni pedig még kevésbbé. Arra kérem, őrizze meg. Letétben lesz önnél, a mig él. Nem szeretném, ha a kedves örököseim kezébe kerülne. Azok, azt hiszem, darabonként adogatnák el a köveit, meg a karikáit. Önnek pedig még hasznára is válhatik, ha olykor, mielőtt megirna vagy megtenne valamit, előveszi ezt a gyűrűt és elolvassa a dátu-

mot, a mi belé van vésve . . . A multkor mondotta ön nekem, hogy a készülő könyvének ez lenne a czime: *Szerelmek és egyéb ostobaságok*. Jól emlékszem?

— Igen.

Szinte fürkészve nézett a szemembe.

— Volt ön már szerelmes, barátom?

— Egyéb sem voltam, doktor ur!

— Azt kérdem, szeretett-e már valakit?

— Mindig.

— Tehát sohase. Helyes. No látja, én velem már megesett ez a dolog egyszer. Harmincz esztendeje annak és én akkor huszonhat esztendő voltam. Ne ijedjen meg, nem fogom önnek elmesélni az én szerelmem bus történetét. Csak annyit mondok el felőle, hogy az a kisasszony nem én hozzám jött feleségül. Nem nagy dolog — elvégre ez valamennyi kisasszonynyal megtörtént, a ki csak a világ kezdete óta férjhez ment, — nekem azonban módfelett rosszul esett. Rettenetesen rosszul . . . De ugyan kérem, nem lenne szives ideadni azt a kotyvalékot. Ott van az asztalon balra . . .

Ivott egy kortyot a limonádéból és reszkető kézzel simított végig a homlokán.

— Olyan kegyetlen rosszul esett, hogy azt hittem, bucsuzkodom a világtól. Ugy éreztem, hogy nincs más mód, — meg kell halni. Ez az egyetlen orvosság. A szívem is akkor hobbant meg és miután itthon ugysis fojtogatott már a levegő, elutaz-

tam egy osztrák fürdőbe, a melynek a levegőjéről azt mesélik az orvostudósok, hogy reparálja a romlott sziveket és a megbomlott idegeket

Nem is fürdő ez különben, csak egy falucska a fenyves hegyek között. Benne egyetlen hotel, a melyben sohasem lehet szobát kapni, egy csomó villa köröskörül, a melyeket anyagilag jobban ellátott bomlott idegek vesznek bérbe és egy csomó falusi parasztház, alacsony, szegényes, tiszta szobákkal; valamennyiben egy kakukóra és egy szegényebb sorsu beteg sziv.

Természetesen egy ilyen szobában laktam én is, olyan egyedül, mintha a Szahara közepén egy lakatlan oázisra pottyantott volna le valami léghajó. Az egyetlen élő lény, a kivel szóba állhattam volna, a háziasszonyom volt, a ki nekem a lakásomon kívül a vendéglőből kosztot is szállított. Ez a derék nő azonban bár németül értett, azt hiszem, osztrákkul beszélt. Mindenesetre olyan nyelven, a mi nincs. Nem is nagyon bántam. A mikor nem esett az eső — ritkán történt, hogy nem esett — jártam a hegyet, az erdőt. Ha rám szakadt a zápor, bebujtam valamelyik apró barlangba és órákig hallgattam heverészve, hogy suhog, hogy csattog, hogy robajlik a zivatar.

Nem törődtem senkivel és semmivel. Ha okvetlenül hallani akartam a hangomat, végigmonológizáltam a tekergő keskeny hegyi ösvényeket. Ha véletlenül rajtacsipett valaki, el se mosolyodott.

Bizonyosan azt gondolta magában: ez is bolond! Alkalmasint ő is az volt, mert nagyobbára többé-kevésbbé bolondok voltunk ott együtt. Sajátságos társaság volt az. Ha ugy egy délelőtt akár ötvenen is nekiindultak valamelyik lankás hegynek, a ki magányosan akart bolyongani, igen bátran elindulhatott az egyetlen kitaposott szerpentin-uton. Ott senkise vetődött eléje, mert mindenki másfelé haladt, hogy valahogy valakivel össze ne akadjon.

És ebben az apatikus, világkerülő, leszerelt lelkű társaságban mégis akadt valaki, a ki érdeklődést tudott kelteni maga iránt. Ő maga ugyan legkevéssé tehetett róla; de az bizonyos, hogy az egész telep érdeklődése követte minden lépését.

Ezek a hallgatag emberek szószátyárokká lettek, a mikor felőle beszéltek, gyártották és nyelték a pletykákat, a melyek róla szóltak. Mikor délután öt órakor társalkodónője, egy negyvenes, erős, magas növésű asszony kíséretében kilépett a villa kapuján, a melynek bérőjét sehogyse sikerült kikutatni, a lombok árnyékából egész csomó ember leste minden mozdulatát.

Gyönyörű, sugár szőke teremtés volt; előkelő, graciózus és leányos mozdulatokkal. Egy félfejjel magasabb, mint a kísérlőnője. A fiatalság és az előkelőség bája sugárzott szét egész valójából. Olyan megjelenés, a mely mindenütt feltűnést keltett volna a nélkül a sajátzerű titokzatosság nélkül is, a mely itt környezte.

Egyedül laktak a villában, a melyet jókora lombos kert vett körül, a kísérnőjével, a ki valóságos hódolattal járt mellette. Jókora cselédségük volt, közöttük egyetlen nő, egy öreges komorna. A telepről senkit se fogadtak, orvos se járt hozzájuk soha.

Minden estefelé, pont ötkor — hacsak nem esett — megnyílt a villa kapuja és a két nő sétálni indult a hegyre. Tisztes távolban egy atléta termetű, deres fejű inas követte őket. Legalább addig, a míg a hegyi erdőt elérték, egy szó se esett közöttük. A telep vendégei minden kíváncsiságuk daczára is, valami ösztönszerű, önként fakadó gyöngédségből lehetőleg nem zavarták a magányukat és messze kikerülték őket. Valami nagy és tisztelteméltó fájdalmat sejtettek meg e titokzatos magány leple alatt és nem voltak tolakodók.

Azt azonban, én nem tudom, honnan eredt az első értesülés, szinte határozott bizonyossággal beszélték, hogy az a nyulánk, előkelő leány uralkodó család sarjadéka. Herczegkisasszony. Talán egy el ejtett szó, esetleg valami véletlen jel vezette nyomra az embereket, nem is fürkésztem. Azt azonban, hogy melyik uralkodó család hajtása ez a magányos szép virágszál és mi üzte ide ebbe a mi szomorú tanyánkba: mindenki találgatta ugyan, de még csak nem is sejtette senki.

Még engem is, a ki olyannyira leszámoltam már a világ minden érdekességével, izgatott ez a feje-

delmi talány. Csodálatosan érdekes és izgató világ az, a mely valamely korona sejtelmes csillogása körül él. Akárhányszor meglestem én is, mint halad az a néma társaság, a míg rájuk borul a rengeteg homálya.

Az emberek, ha beszéltek róla, nem is említették másként: a herczegnő. Tiszteletteljes gyöngédséggel mondták:

— Ne menjünk ma a Helbingkup felé; a herczegnő arra sétál.

Egy szokatlanul enyhe és napsugaras augusztusi délután óriás sétát tettem a Lujza-hegyen. Vagy három óra hosszat barangoltam pihenés nélkül az erdőben a sikos, nedves talajon czéltalanul, csavarogva. Az erdő halkán zugott, titokzatos, elringató morajjal. A saját lépteim neszén kívül egyéb emberi zajt nem hallottam. Hét óra mult már, a mikor véletlenül egyszerre a Ferdinánd-fal előtt állottam.

Jó magasságban egy ötven lépésnyi bozotos tisztás. A lankásan emelkedő erdős hegyoldal, mintha egy óriási kalapáccsal ütötték volna rá, itt ellaposodik egy tenyérnyire, azután mászhatatlan meredekséggel emelkedik tovább, két oldalt rideg sziklafallal övezve a háromszög alakú apró sikot.

Ez a meredek sziklaoldal a Ferdinánd-fal.

Fáradt voltam. Beléburkolóztam a plédembe, hanyat feküdtem és néztem a magasba, a hol a sziklafal felső peremén törpe bozótok gubbasztot-

tak. Az alkonyat ráborult az oromra és feketére festette a hegyet és az erdőt. Lassankint elmosódtak a színek, a sziklafal két szárnya, mintha közelebb hajolt volna egymáshoz, az erdő lombjai pedig egy végtelen sötét masszává tömörültek. Az ég ónszínűvé lett, a felhők peremét világos ezüstszínűre hevitette az eltakart hold fénye.

Csak a zugás lett egyre erősebb, a mint alulról fölfelé hömpölygött a lejtőn.

Nyitott szemekkel hevertem lomha fásultságban vagy egy óra hosszat, amikor egyszerre könnyű neszt hallottam. A lehullott lombok rezzentek meg könnyedén puha léptek alatt.

Felkaptam a fejemet és hirtelen, szinte önkénytelenül talpra ugrottam.

A herczegnő állott a tisztás szélén fehér ruhában, napernyővel a kezében.

Óriás zavar fogott el. Lekaptam a kalapomat és azután mozdulatlanul maradtam a helyemen.

A leány egy pillanatig állt, rám nézett, azután gyors léptekkel jött egyenesen felém. Fürkésző tekintettel pillantott széjjel és mikor látta, hogy egészen egyedül vagyok, ujját titoktartóan az ajkára nyomva, odahajolt az arcomhoz.

A fátyola hátra volt vetve. Végtelenül gyöngéd, halvány szép arcából két nagy kék szem zavaros, kissé merev tekintete szögeződött rám, azután reszkető, sirásba hajló hangon, suttogva kérdezte tőlem francziául:

— Mondja, uram, az Istenért! nem látta Arturt?

Nem tudtam szóhoz jutni az izgatottságtól; a leány pedig a vállamra tette keztyüs kis kezét és rimánkodva tördelte:

— Szóljon hát, kérem; mi van Arturral? Nem látta? Mi történt vele?... Mit csináltak Arturral?

Valaki megkapta a karját és erőszakkal elrántotta tőlem. A feketeruhás asszony volt. Az arca halottsapadt volt, haragos és rémült pillantást vetett felém, mialatt remegő hangon mormolta:

— Istenem, milyen szerencsétlenség!

Gyorsan, szinte futva vonszolta magával a leányt. Ez pedig az arczához szorítva csipkekendőjét, zokogott.

Egy pillanat múlva már eltűntek a szemem elől. Én pedig ott álltam remegve a megindulástól, mozdulatlanul a holdfényben. Előttem volt az édes, halavány, szenvedő gyermekarcz, zavaros fényű nagy kék szemeivel.

Azóta is úgy látom csak: a mint a beteg lelke hiába keresgél a multban egy eltűnt ábránd után.

Másnap a villa ablakain le voltak bocsátva a redőnyök. A lakói még hajnalban elutaztak. Hová, azt nem tudta meg senki.

Eltűntek. Én azonban egy hét múlva kaptam ezt a kis gyöngyházdobozt, benne a gyűrűt. Megértettem, minek legyen ez a jutalma. És harmincz év óta meg is őriztem a titkot szigoruan.

Vegye hát ezt az ékszeret. Őrizze meg és olykor gondoljon is rá. Mielőtt pedig kiadná *Szerelmek és egyéb ostobaságok* czimü könyvét, talán kihagyná belőle a szerelmeket. Nézzen körül a világban, azt hiszem, minden különösebb fáradság nélkül találni fog még az életben a szerelmen kívül is egy kötetre való egyéb ostobaságot.

MÁSODIK GYÖRGY.

Második György, a mint otthon érezte magát az ő szegény kis legényszobájában, halálos kimerüléssel dőlt a pamlagra. Nagyon fáradt volt, nagyon boldogtalan és nagyon mámoros. Az este úgy ment el innen, mint egy készülő drámahős és most, hajnaltajt úgy érkezett haza, mint egy berugott segéd-fogalmazó.

A mámoros szédülésen keresztül is, a mely a fejében kavargott, nagy, keserű fájdalom nehezedett a mellére és égő könnyeket sajtolt a szemeibe.

A mint ott feküdt a pamlagon, mint egy tuskó, a revolver agya a felöltőn keresztül majd benyomta a bordáit. De azért se a másik oldalára nem fordult, se ki nem huzta a zsebéből.

Csak a jó isten tudja, mért nem vette hasznát a fegyvernek. Ugy indult az eljegyzésre, hogy véres tort csinál belőle, hanem már a második pohár pezsgőnél csodálatos engesztelő hangulat ejtette a hatalmába. Egy kicsit elérzékenyült, de egyuttal meg is könnyebbedett. Bölcs, derüs filozófia nyugalma

szállt a lelkébe, a mint egymásután hajtogatta fel a habzó, édes-kesernyés italt.

A vig muzsikaszó megcsiklándozta az idegeit. Pehelykönnyűnek érezte magát. Jókedvű lett, szomorú és melankolikus egyszerre.

Az ihlet volt ez, a pezsgő ihletése, a mely bölcsesé és nagylelkűvé tette második Györgyöt. Egyszerre keresztülcsapott a lelkén az, a mit tenni akart és szörnyen gonosznak, elvetemedettnek és rossznak érezte magát. Elszörnyűködve csóválta a fejét és elhatározta, hogy jóvá teszi, a mit cselekedni akart.

Igy esett, hogy egyszerre ott állt pezsgős pohárral a kezében a menyasszony előtt és kissé akadozó, de annál melegebb hangon beszélt hozzá:

— Bocsásson meg, Margit, azért, a mit tenni akartam. Végre is gondolja meg, hogy én imádom magát! De hát ez nem baj. Felejtsem el, ha tud. Sajnálom, Margit, de nem tehetek róla. Ha magának jobban tetszett egy Mahrer, mert gazdag, mint egy valódi Maronczay, mert szegény, jó, a maga dolga. Nem baj, nem baj! Szavamra mondom, hogy nem baj.

A leány az ajkába harapott, második Györgyöt pedig gyöngéden elhelyezték egy bérkocsiban. Még kísérőt is adtak melléje.

Ennek a gyalázatos dolognak kétségtelenül a pezsgő az oka, ez a kárhozatos, nyomorult ital. A Maronczayak, fájdalom, már III. Sándor óta nem isznak pezsgőt. Harmadik Sándor ugyanis egymaga ivott

az összes utódokért és ő csapta földhöz az utolsó pohár Mummot az utolsó Maronczay birtokból.

Igy pusztult el a hatalmas familia, mely hatalmas csucspontját I. György alatt a török hódoltság idején, a tizenhatodik század végén érte el. I. Györgynek két vára és tizenkilencz faluja volt az ozman tenger közepében. Ide kontyos be nem tette a lábát. A család hagyományai megőrizték, hogy egyszer harmincz vitézével részben lekaszabolt, részben megkergetett egy háromezer főből álló török sereget.

A Maronczay birtokokról csak az volt kétségtelen, hogy azok alaposan elfogytak. Már a Mária Terézia korában alig maradt belőlük valami. Ez időre esik a család gyászos kettészakadása is.

Maronczay Péter ugyanis elkeseredve, valami pereskedésen összetűzött a család fejével, VI. Miklóssal, a Bánátba költözött, ott iparra adta magát, beléházasodott valami sváb familiába. Idők folyamán ez az ág egészen elzüllött és elmilliomosodott.

A főág megszakitott velük minden összeköttetést; megmaradt a becsületes, uri tönkreemenés útján és ebben az ágban ez időtől kezdve soha fiut Péternek nem kereszteltek.

Második Györgynek az apja IX. Miklós, meglehetősen közönséges ember és egészen közönséges kártyás volt. Szolgabíró volt, de kártyázásból élt.

Épen a második György születésének éjjelén történt, hogy IX. Miklós kártyán elvesztette az utolsó erekljét: a Maronczayak ősi ezüstóráját. A nagy-

érdekü darab hitelességéhez száz évtől hátrább fért ugyan valamelyes kétség, az asszony azonban nagyon fájdalmasan vette a dolgot.

— Ez volt az egyetlen ereklye, a mi a fiadat őseire emlékeztette volna, ettől is megfosztottad.

Maronczay Miklós maga is elbusult egy kicsit; nemsokára azonban vigan ugrott fel.

— Ne panaszkodj, asszony. Kárpótolom a fut. Adok neki olyasmit, a mi többet ér minden földi kincsnél. Egy nevet, a melyre holtig büszke lesz.

És keresztelteté — Györgynek.

Mert tudnivaló, hogy ama nagy törökverő György óta a Maronczay családban senkit se kereszteltek Györgynek. Ez tiszteletből történt a nagy ember és kegyeletből emléke iránt.

Második Györgyöt azonban, úgy látszik, nem tette örökre boldoggá ez a név. A kin összeszorította a torkát és égő tekintete odatapadt első György avitt olajképére, mely az ágya felett függött, ékesen beillesztve két szétterített papirlegyező közé.

A tisztos ősnek rengeteg bajsza és koromfekete fürtei voltak. Egy ideig csak állta a boldogtalan utód szemrehányó bus tekintetét. Farkasszemet nézett vele sokáig, azután köhintett egyet és alkalmasint meg is pödörte volna a bajuszát, de fájdalom, a karjai csak könyökig voltak meg a képen. Végezetül megszólalt:

— Szamár vagy, öcsém.

Meg kell jegyeznem, hogy a Maronczay ősök

mindig számárnak és öcsémnek szólitják az ntódaiakat. Első György már életében is ezt a megszólítást használta rendszerint.

Második György némán bólintott a fejével.

Első György folytatta:

— Szamár vagy, mert busulsz, holott örvendezned kellene. Ismerem a históriádat. Azóta, hogy a nevem örökébe léptél, szorgos figyelemmel kísérlek. Sok bolondot tettél, öcsém, de a legnagyobb bolondságtól megmentett a jó csillagod. Látom, öcsém, te szegény vagy és Margit, a kit szeretsz, gazdag. Nálam megfordítva volt. Én gazdag voltam és hatalmas, az én Margitom pedig szegény és gyámoltalan. Két váram volt és tizenki...

Második György bosszusan szakította félbe az ősét, unottan legyintett a kezével.

— Tudom, tudom!

— Valamivel több móres nem ártana, öcsém. De ha tudod, hát jól van. Az én Margitom legalább is volt olyan, mint ez a tied. A termete karcsu is, teljes is egyszerre, a haja olyan arany-sárga, mint a napsugár, a két orczája fehér, mint a liliom, a közepén piros, mint a rózsza, a szemei kékek, mint a nefelejts...

— A nyaka, mint a hattyué, a válla, mint a hó, a karja, mint a patyolat, — türelmetlenkedett az ivadék.

A nagy ős csendesesen megingatta a fejét erre a tiszteletlenségre.

— Nem veszem zokon tőled ezt a viselkedést, mert tudom, hogy tele van a szived is, meg a fejed is. Rövidre fogom hát a beszédemet. A te Margitod szeret téged és feleségül ment máshoz, az én Margitom mást szeretett és feleségül jött hozzám. Hozzám jött, mert gazdag voltam és hatalmas, hozzám erőltették és magamhoz erőszakoltam. Pedig tudtam, hogy az egyik kapitányoméért ég. De azt hittem, hogy a kierőszakolt szerelemnek is van üdve, azt hittem, hogy a türt csóknak is van édessége.

Poklot kaptam, a honnan mennyországot vártam. Nem csaltak meg, de egy titkos, rövid, sóvár tekintetért, a mi amannak jutott, odaadtam volna két váramat és tizenkilencz falumat.

De hát nekem nem jutott.

Derék, hű szolgám volt a kapitány. Gazul elveszteni csuf dolog lett volna. Ilyet nem cselekszik egy Maronczay. E helyett magam mellé vettem a csaták viharában. Ott volt oldalamnál legelől a sorban, hős volt és szerencsés, mert mindig visszatért és én szerencsétlen, mert én is visszatértem.

Egyszer azután kópja érte a vállát; de megtértünk. Én diadallal, ő nehéz sebbel és az asszony obban tudott epedni az ő sérülésén, mint örvendeni az én dicsőségemnek.

Akkor olyanformát éreztem, mint te mostanában. De azután kézen fogtam és egymáshoz vezettem őket és megszöktek azon éjjelen és az én hatalmam örködött szökésük felett.

Második György fáradtan dadogta:

— Régi, nagyon régi.

Az ős folytatta:

— Három év mulva pedig vevém feleségül Jelenetzky Kócs Erzsébet nemes leányzót, a ki adott nekem tizenhárom gyermeket, kilencz leányt és négy fiut.

Nehéz lemondani a kincsről, mely a mienk vala, de bolond, a ki bánkódik a fölött, a mi nem juta néki.

*

Második György szó nélkül hagyta ezt a bölcsességet. Felnyitotta a szemeit. A feje szédült és a pisztoly kegyetlenül megnyomta az oldalát.

Feltápáskodott és úgy, a hogy volt, átköltözött az ágyba. Mindössze azt cselekedte meg, hogy cipős lábait ujságpapirba burkolta és úgy helyezte gyöngéd óvatossággal a fehér dunnára.

Ezt már hasonló helyzetben ősidők óta így csinálja minden Maronczay.

A NÉGY EMBERKÉK.

Négy emberkéről van szó, négy egyformán apró és cziczomás emberkéről. Rég ismerték-e egymást, vagy csak itt a fürdőn hozta őket össze a csodátévő fenyves, nem tudom. De nagyon összeillettek. Ugy festett a törpe társaság, mint egy gondosan összeválogatott ponny-fogat, négy apró lovackával, a kik együttesen huznak egy láthatatlan alkalmatosságot. Egy nagy, fekete koporsót. Akkorát, a melyben kényelmesen elférnek mind a négyen, ha már egyszer majd végképen elfáradtak súlyos terhük vonzolásában és rájuk borul a végtelen pihe-nés árnya.

Mondottam, hogy egyformán kicsikék és egyformán vörösek is voltak mind a négyen. Vörös volt a hajuk, vörös a ritkás bajuszuk és vörös a silány kis pofaszakállkájuk. Sőt az arcuk is rozsdavörös volt a sok szeplőtől, a mely átlátszóan halavány bőrüket elborította. Csak az ajkaik voltak fehérek és a szemek vizenyősen kékek. Szomoru, kétségbeesett nézésük volt ezeknek a szemeknek.

Bágyadt csillogásuk olyan volt, mint a bucsuzó nap fénye és olykor halálos fáradtság tükröződött bennük.

Együtt voltak állandóan. Együtt czammogtak az árnyas erdei sétatukon, együtt nézték sóvár szomorúsággal a hegyeket, a melyeknek lombos lejtőire nem engedte fel őket vérző tüdejük, együtt ültek az ebédnél és csak egymással beszélgettek.

Természetesen az asszonyról. Mindig az asszonyról. A sugár növésű, aczélos járásu, friss és egészséges asszonyról, a kit isten tudja miféle szeszély, babona vagy emlékezet hozott ide a beteg emberek csendes menedékébe. Egyedül jött és egyedül járt, maga a tökéletes egészség, a büszke erő, a kinek nincs szüksége senki védelmére és senki támogatására. A sok kehesen köhécselő girhes férfinép úgy nézett rá, tartózkodó hódolattal, elfojtott vágyódással, mint valami elérhetetlen gyönyörűségre. A tekintetük éhes vágyakodásában benne volt már a csüggedt lemondás is. Olyanforma vágyódással gondoltak rá, mint a hogy az ember a meg nem érhető jövőre gondol vagy a visszahozhatatlan multra. Nagy kegyetlenség volt az asszonytól, hogy ide jött ezek közé a szegény halódó emberek közé, a kiknek az ő látása több gyötrelem volt, mint gyönyörűség.

A nyomorult, senyvedő emberek azonban semmi örömet el nem cserélték volna ezt a gyötrelmet. Ott ólálkodtak mindenütt, a merre az asszony járni szokott. Gubbaszkodva a sétányok padjain, vagy akár a bokrok mögött lesték jöttét-mentét és sze-

gény, rossz tüdejük vérző tágulással itta magába a parfümje illatát.

És a merre jött és a merre ment, hódoló távolban ott koczogott mögötte a négy emberke. Mentek utána csendes ügetésben elmaradhatatlanul. A tekintetük oda meredt lenge alakjára és ijedt gyönyörrel álltak meg, ha valami fordulónál véletlenül rájuk esett a tekintete. Csupa boldogság, csupa izgalom és csupa rémület volt ilyenkor a négy emberkének törpe társasága és isten bizony szanaszét futnak, ha az asszony valahogy meg találja szólítani őket. Az asszony azonban csak ment, mintha a négy emberke a világon se volna. Hosszu sétákat tett, messze ki az országuton az egymásra hajló hegyek között. Szinte lebegett és menésén a fáradtságnak nyoma se látszott. A négy vörös emberkének azonban zihált a melle és roskadoztak a lábai. A zsebkendőjüket a szájuk elé szorították és hol az egyik, hol a másik volt kénytelen megállni, mert szédült a feje és kimaradt a lélekzete. De azért csak mentek utána tovább, mert nem tudtak elmaradni mögüle.

És ott settenkedtek körötte az ebédnél is, a vacsoránál. Lefoglalták a szomszédos asztalt és a szemikkel szinte falták az asszonyt. Pazar tevékenységet fejtettek ki az öltözködésben, a nyakkendőjük kötése maga volt a hódító művészet, a nadrágjaik élesre voltak vasalva, a kabátjuk felső zsebéből illatos selyemkeszkenő színes csücske kandikált ki, nagyon előkelő, finom és diszesen kiállított ember-

kék voltak: csak a válluk volt keskeny, a mellük lapos, a hajuk vörös, az arcuk szeplős és a szemük vizenyős.

A jó isten tudja, micsoda lehetetlen reménykedések égtek ezekben a hamvadó szivekben. Micsoda kimondhatlan vágyak, micsoda mámoros ábrándok. Este, úgy magukban a sötétben, a mely szabad csatangolásra ereszti a fantáziát, álmatlan hánycódások között hogyan ölelték, hogyan csókolták, hogyan marczangolták az asszonyt. A sötétség a legjobb barátja az éhes váagnak. A teljesülés álmaival öleli körül, míg a világosság csak a nyomorúságát adja. A négy emberke álmatlan éjelének lázas mámorában óh mennyi ezernyi csókkal borította vánkosait és mennyi izzó sóhajt nyögött bele a sötétbe. Nagyon keveset aludhatott és nagyon sokat álmodhatott a négy vörös emberke. Erős lázak forralhatták az ereiket és hatalmas látomások izgathatták az agyukat. A mint forróságban égő szemük belémeredt az éjjeli sötétség gazdag világába, istenem, hányszor megjelent nekik az asszony szerelmes, vágyakozó megadással az arcán, kuszva, simulva, olvadón. És ők magukhoz szorították és csókolták a duzzadó ajkát, lehunyódó szemeit és az arcukat belétemették illatos hajának puha szőkeségébe.

Mindez csak álom volt és fantazmagória; de az bizonyos, hogy a négy emberkének egyre pirosabb lett az arca és egyre ragyogóbbak lettek a szemei. Az emberkék mind elevenebbek lettek és mind czi-

czomásabbak. Már virágot is hordtak a gomblyukban és olyan merészen néztek az asszonyra, hogy csupa bámulat volt látni őket. A bajszaikat pödörgették és megesett, hogy az egyik így szólott a másikhoz:

— Ma visszanézett, mikor az arczába tekintettem.

Majd meg a másik rebegte boldog megilletődéssel:

— Láttátok!? Ide mosolygott!

Valóban, mintha csakugyan oda mosolygott volna. De ez nem volt jó mosoly. Olyan alattomos, félig fenyegető mosolygás volt; a négy emberke azonban nem látott mást belőle, csak a mosolyt. És mámorosak lettek tőle. Akkor este sokáig nem mentek haza. Szapora menéssel, hol fütyörézve, hol meg halkán dalolászva majdnem éjfélig ödöngtek a sétányokon. Ugy mentek, mint a részeg emberek. Dülöngve lökdösték egymást, kacagtak, de főként sokat pödörgették a bajszaikat. Szóval, vidámak, sőt pajkosak voltak a négy emberké, tivornyáztak a saját tuláradt boldogságukban és, isten bizony, nem jutott eszükbe, hogy féltékenyek legyenek egymásra. Színes, virágos, forró éjszaka volt ez, tele buja illatokkal és részegítő álmokkal. Ők sohase voltak olyan boldogok, mint ezen az estén, a melyen mintha csupa szerelem volna a világ és semmi — tüdő.

... Másnap délben kissé későn érkezett az ebédhez az asszony, az emberké pedig valamivel még

korábban, mint rendesen. Türelmetlenek, de jókedvűek és nagyon, de nagyon elegánsak voltak mind a négyen. Hódítóan elegánsak, mintha skatulyából szedték volna ki valamennyit. És izgatottan faggatták egymást:

— Vajjon hol késik?

— Egész nap nem lehetett látni.

Végre jött. Oly szép volt és oly mosolygó, mint még sohasem. Csupa sugárzás volt és csupa édes odaadás, a mint oda simult a férfi oldalához, a ki szép, sugár, erős ember volt, igazán illő párja ennek a pompás teremtésnek. Az asszony beszélt, beszélt egyre félsuttogva, sűrűn kaczagva, azután leültek az asztalukhoz, az asszony rendelt, ő maga szolgáltatta ki az urát, a ki, ha érte, minduntalan a tenyerébe szoritotta a párnás, fehér kezecskéjét. A többi ember pedig, ő felőlük, mintha a világon se volna.

A szomszéd asztalnál a négy emberke szeme egy pillanatig rámeredt a jövevényre. Azután nem szóltak egy szót se és nem is néztek sehová, csak úgy bele a szürke levegőbe. Szótalanul ültek és szóttalanul keltek fel és szóttalanul haladtak haza felé a fenyők alatt. Összebujva, rokkant járással czamogva, mint négy apró kehes lovacska, a kik együtt czipelnek fáradtan egy nagy, fekete koporsót.

A SZÉP REGINÁLD.

Reginárd, a szép Reginárd csak úgy ropogtatta az asszonyi sziveket, mint a gyermek a czukrot. Vagy, hogy méltóságosabb hasonlattal éljek, úgy bánt velük, mint vihar a falevéllal: csak rájuk fujt és már lesodorta őket. Nem mondom, hogy hivatásos nőcsábító volt, mert nem is fáradozott azzal, hogy csábítgassa őket. Egyszerűen hagyta őket csábulni. Ha valamelyik szép asszony ilyenformán rimázkodott hozzá:

— Kedves, szép Reginárd, legyen szives csábítson el engem! — a szép Reginárd gunyos mosolyra vonta az ajkait és így válaszolt:

— Maga egy kicsit el van bizakodva, pintyőkém. Azon már túl volnék, hogy én csábítsam el magukat: de ha az a malheur érte, hogy belém méltóztatott bolondulni, hát csak csábítson el maga engem. Nem vagyok rossz fiu és megigérem ezennel hogy nem fogok tulságosan védekezni.

Mit tehettek a szegény asszonyok: ha őket nem akarta ostromolni a szép Reginárd, hát ők ostro-

molták a szép Regináldot. Mert Regináld szép volt és ellenállhatlan. Regináldba bele kellett bolondulnia minden asszonynak, ezt érezték az asszonyok és tudta Regináld.

Regináld tehát csak mosolygott és hagyta, hogy szeressék, a míg csak birta a szerelmet. Sokáig birta, mert erős fiu volt Regináld, de mikor már a soknál is több volt a jóból, megunta a dolgot. Egy kicsit megcsömörlött a szép Regináld és kétségbeesetten fakadt ki:

— Örökké ez így nem mehet! Az én türelmemnek is van határa. Nagyon sajnállak benneteket, szegény szerelmes asszonyok, de én megszököm.

És a szép Regináld megszökött. Elment a hegyek közé, a hol volt egy mohos kastélya négy lapos toronnyal. Ebben lakott egy öreg kulcsár. Az öreg kulcsárnak volt egy öreg felesége, meg egy fiatal leánya. Az öreg kulcsár a kastélyt őrizte, a felesége a leányt őrizte, a leány pedig kecskéket őrzött.

A szép Regináld bezárkózott a négytornyú kastélyba és fáradhatatlanul pihent. Minden tejet megivott, a mit a kecskék adtak és minden tojást meg-evett, a mit a tyukok tojtak. Így aztán volt annyi ereje, hogy a levelekre, a mik kosárszámra jöttek utána, szépen ráírhatta a boritékjukra, hogy »Vissza.«

És boldogan mosolygott, mikor készen volt valamennyivel.

Hogy multak a napok, valamivel kevesebb dolga lett a szép Regináldnak. A levelek megfogyatkoz-

tak és egy hónap múlva már olyan kevés jött, hogy a szép Regináld így gondolkozott:

— Talán el is olvashatnám őket.

Természetesen egyazon tartalma volt valamennyinek. Keserű szemrehányás, majd enyhe hangja a bocsánatadásnak, végül pedig lázas sürgetése a türelmetlen vágynak. Eleinte boszankodott rajtuk a szép Regináld, utóbb csendes részvétté enyhült a boszankodása.

— Szegények! mormogta.

Egyszerre aztán egészen elfogytak a levelek. Egy szép napon egyetlen egy se jött, se rózsaszínű, se sárga, se fehér. A szép Regináld kétszer is megkérdezte a kecskeőrző leányt, a ki a leveleket szokta behozni a faluból:

— Egy se jött?

— Egy se, instálom; — felelte a nagy kecskeőrző leány, a ki akkora volt, mint egy dragonyos.

A szép Regináld az ajkába harapott. Az Isten a megmondhatója: miért; de bántotta a dolog. Délben az öreg asszonyt kérdezte meg:

— Nem jött levelem?

— Nem jöve, instálom.

Ekkor már boszus volt a szép Regináld és a mint telt a nap, egyre nőtt az elkeseredése. Mély megvetés töltötte el a lelkét és szenvedélyesen ismételte:

— Hálátlan népség!

De másnap megint nem hozott levelet a leány.

A szép Regináldnak most már ökölbe szorult a keze. Nagy lépésekkel járt fel és alá a négy tornyu kastélyban és nehéz léptei alatt döngött a talaj. Délután már azzal foglalatzkodott, hogy olvasgatta a régi leveleket, a melyeket véletlenül elfelejtett elégetni.

Alkonyatkor pedig kitört a kebléből a sóhajtás:

— Csak még egy akadna, a ki hívna!

A szép Regináld ezután busan járta az erdőt, a hegyet. Immár nagyon egészséges volt és a szive szörnyen szomjazta a szerelmet. De ő a szép Regináld volt, a ki ostrom nélkül meg nem adhatta magát és hívás nélkül vissza nem mehetett. Várta, várta, mikor jön a levél, a mely epedő szóval édesgeti vissza, de az idő telt, levél nem jött és mennél több idő telt, annál kevesebb lett a reménysége, hogy jőjjön.

Igy busult négy tornyos kastélyában, a csendes hegyek között a szép Regináld. Ősz lett, lombjait hullatta az erdő és hideg szelek rohantak le az ormokról. A szép Regináldot szinte eltemette a keserűség, a mikor egymagában nézte a kastély ablakaiból, mint dühöng a hegyek ormán a hóvihar.

Majd belehalt már a bánatba; de a sors kedvelte a szép Regináldot, — hisz a sors is csak asszony! — és egy napon ujjongva jött a kecske-őrző leány.

— Levelet hoztam!

Hosszukás, finom, szerelmes formájú levél volt.

Halaványzöld, az írás pedig kék rajta, az is hoszszukás, finom, szerelmes formájú. A szép Regináld-nad kis diák korában se dobogott jobban a szive, a mikor az első ilyen fajta levelet kapta. Piros lett az arcza, csillogóra pirult a szeme, a mikor olvasta.

»Most irok neked szép Regináld, mikor tudom, hogy rajtam kívül senki se ír többé neked. Bevártam, a mig mindenki elfelejt és a mikor mindenütt be van már töltve a helyed. Bevártam, a mig senki se emleget többé. Nehéz volt a várakozás, ámbár nem volt nagyon hosszú. Most már tudom, hogy egyedül vagy és ime, fölkereslek. Én vagyok az, a kit lázas szenvedélylyel szoritottál a szivedre és a kinek égő csókok között esküdted a fülébe, hogy — »örökké. És azt is, hogy »senki mást rajtad kívül soha«. — Én is megesküdtem, és ime, állom eskümet. Várlak, hogy jőjj és ha hívsz, megyek. Ha férfi vagy igazán, a kinek egész a lelke, szent az érzése és a szava, tudnod kell, ki vagyok. Ezért nem írom meg a nevemet. Ha nem találád ki, nem érdemlenéd meg, hogy megtudd!«

A szép Regináld elolvasta a levelet egy, kétszer, tizszer és százszor. Egész nap egyebet se csinált, csak olvasta. Hajnal pirkadásánál, déli nap fényénél, alkonyat homályában. Találgatta az írást, fűrkészte a multat és ezernyi esküvései között a mult-

nak móhó érdeklődéssel kutatta ezt az egyet. De, jó Isten! a szép Regináld annyi asszonyinak, leány-nak esküdte a fülébe szilaj csókok között, hogy »örökké!« és annyinak elsusogta, hogy »senki mást rajtad kívül soha!...«

Tessék elhinni, a szép Regináld sirt kétségbe-esésében és úgy sóhajtozott:

— Eh miért is esküdtem badar szívvvel annyinak, hogy örökké és egyedül őt fogom szeretni. A temérdek esküben most sehogyse találom az egyet: pedig — esküszöm! most igazzá váltanám ez egyet, ha akkor, a mikor tettem, nem is volt igaz! Jaj nekem, hogy így játszottam az esküvel; most boszut állanak rajtam.

Valósággal buskomor lett a szép Regináld. Nap-hosszat ott ült az ablakban és szegény, fáradt emlékezete lankadt szárnyakkal röpködött a multban a hamis szerelmek tarlóján, keresve ezt az egy igaz szemet, a melyből a jövő boldogsága kicsirázott volna. Közben pergett az idő. A vén kulcsáron meg a feleségénki vül a kecskeőrző leány mellé felkerült a négytornyú kastélyba egy ifju kecskepásztor is. Mind párosával voltak, csak a szép Regináld bolyongot egymagán a felső szobákban, nézte sóhajtozva, miként borítja a hegyeket a hó, mialatt csüggedt lelke veszendő reménységgel kutatta a letünt multban az elveszett jövőndöt.

ÖNGYILKOSOK.

I.

A két fiatal szomorú volt, de elszánt és szilárd. A leány szeme vörös volt a sirástól, az ifjú pedig ádázul pödörgette alig ütköző bajuszát. A hangja tompa volt, de határozott, a mikor kijelentette:

— Tehát pont kilenczkor.

A leány elfuló hangon mondta rá:

— Itt leszek.

— És meghalunk.

— Meghalunk.

A fiatal ember keserű elszántsággal nézett maga elé, aztán vállat vont.

— Ebben legalább nem akadályozhat meg bennünket senki. Ha egymáséi nem lehetünk ezen a czudar földön, egymáséi leszünk a más világon. Veled halni meg, Katicza, nagyobb boldogság, mint nélküled élni.

A szép, nyulánk leány sirva fakadt megint. Az ifjú hősi lélekkel vigasztalta:

— Ne sirj, Katicza! Veled leszek a halálban

is. A végzet ellen nem harcolhatunk. A bátorságunk legyen méltó a szerelmünkhöz. Menj most te haza, végezd el, a mi elintézni valód van, én is azt teszem. Isten veled, Katicza; az örökös viszontlátásra!

A leány ajkai elé tartotta a zsebkendőjét, így tördelte:

— Az örökös viszontlátásra!

Azután elváltak. Dél volt és merő élet az utcza. A leány támoilyogva ment és bucsuzó szemekkel nézte ezt az életet. A szíve kimondhatatlanul fájt és egyre ezt suttogetta magának:

— Ilyen fiatalon... Ilyen fiatalon...

II.

Történt ez ama napon, a melynek reggelén Epstein lovag, a Katicza papája, a kít a kereskedelem terén szerzett érdemei elismeréseül ütött lovaggá haramadéve a hivatalos lap, kijelentette a leányának, hogy délután megérkezik Brünnből Feiertag ur, a ki egymagában testesíti meg a *Kohl, Feiertag és társai* czéget. Az ifju nyakkendőcsattkirály látogatása pedig ama fénykép alapján történik, a mely már Brünnben forrongásba hozta a Kohl, Feiertag és társai czég egyedüli főnökének fiatal szívét. Ez a fénykép pedig a szép Epstein Katicza üde arcának volt halovány másolata.

— Nagyon fogod őt szeretni, gyermekem —

mondotta Epstein ur a leányának. A leány pedig nem szólt semmit, csak a szive dobbant meg rettenetes erővel, azután a szobájába futott és tíz percz múlva a sarki hordár egy dult vonásokkal írott levéllel a zsebében robogott Galgó Jenő urhoz, az egyesített főváros legábrándosabb szemű bankhivatalnokához, a kiről csak a legintimebb barátai tudják, hogy *Galagonya* néven gyönyörű verseket is ír a *Lüktető ifjúság* című szépirodalmi havi folyóiratba.

III.

Katicza rögtön az ebéd után bezárkózott a szobájába és írt. Mialatt írt, szép nagy kék szemeiből patakzottak a könnyek. Maga az írás azonban elég gyorsan ment, mert — meg kell vallani — a szép Katiczának már volt bizonyos jártassága az utolsó levelek fogalmazásában. Már kétszer átesett rajta, a körülményekhez képest meglehetősen jó egészségben. De hát azok gyermekes balgaságok voltak és Katicza bizonyos röstelkedéssel gondolt rájuk.

Az első természetesen huszár volt, délczeg és nyalka fiu, de teljességgel képtelen arra, hogy megértse egy olyan gyöngéd lélek finomságait, a milyen a Katiczáé volt. Inkább a nagynénikéjének kurizált és ez volt az oka, a mely egy sötét elhatározás — elhatározásaig vitte a fogékony szívű gyermeket. Hogy akkor miért nem halt meg Katicza, azt nem

lehet tudni. De valószínű, hogy valami kirándulás jött váratlanul közbe és ez tartotta őt meg a második tragédiának, a melynek hőse egy, bár gyalogos, de szintén igen délczeg főhadnagy vala. Látnivaló, hogy a szép gyermek nem mindennapi fogékonyssággal viseltetett az uniformis iránt. Ez a bakatiszt azonban, a kit Katicza személyesen nem is ismert, rutul bánt vele. Orvul vőlegény lett éppen azon a napon, mikor Katicza levelet akart neki írni azzal a bizalmas felszólítással, hogy haljanak meg együtt. Katiczának kegyetlenül fáj az árulás, de elhatározta, hogy most már életben marad — csak azért is!

Mindezek azonban, mint már említém, gyermek ségek voltak. Katicza érezte, hogy az igazi első, a ki egyuttal az utolsó is, csak *Galagonya*, a költő. És szívében az élettől való bucsuzás mélységes fáj dalmával írta meg az utolsó levelet.

IV.

Feiertag ur, a nyakkendőcsattkirály, határozot tan csinos férfiú vala. Nyulánk, csinos, szőke fiatal ember, okos, nyílt és beszédes szemekkel. Egy jó kedvű fiatal óriás, a ki sokat utazott, sokat látott és igen kedvesen tudott beszélni. Ezt el kellett ismernie Katiczának is, a ki egy félóra múltán némi lelkiismeretfurdalásokkal kezdett emlékezni azokra a vasuti balesetkivánságokra, a melyek-

kel kapcsolatban a nap folyamán Feiertag urra gondolt.

— Végre is — gondolta magában — ez a fiatal ember nem tehet róla, hogy a halálba kerget engem. Szeret szegény és azért jött, hogy az életét a boldogságom szolgálatába ajánlja. Ki fogom törölni a levelemből az átkot, a melyet neki hagyományoztam.

Az volt az eredeti elhatározása, hogy egy szóra se méltatja, de lassankint mégis úgy érezte: kötelessége odavetni neki egy-egy mondatot. Mindenestre kurta, egyszerű bővítetlen mondatcskákat. Nem is volt többre szükség. A csinos német győzte szóval. Elmés ember volt és nem volt kedély híján. Sokat tudott beszélni az utazásairól, meleg, színes előadással. A szívességet, a melylyel fogadták, a jól nevelt ember fesztelen szeretetreméltóságával viszonzotta; szóval: ügyes fiu volt és Katicza azon vette észre magát, hogy — mosolyog. Végre: a martirok is mosolyogva mentek a vérpadra és Katicza nem érezte magát több szomorúságra kötelezve, mint a martirok. Sőt Katicza nem sok idő múlva már különbül is viselte magát, mint a martirok, mert olyan jóízűen kaczagott, hogy senki se hihette volna, hogy ez a fiatal, szép leány egy pár óra múlva eldobja magától ezt az egész életet.

Epstein lovag semmi esetre gondolta ezt. Ő nagyon meg volt elégedve a leányával és vacsorára

is meginvitálta a németet. Katicza pedig magában a következő megfigyelést konstatálta:

— Nagyon érdekes fiu ez a német és egy cseppet se kellemetlen.

Vacsora után lesétálták a kertbe. Gyönyörű meleg juniusi este volt, a langyos levegő tele tavaszi illatokkal. Katicza a némettel sétált, a papa jól elmaradt mögöttük. Egyszerre, egy pillanatnyi hallgatás után, a német hirtelen komolyra fordult hangon kezdett beszélni a leányhoz:

— Nem tartom önt oly naivnak, kisasszony, hogy ki ne találta volna, miért jöttem a házukba. Láttam az ön arczképét és tetszett nekem; most megismertem önt és szeretem. Ismétlem, szeretem és nincs forróbb vágyam, mint tanuságot tehetni róla, hogy szeretni fogom egész életemben.

Katicza önkénytelenül, megriadtan lépett hátra.

A fiatal ember megállt, kigyult szemekkel nézett a leány arczába és nagyon megindult hangon folytatta:

— Ne ijedjen meg, kérem. Nem fogom mindjárt a kezét kérni. Sőt azt se kérdem: szeret-e? Mivel érdemeltem volna ki szerelmét? Nem vagyok se tolakodó, se követelő. Csak egy kérdést engedjen meg, kisasszony.

Katicza nem tudott szólni. Csak a fejével bízczentett engedelmet.

— Elég lesz nekem, ha erre megfelel — foly-

tatta a német és merőn a leány szemébe nézett. — Volt ön már valaha szerelmes, kisasszony?

Katicza merészen visszanézett rá:

— Soha! — mondotta olyan határozott hangon és olyan őszintén, hogy talán maga is hitt benne.

A német meghajolt.

— Köszönöm — mondta és kezét csókolt a leánynak.

A közeli templom tornyán éppen a perczben tizenegyet ütött az óra.

V.

Jó későn volt, mikor Katicza másnap felébredt. A mint a szemét felnyitotta, hirtelen vad rémület fogta el a szívét. Szeretett volna felsikoltani és ijedten ugrott ki az ágyból. Valaki jutott eszébe, a kiről tegnap egészen megfélekedezett és a ki most ott fekszik a liget lombjai alatt, átlőtt szívvél, vértócsában, holtan. Egészen magán kívül, a nélkül hogy tudta volna, mit tesz, nyomta meg a csengetyü gombját.

Lizi bejött.

— Nem akartam felébreszteni a kisasszonyt. Egy levelet hoztak.

Katiczának úgy reszketett a keze, hogy alig tudta feltépni a borítékot. A levél csakugyan Galgó urtól jött. Fuldokolva kezdte olvasni:

»Ne nehezteljen rám, hogy hiába vára-
koztattam és ne ítéljen el, mert másként határoztam.
Imádom, Katicza, és a míg élek, mindig boldog-
talan leszek. De a mit tenni akartam, örülség
volt, sőt több, mint örülség: jogtalanság és gyá-
vaság. Jogtalanság, mert van-e nekem jogom
megfosztani az élettől önt, a ki, ha elfeled en-
gem, szerencsés lesz és boldog. És nem volna-e
gyávaság, ha én, a férfi, megfutok az élet elől,
mert megrettenek a szenvedésektől, a melyek
reám várnak. Nem, Katicza, én szembe szállok
az élettel és meghátrálni nem fogok soha...«

Még három sűrűn írott oldal következett, de
Katicza nem olvasta tovább. Fogta a költői episzto-
lát és apró darabokra tépte. A papirdarabkák
szerteröpködtek a szobában, Katicza pedig az el-
árult herczegkisasszonyok fenséges megvetésével
mondotta:

— Pfuj! A gyáva!...

AZ AKADALY.

I.

Horváthné egy szép napon megtudta (a jó isten a megmondhatója, mért nevezik az ilyen napokat következetesen *szép* napoknak), a mit különben rajta kívül már mindenki tudott, hogy az ura, Horváth direktor ur, megcsalja őt. A szép asszony — mert igazán gyönyörű asszony volt — a felfedezés első pillanatában szinte elkábult. Félig öntudatlanul támolygott egy darabig egyik szobából a másikba, azután hirtelen elhatározással magára kapta a gal-lérját és egy negyedóra mulva már a Szomolányiné kis szalonjában volt.

Krétafehér volt a felindulástól, a szemei zavaros fényben csillogtak és egyideig nem tudott szóhoz jutni.

A szőke Szomolányiné ijedten futott eléje és hirtelen átkarolta. Különben még összerogyott volna, a hogy remegett:

— Mi bajod van, az istenért, Irka!?

Horváthnét a keresztnéven Irénnek hívták, a mit

még a zárdában — a hol együtt volt Szomolányinével — a pajtásnői a jóhangzású Irka névvel cseleltek fel.

Horváthné leült és mialatt a barátnője leszedte róla a gallért, valamelyest magához is tért. Sőhajtott egyet, azután megfogta Szomolányiné kezét és tompa, reszkető hangon, a melyikben végtelen sok keserűség, szenvedés és egy kis ünnepélyesség is volt, szólt hozzá:

— Mondd meg nekem, Olga, de egészen nyíltan és őszintén mondd meg, mit csinálnál te, — ha meggyőződnél róla, hogy az urad megcsal? Komolyan kérdezlek és kérek: komolyan felelj!

A szőke asszony olyan tágra nyitotta a szemeit, hogy az aczélkék szemgolyói egészen kimeredtek. Majd összeroskadt a meglepetéstől, de azért minden huzamosabb habozás nélkül, megdöbrentő határozottsággal adta meg azonnal a választ:

— Én is megcsalnám!

(Ez a Szomolányiné Parády-lány volt, a krakéler Parády-familiából, a melynek a férfitagjai mind országos verekedők, kivéve azokat, a kik véletlenül szintén Parády-leányt vettek feleségül. Ezekből két hónap alatt mintaférj lett, — a mivel azt hiszem, eléggé jellemeztem a familia leánysarjadékát is.)

A direktorné felugrott és egy önkénytelen mozdulattal az arcza elé kapta a kezét. Egy darabig így állt, azután csüggedten eresztette le a karjait és halkan tagolta:

— Komolyan mondod ez?

A szőke asszony odaült szembe a barátnőjével és miután erősen az arczába nézett, szilárd hangon adta meg a választ:

— A legkomolyabban, édesem. Annál is inkább, mert a mit te bizonyára csak most tudtál meg, azt én már régen tudom és régen forr bennem!

— És nem szóltál nekem!

— Persze, hogy nem. Az ember semmit se veszít vele, ha az ilyen dolgokat minél később tudja meg és én azt hiszem, nem is okvetlenül szükséges, hogy a legjobb barátnőnktől tudjuk meg a legkellemetlenebb dolgokat.

— No de mégis...

— Semmi mégis, édesem! Én legjobb szerettem volna, ha sohase tudod meg a dolgot. Látod, fiacskám, ha te másféle asszony volnál, például csak olyan természetű is, a milyen én vagyok, akkor szóltam volna, vagy legalább is gondoskodtam volna róla, hogy mihamarabb megtudd a valót. De te, édes Irkuczom, nagyon is asszony vagy és félttem, hogy ha nyílt harczra kerül a dolog, te leszel a gyengébb. Azután meg tudom, hogy nagyon szeretted azt az embert és mert addig nem vagyunk megcsalva, a mig nem tudunk róla, hát inkább neki szóltam.

— Neki!?...

— No igen. Természetesen nem rohantam ajtószul a házba, hanem azért elég világosan példálóz-

tam előtte és emlegettem azt is, hogy épen az ilyen bűnt érheti leghamarább és legkönnyebben utól a bűnhődés. Végre is, ha egy férj megcsalja a feleségét, ezzel csak jogokat ad az asszonynak arra, hogy ez is megcsalja őt és ráadásul még nevetségessé is tegye.

Horváthné remegett az izgatottságtól. Türelmetlenül kérdezte:

— Nos és ő mit mondott?

Olga asszony elbigyesztette az ajkait.

— Mit mondott volna? Nem intéztem hozzá egyenesen a prédikáció, de még ez esetben is mit válaszolhatott volna? Eleinte még azt hittem, hogy érek el valamit, mert láthatólag megdöbbsent, de később már közömbösen mosolygott. Rossz csont az a te urad.

Horváthné szép sötétkék szemeit elfutotta a könny. A méltatlanságtól és a fájdalomtól elfuladó hangon tördelte:

— A nyomorult! A nyomorult!

A szőke asszonynak szikráztak a szemei.

— Igazad van, nyomorult! És e mellett ostoba! Kétszeresen, százszorosan megérdemli a bűnhődést! Hallod-e te, Irka, én becsületesemre mondom, kitagadlak, ha ezért boszut nem állasz! És pedig haladéktalanul, mert ez becsületbeli ügy, a mely nem tűr halasztást. Huszonnégy óra alatt az az ur kell, hogy meg legyen csalva. Szemet-szemért

és a te szép szemeid érnek legalább is annyit, a mennyit az övéi.

A megcsalt asszony szinte lázban égett. A kezeit összekulcsolta és kétségbeesetten nézett maga elé. Egy darabig hallgatott, azután szinte röstelkedve, vontatottan mondotta:

— De látod, Olgicám, én... én, fájdalom, szeretem ezt a rossz embert.

Szomolányiné mohón kapott a szón.

— Nagyon helyes, édesem. Épen azért kell megcsalnod őt. Az árulása így annál aljasabb. Azután meglátod, ha nem szeretnéd, a boszud nem is volna boszu, vagy legalább nem volna tisztességes boszu, mert akkor azt mondhatná akárki, hogy egyszerűen éltél az alkalommal és az urad gonoszságát csak ürügynek használtad. Így azonban nemcsak jogod, hanem kötelességed is, hogy megcsald. Érted, okvetlenül meg kell csalnod, haladéktalanul, mert ez — mint mondtam már — becsületbeli ügy.

A szép asszony megadással hajtotta le a fejét és halkán mondotta:

— Igazad van. Igaz... igaz.

Szomolányiné idegesen járkált fel és alá.

— Most már csak az a kérdés... most már csak az a kérdés... az a kérdés, — ismételte elmerülten — hogy kivel? Kivel, na!? Te, nincsen valakid úgy tartalékban... netaláni szükség esetére?

A direktorné indignálódva legyintett a kezével.

— Ugyan, te! ... Tartalékban! ... Micsoda csuf kérdés!

Olga asszony fenyegető mozdulatot tett az ujjával.

— Na na, édesem! — Ez már elég hiba, sőt mulasztás. Jó az ilyen alak a háznál, ettől bátran tisztességes maradhat még az ember, a meddig csak akar. De legalább kéznél van! ... De hát nem tudsz senkit? Hallod, ez szégyen!

A szép direktorné egy kicsit szepegve válaszolt:

— De, igen, Olga. Például Sós, a szobrász. Ez mindenkinek udvarol, nekem is mondott már ostobaságokat. Akkor persze kinevettem, de azért, azt hiszem, hajlandó volna ...

A szőke asszony elkaczagta magát, azután hirtelen átölelte a barátnőjét.

— Oh, te gyerek te! Hogy hajlandó volna, azt elhiszem. Hanem ez az ember nem alkalmas. Tudod, tulságosan temperamentumos, azután elbizakodott és fecsegő ... Valaki mást talán?

Elhallgattak. Egy percz mulva megszólalt megint a direktorné.

— Hát talán Gerster kapitány. Ez már igazán nem fecsegő.

Szomolányiné tapsolt.

— Brávó! Ez helyes! Tehát a kapitány. Ugy is mindig úgy bámul rád, mint ha el akarna nyelni. De most már azután semmi késlekedés. Azonnal fogj hozzá.

— Igen, de hogyan.

— Hogyan!? Oh istenem, de naiv is vagy. Egy sor írás az egész: Jöjjön hozzám ma — mondjuk — nyolcz órákor; — egyedül vagyok. Aláírás. Punktum.

— És ez elég!

— Legalább is elég. De legjobb szeretném, ha mindjárt itt megírnád. Félek a gyávaságottól.

A szép direktorné vonakodott.

— Inkább otthon. Az én papirosomon.

Olga asszony vállat vont.

— De megteszed, erre szavadat adod és a kezedet.

— Meg.

— Még ma?

— Még ma.

— Kezet rá, Irka! Soha se tudnám megbocsátani neked, ha most gyáván viselnéd magadat. Ne feledd el, hogy ez a becsület dolga.

A szép direktorné elszánt hangon mondta:

— Nem is feledek!

II.

Négy teljes napig várta a barátnőjét a szőke Szomolányiné és ugyan ki vehetné rossz néven neki, hogy tovább nem bírta már a várakozást. Égett a türelmetlenségtől és a kíváncsiságtól. Felkereste.

Irén a pamlagon hevert. A szép asszonynak sápadt volt az arcza és a szemei lázasan fényletek. A szenvedés és átvirasztott éjszakák nyomai látszottak rajta.

Szomolányiné megdöbbsent, a mint meglátta. Megölelte és aggódó hangon kérdezte tőle:

— Beteg vagy.

Csendesen ingatta a fejét.

— Nem, édesem. Csak nagyon, nagyon fáradt vagyok.

— És az? ... Mi történt.

Halkan felelte:

— Semmi.

A szőke asszony idegesen toppantott a lábacs-kájával.

— Bocsánatot kért az urad és te elég gyöngyvoltál? ...

— Nem. Azt hiszem, ő nem is sejti, hogy én mindent tudok. Legalább én még nem szóltam neki ... Azt hittem, jobb lesz, ha majd ő is csak *azután* tud meg mindent, a mikor már meg is bosszultam magamat.

A szőke asszonyka helyeslőleg bólingatta a szép fejét.

— Nagyon okosan ... és? ...

Horváthné vállat vont.

— Mondom, nem történt semmi.

— Szóval, gyáva vagy; félsz?

— Nem félek.

Hát sajnálsz az uracskádat!?

Az asszonynak lángba borult az arcza.

— Gyűlölöm! Megvetem!

A szőke asszony felhuzta a szemöldökeit.

— De hát akkor miért nem akarsz boszut állani?
Horváthné halkán, félig sirásba forduló hangon
válaszolta:

— Hiszen akarok!... Csakhogy...

— Csakhogy?

A szép direktorné átölelte a barátnőjét, halovány szép fejét a vállára hajtotta és mialatt az arczára odalopódzott valami szemérmes, bájos mosoly, szinte sugva mondotta neki:

— Csakhogy úgy szeretném, tudod, hogy *akkor* *nekem ne kelljen ott lennem!*...

ARANYMADÁR.

MESEMONDÁS.

Ülünk a szobában ketten, a kis Aranymadár meg én. Az alkonyat szürkésege körülönt bennünket és az Aranymadár nagy kék szemeinek méla tekintete szomoruan kalandozik a homályban. Aranymadár szomoru. Még »tizenhét esztendő« csak és mégis mindig szomoru. Ha megy, mintha egy bus árnyék suhanna keresztül nesztelenül a szobán és mikor így ül az alacsony puffon, mintha a vigasztalhatatlan bánat szép istennője temetné a tenyerébe halvány arcját. Rég volt az, a mikor a kis madár vidám csicsérgését hallottam, — és istenem! nekem akkor a vigsága is nagyon fájt, a mint most a bánata is tépi a lelkemet. Megreszket a hangom, a mikor rászólok:

— Kicsike Aranymadár, hát maga mindig ilyen rossz lesz már?

Valami lelkettépően bus mosolyra huzódnak az ajkai és csodálatos lágy, mentegetődző hangon mondja:

— Hát igazán rossz vagyok én?

Ugy szeretném a keblemre szorítani szomorú szép fejét, az arczát betakarni aranyos hajával és a fülébe sugni:

— Nem, nem te vagy rossz, édes kis Aranymadaram, az ... az volt a rossz, a gonosz, a bűnös, a ki elrabolta arczodról a rózsákat, ajkaidról a dalt, a szemeidből a mosolyt. — Én tudom, mi a te bajod, tudom, ki a te bajod és szeretném megölni, összezuzni azt az embert. De mit érnék vele, ha elpusztitanám. Kihamvasztanám a lelkedből még azt a baráti vonzalmat is, a mely a te érzéseid gazdagságaiból nekem jutott. És mi lenne belőlem, ha az én édes kis Aranymadaram még a barátságát is megtagadná tőlem!?

Igy hát csak azt mondom neki:

— Rossz az, a ki bánatot okoz azoknak, a kik szeretik.

Elhallgat megint. A két kezét az ölébe csüggeszti, a feje pedig lehanyatlik. A szemeiben nincsen köny, de keble lázasan piheg. Aranymadár szenved, nagyon szenved és az én szívemet majd összemorzsolja a kétségbeesés. Odamegyek hozzá és megfogom a kezét.

— Látom, kis Aranymadár, hogy nem jól érzi magát. Valami baja van. Távozzom.

Aranymadár felveti a tekintetét, egy pillanatig rám néz és azután elmosolyodik — micsoda bus mosoly ez! — és hirtelen tagadólag rázza meg a fejét.

— Maga téved! Semmi bajom sincs, épenséggel semmi. Mi bajom is lehetne nekem!? Maga csak szökni akar tőlem, hát ürügyet keres. Maga is rám unt!...

Ezt az utolsó szót már megint olyan keserűen mondja, hogy szinte megbánom, a mit előbb mondtam neki.

— Milyen igazságtalan maga, kis Aranymadár. Olyat mond, a mit maga se hisz.

A kezét nyújtja nekem és én az ajkaimhoz akarom emelni a bársonyos kis kacsót. Hirtelen, szinte szenvedélyesen kapja vissza és a hangja indulatos.

— Ne csókoljon nekem kezét. Gyűlölöm a kézcsókot. A kéz arra való, hogy megszorítsuk. Így becsületes. A ki kezét csókol egy lánynak — nagyobbára hízog; a ki hizeleg, az csábit, csal!... No, ezt csak úgy általában mondtam. Maga tudom, hogy nem olyan.

Szegény kis Aranymadár! Neki már életfilozófiája van és tudja, hogy vannak hízogok, sőt csálók is. Már tudja, pedig még csak tizenhét esztendő.

Erősen fogja a kezemet és meleg hangon kér:

— No, de ha nem unt meg, ne is hagyjon itt. Maradjon még és meséljen valamit.

Odaülök szembe vele.

— Vigat akar?

— Jó, vigat.

— Vagy szomorut?

— Nem bánom, hát valami szép szomorut.

Megint elfogja a szívemet a keserűség. Mindegy neki, vig a mese vagy szomorú. Ravasz kis aranymadár, csak azt akarja, hogy ontsam a szavakat egyedül, úgy, hogy válaszolni se kelljen. Jó, hogy van valaki mellettünk, mikor a szívünknek bánata van és nagyon jó, hogy nem kell hallgatnunk rája. Hadd meséljen vigat vagy szomorut, úgy se hallja azt az aranymadár. Az ő lelke messze jár innen, messze, túl a homályon, túl a szürkéségen. Mindig ott jár és nem vagyok képes visszahozni csak egy pillanatra se. Én is tudom, de azért csak rákezdem.

— Na jól van, kis Aranymadár, hát mondd magának szomorú mesét. Látja, milyen jó vagyok magához; azért beszélek bus történetet, mert tudom, hogy a nevetés nehezebbre esnék.

Aranymadár rám mosolyog. Félig öntudatlanul mondja:

— Igen, maga nagyon jó hozzám . . .

— Köszönöm az elismerést, kis Aranymadár. Ha nem mostan azután hunyja le a szemeit és nyissa ki a fülecskéit. Meglátja, milyen érdekes lesz. Tehát volt egyszer, hol nem volt . . .

És elkezdek neki mondani egy mesét, királyfiról, sárkányról, tündérekisasszonyról. Olyat, a minővel hat esztendő gyermekeket szoktak elaltatni. Csak az ilyeneket szereti Aranymadár, a hosszú ruhája daczára is. Az életből vett történeteket gyűlöli, nem hallgatja, a minthogy az életről egyáltalában

nagyon ellenséges fogalmai vannak. Tündérország az ő kedves birodalma, mesehercegekkel, regekirálykisasszonyokkal. A valóságtól irtózik.

De a mesét se hallgatja sokáig. Felnyitja a szemét, ezeket a fájdalomtól sugárzó nagy kék szemeket és kitekint az ablakon. Megint elfogja az a nagy, gyilkos érzés és nem bocsátja el. Talán a hangomat se hallja, talán azt se tudja, itt vagyok-e mellette. Egy kis boszuság is ingerli a lelkemet és időnként rászólok:

— No mit szól ehhez, kis Aranymadár!

Ilyenkor összerezdül egy kicsit, elmosolyodik és mohón felel:

— Nagyon különös. Igazán nagyon érdekes!

A gonosz szellem néha ösztökél, kérdezzem meg, mit talál különösnek vagy érdekesnek. Kétségtelen, hogy nem tudna rá megfelelni. Nem is kérdezem sohasem. A kis Aranymadár fájdalma szent és csunya volt megsemmisíteni. Mesélek hát egy darabig még, azután elhallgatok...

Aranymadár nem veszi észre. Ül mozdulatlanul, nyitott szemekkel és én nézem őt. Nézem halavány arcát, a mely fehéren világlik ki a homályból. Olyan közel vagyunk egymáshoz és az ő lelke mégis olyan óriási távolban van tőlem. Az alkonyatban árnyak szövődnek körülöttünk. Meg se mocczanunk sokáig. Csak mikor már az utcáról felcsillan a gázlámpák fénye, akkor állok fel és mosolyogva hajlok meg Aranymadár előtt.

— Nos, hát mit szól ehhez a mai mesémhez?

Kezet nyujt nekem és mosolyogva mondja:

— Nagyon szép volt, igazán nagyon szép volt. Maga valóságos hivatott mesemondó; és én, lássa, úgy visszaélek magának ezzel a talentumával. De azért, ugy-e, nem haragszik meg a kis Aranymadárra — látja, ezt a szép nevet is magának köszönhetem — és ha nagyon megkérem, eljön holnap is és mesélni fog nekem megint...

*

És én elmegyek holnap megint, holnapután is, a minthogy eljárók már sok-sok hónap óta és szegény, szerelmes szívem várja, egyre várja türelmesen, vajjon mikor veszi észre egyszer már a kis Aranymadár, hogy — abbahagytam a mesét.

A SZIV.

Aranymadár meghal. Talán még ma, talán holnap, egy hét vagy egy hónap mulva, az azonban bizonyos, hogy nem éri meg, míg még egyszer ki-
zöldülnek a lombok. Mire a virágokat lehervasztja az őszi borulat, Aranymadár is elköltözik messze, domboru hant alá. Nagy kék szemei, a melyekben annyi melegség és annyi szenvedés sugárzik, lecsukódnak, kékeres, vékony fehér kezecskéit egymásra rakják a mellén, teritenek rá himzett szemfedőt és hullajtanak a koporsójára égő könyeket.

Nagy szenvedés lesz az. Aranymadár ránk hagyja örökségbe mindazt a keserű fájdalmat, a mely most még az ő szivét fojtogatja. Szegény, szegény kicsi Aranymadár. Nagy ideje már, hogy abbahagyatta velem a mesemondást. Az arczáról lassankint lehervadt az a rendes, méla mosoly, a mely azelőtt leplezte a fájdalmát. Nem birta már tovább.

Állottunk egy enyhe tavaszi estén a nyitott ablak mellett, némán. Lenn csupa élet volt az utcza. Szürkeruhás urak, világos toilettes hölgyek, dologról

hazatérő munkások, kimenős cselédleányok jöttek-mentek az aszfalton. Nagyobbára párjával mindenik, mosolyogtak és kaczagtak, összenevettek és szorongatták egymás kezét. Ez a bolond május megrésze-gíti az embereket, úgy, hogy félrecsapják a kalapjukat és füttyre csücsöritik az ajkaikat. Tele vannak könnyelműséggel és szerelemmel, mintha egyéb dolguk, gondjuk se volna, csak csókolódzni és hajszozni a csókot.

Ott ment el az ablak alatt egy kékinges mesterlegény és cipelt a karján egy pirosképű szolgálót. Nagyon ragyogott a szemük és a mesterlegény jó hangon ezt mondta:

— Nem adnálak oda a Tündér Ilonáért.

Aranymadár elmosolyodott és rám nézett, azután hirtelen elfutott az ablaktól, odavetette magát a pamlagra és elkezdett zokogni keservesen, szenvedélyesen, csillapíthatatlanul. Az egész teste vonaglott és eltartott egy negyedóraig, a míg kisírta magát. Akkor felemelkedett, az arcza sápadt volt, mint a halotté, megfogta a kezemet és csendesen ingatva a fejét, mondotta:

— Hallotta... És ő... engemet... Istenem! hát minek is élek még én! Hát mit ér nekem az élet!? Mondja...

Megérezte a kezemet, hogy még jobban reszket az övénel. Csodálatosan lágy, könyekbe fuló hangon folytatta:

— Én tudom, hogy maga... De hát tehetek

én róla, hogy nem tehet mást, nem, nem lehet... Az olyan nyomorultan bánt velem és maga olyan jó hozzám és mégis... Nagyon hálátlan vagyok, ugy-e, nagyon. De látja, meg is bűnhödöm érte. Így elpusztulni! Így...

Ezt nem lehetett hallgatni: közbevágтам.

— Ne beszéljen elpusztulásról, kis Aranymadár. Tudja, hogy nagy bűn az, gyötrődni és bánkódni egy elröpiült álom miatt. Maga okos kis lány, Aranymadár, magának végre is tudnia kell azt, hogy az álmok csalnak...

Aranymadár tagadólag rázta a fejét és szomorú, mély meggyőződéssel mondotta:

— Nem az álom csal, hanem az ébredés.

Sokáig hallgattunk. A szobára ráborult az alkoholt homálya. Aranymadár a tenyerébe fektette az állát és szótlanul nézett maga elé. Valami kemény, hideg kifejezés ült az arczára, melyet még soha se láttam rajta. Valami hirtelen támadt rémület fogott el. Ez a tekintet egy határozatlan fenyegetés volt, és nem tudom, ki ellen. Ki akartam verni a keserűséget, gondolatokat a fejéből.

— Ne beszéljünk erről, — mondtam — hanem hallgasson ide. Hunyja le a szeméit, úgy jobban megy; elmondok magának egy mesét, ilyen szépet még nem hallott.

Legyintett a kezével.

— Sohse fáraszsza magát, nem hiszek én már a mesében sem.

Ezt száraz, tompa hangon mondotta. Nem lehetett vitázni vele.

Hogy mikor lett beteg, azt nem is lehet pontosan megmondani. Egyszer lustálkodni kezdett. Sokat heverészett a pamlagon mozdulatlanul, fehér arczczal bámulva a levegőbe, néha lehunyta a szemét, mintha aludnék és végre nem akart egyáltalában felkelni.

A mamája nógatta:

— Aranymadár, ne lustálkodjál! Kelj föl!

Mosolyogva felelte:

— Nem lehet, kis mamám! Nem tudok!

És nem kelt fel semmi kérésre, semmi biztatásra. Nem kell neki se a séta, se a napfény, se a virág. Legjobb így a félhomályos szobában, leeresztett függönyök mögött elfeküdni mozdulatlanul egész órákon keresztül, mindig fehérebbre válva, egyre fogyva, míg azután egy napon egészen elfehéredik és egészen elfogy az ember.

Eljött a doktor bácsi és megvizsgálta az erei lüktetését, a homloka forróságát, a szive dobogását. Aranymadárnak ezt mondotta:

— Nincs semmi baj! De épen semmi!

Hozzánk pedig így szólt a szomszéd szobában:

— A kis leányt én meg nem menthetem. Ez a gyermek meg akar halni, én nem tudom, miért; nem is kutathatom, de tudom, hogy meg akar halni. A szive . . . a szive, az oda van . . .

Az édes anyja összeroskad, ha meg nem fogjuk.

A könyvek előntik az arczát és kétségbeesetten dadogja:

— De ez nem lehet, doktor ur; ez nem lehet! Mit csinállok én az én egyetlen, drága gyermekem, az én édes kis leányom nélkül! Önnek meg kell mentenie őt egy világ árán is! Legalább tanácsot adjon, hová vigyem, délre? északra? . . .

A doktor szomoruan mondja:

— A szívét magával viszi délre is, északra is. Az ilyen kis leányokra vigyázni kell, nagyon kell vigyázni! . . .

A szíve . . . a szíve öli meg a kis Aranymadarat, az ártatlan, a hívő, a bohókás, az összetörött gyermekszíve. Én édes kis Aranymadaram, elbitorolt üdvösségem, ha ezt az én epedő, vágyó, szerető szívemet odaadhatnám a tiedért cserébe! Nem kell. A mesém se kell. Semmi se kell. Meg akar halni és meg fog halni. Hiába minden okoskodás és minden kísérlet. A letörött virágot maga az isten se tarthatja életben többé. Ragyoghat a napsugár, illatozhatik a virág, a te tavaszod elmúlt és az, a ki visszahozhatná, hol van?

Akár lehet már verni is az aranyos cifrázatot arra a fehér koporsóra, a melyben Aranymadár pihenni fog, lehet már himezni a szemfedőjét is, csiszolni a fehér márványobeliszket.

Aranymadár fekszik a fehér párnák között és mosolyog. Az anyja nem tud bejönni most hozzá. A negyedik szobában zokog és tördeli a kezeit.

És Aranymadár mosolyogva kérdi:

— Nos, mit mondott a doktor, mikor halok meg?

Nem tudok parancsolni a hangomnak, hogy ne remegjen.

— Meghalni!? Ugyan hogy beszélhet ilyen gyerekségeket, Aranymadár?

Elkomolyodik az arcza és boszus hangon mondja:

— Ne hazudjék ... Azt akarja, hogy magának se higgyek?

Elfordult. Hullámos, gazdag szőke haja, mintegy aranyáradat, elborítja a fehér vánkosoikat. Nehezen, szakgatottan lélegzik. Az utczáról elhaló, halk zugás hallatszik fel. Aranymadár rám se néz, csak úgy maga elé mondja suttogva:

— A szívem ... ugy-e, azt mondotta, a szívem.

Ugy elszorul a torkom, hogy a hang nem tud kijönni rajta. Aranymadár pedig odaszorítja mind a két kezét a kebelére, és mialatt a könyvek elborítják a szemeit, lihegve tördeli:

— A sziv ... a sziv ... Jól tudom én, hogy ez öl meg engem, csak hogy ... nem az én szívem ...

A TISZTESSÉGES JAKOBOVICS.

Feljön egy szegény zsidófiu Budapestre. A zsebében van az érettségi bizonyítvány és annyi pénz, a menyivel beiratkozhatik a medikára és még meg is élhet egy hónapig. Egy hónapig tehát van mit enni és lehet utána járni, hogy legyen miből élni a következő hónapokban. A leckeadásba már a vidéken belegyakorolta magát, a hol tudták róla, hogy jó diák, tehát szívesen taníttatták vele a rossz diákokat. De Budapesten az egyetlen protektora az apróhirdetés. Néha segít is, de néha nem segít. Fiakkeren bizony nem lehet járni abból, a mit leckeadással keres az ember. A szegény orvos nyomorog, nélkülöz, hogy szinte naponként megátkozza azt az órát, mikor először könyvet vett a kezébe. Lakik abban a házban, a melyben az ő vaczka van, egy családapa. Tisztos kereskedő, vagy ügynök, vagy hivatalnok. Nem gazdag, de jól keres és kényelemben él. Van ennek egy leánya, a ki nem is pupos a szó szoros értelmében csak kissé rövid a nyaka. Egyébként igen jól nevelt, sőt csi-

nos leányka: beszél francziául, ügyesen zongorázik, elveheti akármelyik doktor, nem kell restelkednie miatta.

A nyomorgó medikusnak ezt részletesen elmondja egy becsületes ember a kávéházban, a hol megismerkedett vele. A végén pedig hozzáteszi:

— Mit kell magának a legszebb éveit nyomorúságban eltölteni, fiatal barátom? Ki adja magának vissza ezeket az esztendőket? Maga kap gyönyörű ellátást, nem kell a fejét törni, hol veszi a tandíjat, nem kell gyerkőccökkel vesződni: tanul nyugodtan, elvégzi a pályáját gond nélkül, simán, kap egy derék, házias kis feleséget, elegáns berendezést, egy pár ezer forintocska is kerül és a leány apjának van akkora ismeretsége, hogy ön még a tábláját se teszi ki és több betege van, mint három öreg doktornak.

A szegénység oly gyűlöletes, a jómód oly csábító: az ügylet rendben van. A dolog nem ritka és épen-séggel nem rendkívüli. Egész csomó boldog házaspárt ismerek, a mely ilyen uton jutott egymáshoz és ma is áldják azt a becsületes embert ott a kávéházban.

I.

Az én medikusomat Jakobovics Gyulának hívták és roppant tisztességes, szorgalmas fiu volt. A szegény fiatal ember nagyon sanyaru viszonyok között tengődött, mikor ama becsületes bácsi érdeklődni

kezdett a sorsa iránt, de alkalmasint rá lett volna a dologra, ha a zsebében lett volna a félévi tandíj is. Látásból már ismerte Gerson Marit és nem találta ellenszenvesnek a leányt. A Jakobovics Gyula szíve teljesen szabad volt és semmiféle ellenvetést nem érzett a lelkében: mért ne szerethetné ő Gerson Marit? Való, hogy a leány egy kicsikét, egy nagyon kicsikét bizzeg: de ki mondja, hogy akár a házasságnak, akár a boldogságnak, akár a szerelemnek elengedhetetlen feltétele volna az, hogy az ember két lába tökéletesen egyforma hosszú legyen?

Jakobovics Gyula tehát beköltözött Gersonékhoz, a hol kitűnően érezte magát. A szódagyárosok elég jól éltek, derék, egyszerű emberek voltak és valósággal dédelgették Jakobovics Gyulát, a ki hálából vasszorgalommal tanult, kedves és ragaszkodó volt és olyan szolidul élt, hogy Gerson papa szinte kérkedett a jövődjével. A diáknyomorgás után Jakobovics Gyula herczegnek érezte magát ebben a polgári jólétben és mikor szép hármásban a mama, Mari meg ő a színházban voltak vagy vasárnap este felé végig fiakkereztek a Stefánia-uton, tuláradó hálaival szoritotta meg a leány kezét és megindultan suttozta:

— Nagyon szép az élet. Az élet gyönyörű.

A gyöngédség ezernyi apró jeleivel halmozták el mindnyájan, kivéve Ágnes a fiatalabbik Gerson leányt. Ez az Ágnes két évvel volt ifjabb a nővérénél, a ki miatt nem tudott hozzájutni a — hosz-

szu ruhához. Egyáltalában mindenütt és mindenben előtte állott a néne, a ki idősebb is volt, testi fogyatkozása is volt és e kettős tulajdonsága révén a maga részére foglalt le minden gyöngédséget és figyelmet. Ágnes, az még »ráér« és nincs is szüksége az anyai politika ama bizonyos fényhatásaira, a melyek művészi glóriával övezték az idősebb leány alakját. A fiatalabbik leány szép volt, egészséges és sugárzó: ez kap férjet a maga erejéből is, az bizonyos.

Lehet, hogy ez a mellőzés hidegitette el a fiatalabb leány szívét a nénjétől és természetes, hogy ez a hüvösség ráborult a néne vőlegényére is. Ágnes nem tudott palástolni bizonyos ellenséges érzületet a leendő sógorával szemben, a minthogy semmi talentuma se volt az érzései palástolásához. Hol megvetőleg, hol kötekedő módon bánt vele, a mi azonban a fiatal embert épenséggel nem bántotta. Észre se vette: mert Jakobovics Gyula, mint már említettem, igen tisztességes fiu volt, teljes tudatában annak, hogy neki semmi köze se lehet más lányhoz, mint Marihoz, a kit feleségül kell vennie és a kit feleségül fog venni.

II.

Jakobovics Gyula nem is volt oka semminek. Minden felelősség Ágnest terheli, a kinek az idegessége és kötekedő kedve szinte türhetetlenné lett.

mikor közeledett az az idő, hogy Jakobovics Gyula hivatalosan is eljegyezze Gerson Marit.

Egy délután egyedül voltak otthon. Valami egészen jelentéktelen csekélységen kezdődött a dolog, a melyből azonban csunya veszekedés fejlődött. A vezérhangot természetesen a leány vitte, a fiatal ember inkább csak védekezett, annál meglepőbb volt tehát, mikor a leány egyszerre könybeborult szemmel, reszkető ajkakkal kiáltott fel:

— De hát miért bánt maga engem mindig? Mit vétettem én magának?

A tisztességes Jakobovics bambán nézett rája:

— Én? ...

Ágnes nem felelt, nem is tudott volna felelni, mert vad, heves zokogással borult a pamlagra. A fiatal ember kővé válva nézte ezt a szenvedélyes kitörést. Nem értette ugyan a dolgot, de valamegyes világosság mégis derengeni kezdett a lelkében, mikor a leány izzó fájdalommal zokogva tördelte:

— Olyan boldogtalan vagyok ... Olyan boldogtalan vagyok ...

Kis idő múlva felállt a leány és fáradt léptekkel, lehajtott fejjel kifelé indult a szobából. A fiatal ember tévován utána ment és a keze felé nyult. A leány megfordult és a feje odaesett a férfi vállára, a ki a következő pillanatban a karjai között érezte a leány remegő testét. Sokáig egy szót se ejtettek, de Jakobovics Gyula világosan érezte, hogy most fordult meg a világ és a szédülése közepett

is teljes bizonyossággal látta, hogy minden összeomlott, a mi eddig szilárd volt. Ő nem veheti többé nőül Gerson Marit, mert őt Ágnes szereti és ő is szereti Ágnest.

Az ajkaik egymásba forrottak és a tekintetük összekapcsolódott. Aztán szétrebbentek hirtelen, mint a tolvajok, a kik gyanus neszt hallanak. De másnap délután három óra hosszat barangoltak az utcán és e barangolásnak az lett az eredménye, hogy Jakobovics Gyula még az este elutazott.

A tisztességes Jakobovics érezte, hogy tennie kell. És a cselekvést, mint a tisztességes, de gyöngé emberek rendesen, azon kezdte, hogy elmenekült. Távolból cselekedni sokkal kényelmesebb és írásban cselekedni a legkényelmesebb.

A tisztességes Jakobovics tehát — irt. Nagyon hosszú levelet irt, Gerson urnak, a többek között a következőket:

»Mikor elfogadtam az önök megtisztelő ajánlatát, a melyért hálával tartozom, a mig csak élek, ugy cselekedtem és éreztem, mint tisztességes ember. Én tisztességes ember akarok maradni továbbra is. Ha azonban most elvinném Mari kisasszonyt, megcsalnám őt és megcsalnám magamat, megcsalnám Ágnest, a kinek megvalóttam, hogy szeretem és a ki engem szeret. Én tehát Ágnes kezét kérem, ha csak lehet: de ha Mari kisasszony mégis ragaszkodik, én tartom, a

mit fogadtam, mert én tisztességes ember akarok maradni és méltó az önök nagy jóindulatára.»

A tisztességes Jakobovics elküldte a levelet, két napig halálos unalomban csavargott a kis városban, azután visszautazott Budapestre.

III.

Ezalatt itt Gersonéknál lefolyt a dráma. Nagy és keserves családi tanácskozások voltak a papa és a mama között és Ágnes kihallgatása után, a mely természetesen nem mult el nagyon sok köny nélkül, a mama vállalta magára, hogy végezni fog Marival.

Akármilyen gyöngéden végezte a szegény Gerson mama a maga nehéz tisztét, az első hirre bizony elájult a boldogtalan leány. Ez este volt és ez éjszakát a Mari ágya mellett töltötte a család. A boldogtalan, nyomorék leány három esztendő óta himezgette a jövő ábrándjait és szenvedélyesen, leküzdhetlen erővel ragaszkodott hozzájuk még a megalázott női méltósága árán is. Nem lehetett birni vele: a lemondás gondolata megfosztotta az eszméletétől. Egyik ájulásból a másikba esett, sirt, haragosan vádolta a saját szülőit, nem tudta elhinni, hogy a Jakobovics levele valódi volna:

— Nem igaz! Nem lehet! Nem lehet... Hol van Ágnes? ... Ágnes!

Éjfélre járt mikor be kellett hozni hozzája a hugát. A fiatalabb Gerson leány, a ki vad és szí-

laj teremtés volt, most bágyadtan és reszketve borult a beteg testvére ágyára. A két nővér sirva ölekezett össze. Az idősebbik tompán zokogta:

— Meghalok, ha elveszed tőlem.

Ágnes pedig szinte magánkivül simogatta a nénje arcát és homlokát. Minduntalan lehajolt hozzá és csókokkal borította el. Közben pedig suttogva erősítette:

— De hisz én nem is akarom ... Legyetek boldogok! ... Csak te legyél boldog ...

Igy telt el az éjszaka. Hajnalban Mari elcsendesült. A kisebbik leány kiindult a szobából. A mint az ajtót behuzta maga után, összerogyott. Az apja felemelte és ölben vitte tovább az eszméletlen, összetört gyermeket.

Délben hordárral jelentette Jakobovics Gyula, hogy a kávéházban várja Gerson urat.

Gerson ur nagyon el volt keseredve. Először egy óriási gorombaságot akart üzeni a szegény Jakobovicsnak, de hamar eszébe jutott a leánya — és fogta a kalapját, botját és ment a kávéházba.

A Jakobovics Gyula reputációja érdekében meg kell vallani, hogy a fiatal ember a lehető legszebben viselte magát. Mikor a Gerson papa némileg zilált előadásából értesült a dolgok miként állásáról, a jó fiu a legnagyobb mértékben meg volt indítva és minden habozás nélkül, sőt bizonyos mohósággal jelentette ki:

— Jó, tehát feleségül fogom venni a Mari kis asszonyt.

Olyan teljes megadással és annyi készséggel viselte a sorsát, hogy be kellett látni: ez a tisztességes fiatal ember igazán nem oka semminek.

IV.

A dolgok menete ilyen módon tehát egészen jóra fordult volna megint. Az eset egyetlen következménye az volt, hogy most már a család sürgősnek jelentette ki az eljegyzést. Jakobovics nem jelentett ki semmit, de készséggel hajlandó volt mindenre. Ő tisztességes fiu volt és nem volt más kívánsága, mint, hogy az is maradjon. Mikor a tisztesség azt diktálta neki, hogy Ágnest vegye el, el akarta venni Ágnest, mikor a tisztesség Marihoz parancsolta, minden ellenkezés nélkül visszatért Marihoz.

A fiatalabbik Gerson lány magaviselete különben egyenesen csodálatos és érthetetlen volt. Huszonnégy órával ama viharos jelenetek után egyszerre olyan csapongó jókedv szállt bele, hogy szinte nem fért a bőrében. Dalolt, bolondozott és annyi maró malicziával beszélt a »kalandról«, mintha neki egy parányi része se lett volna benne. A tisztességes Jakobovics tele volt önváddal és fölháborodással, a mikor arra gondolt, hogy ennek a szeleburdi gyerekeknek egy ostoba szeszélye micsoda örült bolondériába keverte őt is.

Az eljegyzést ünnepies módon és nagy vacsora keretében kívánták megtartani. Az eljegyzéseket a Király-utczában mindig ünnepies módon és nagy vacsora keretében szokták megtartani. Ágnes egész odaadással segédkezett az előkészületeknél. Tett-vett, dolgozott, pörölt a cselédekkel, segített a menyasszonynak az öltözködésnél, szóval teljes erejével közreműködött, hogy az eljegyzési vacsora szízes és előkelő lefolyásu legyen.

A mint hogy csakugyan ilyen is volt. A Gerson család módos rokonsága és Gerson ur üzletbaráti összeköttetései teljes ékszerdiszben jelentek meg: a hangulat vidám volt, de méltóságteljes, a tósztok elmések és mély értelműek, a mikor a pezsgőpalaczkok durrogásába egyszerre egy hatalmas dörrenés robaja csapott belé a szomszéd szobából.

Iszonyu riadalom támadt. Átrohantak a hálószobába, a honnan a dörrenés hangzott és a szegény Gerson mama egy sziveket marczangoló sikoltással borult a fiatalabbik leányára, a ki vérbeborult fejjel feküdt a padlón.

Még élt. Görcsös erővel szoritotta alábukó anyja kezét az ajkaihoz és érthetetlen szavakat dadogott. A vivódása azonban nem tartott tovább három percznél. Mire megmosták a halántékát, a melyet összezuzott a golyó, már halva volt a kis Gerson Ágnes.

V.

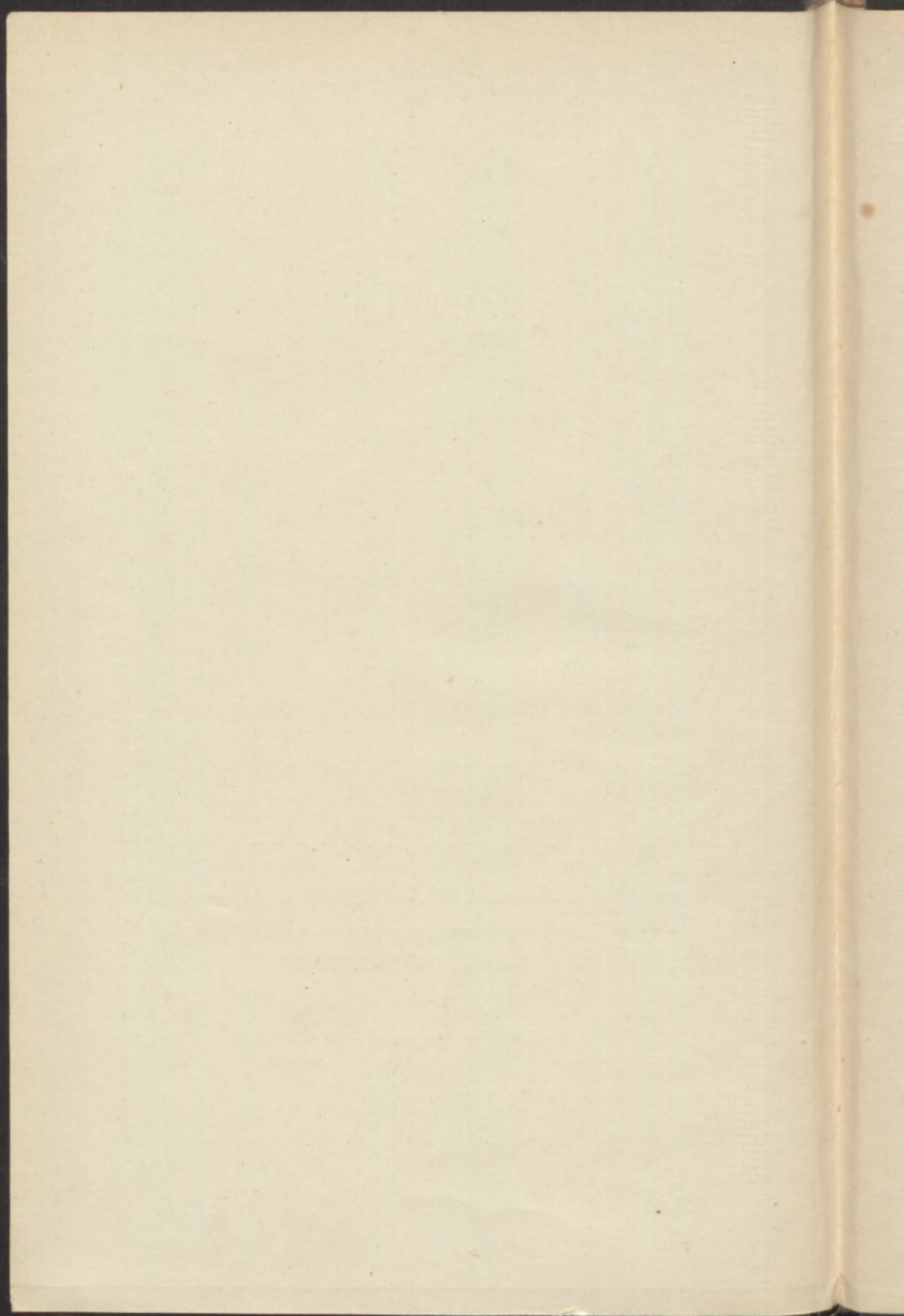
Egy negyed óra mulva pedig a tisztességes Jakobovics, úgy a mint a vacsoránál volt, vadonatúj fekete ruhában, de kalap nélkül kün csatangolt az utcán. Kidobták-é vagy a saját jószántából került ide: erről sejtelve se volt. Ő csak egyet tudott és ezt ezerszer is elismételgette magában: ő teljességgel nem az oka semminek.

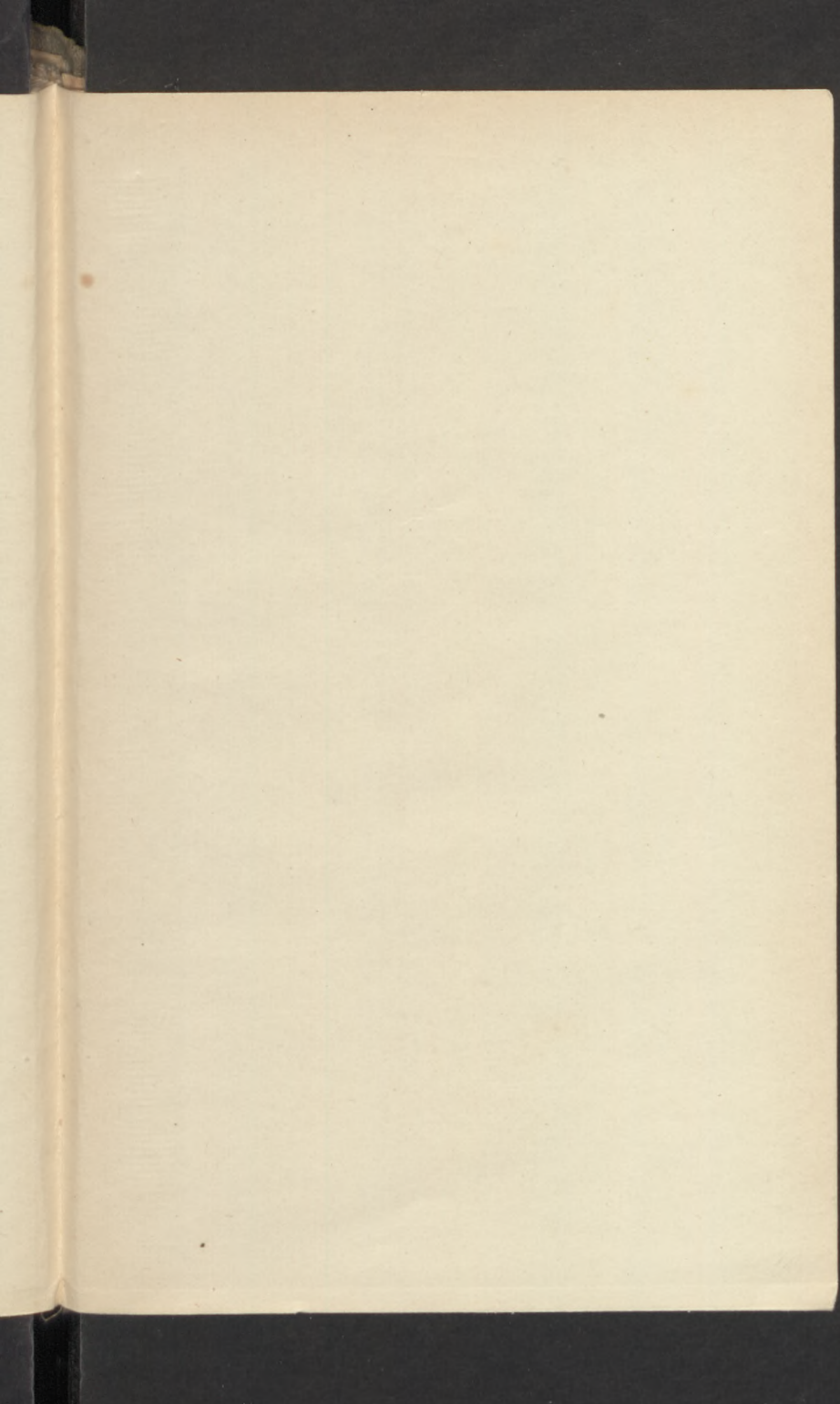

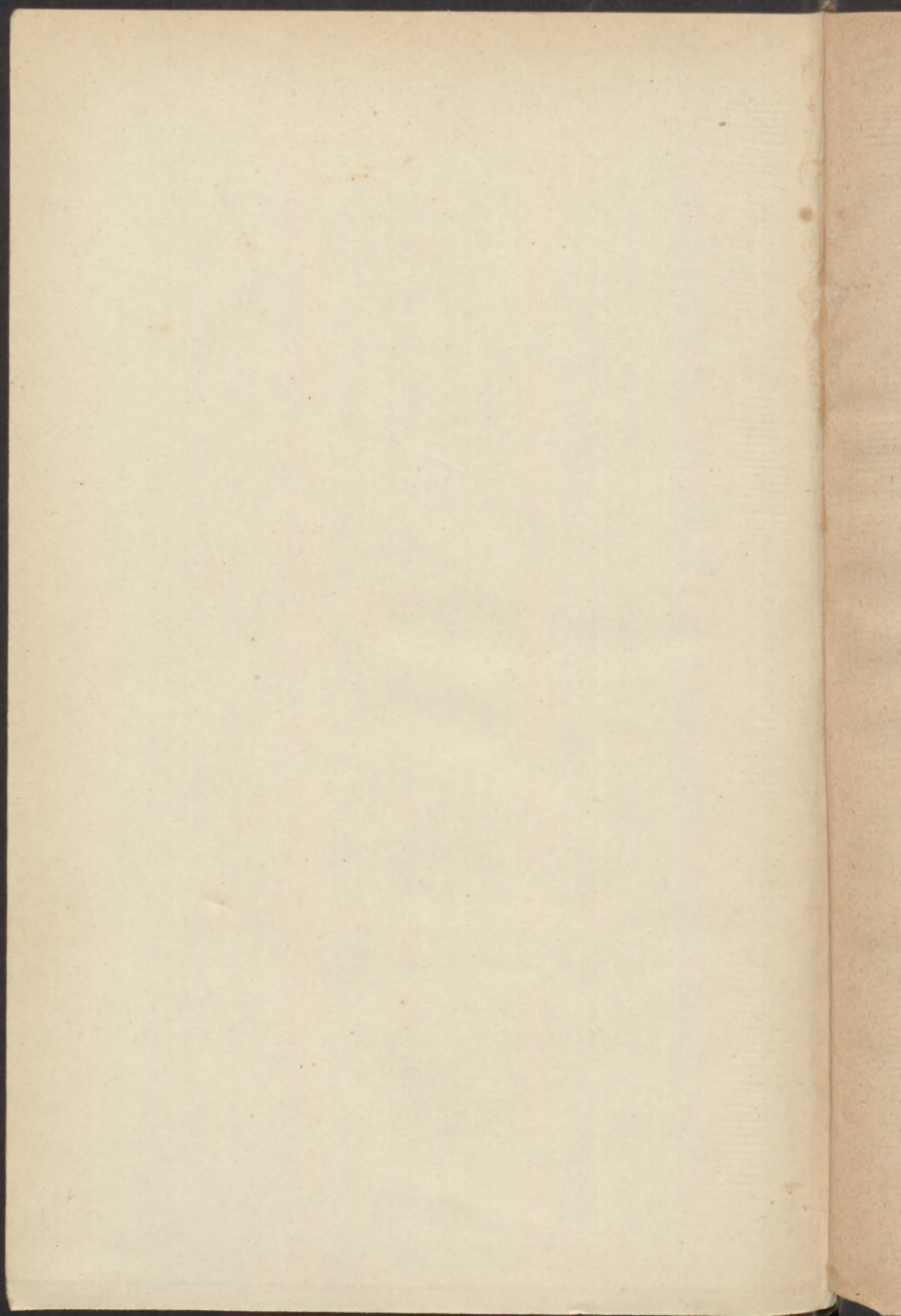
TARTALOM.

	Oldal.
Az Ollenburg-dynastia.	
A légy	1
Olivér király halála	11
A szobor	20
A Hős meg a Hősnő.	
A Hős	34
A Hősnő	41
Boldizsár tábornok	48
Férjek	57
Asszony és lóhistória	65
A kirándulás	73
A gyűrű	91
Második György	102
A négy emberkép	109
A szép Regináld	115
Öngyilkosok	121
Az akadály	129
Aranymadár.	
Mesemondás	138
A szív	144
A tisztességes Jakobovics	150

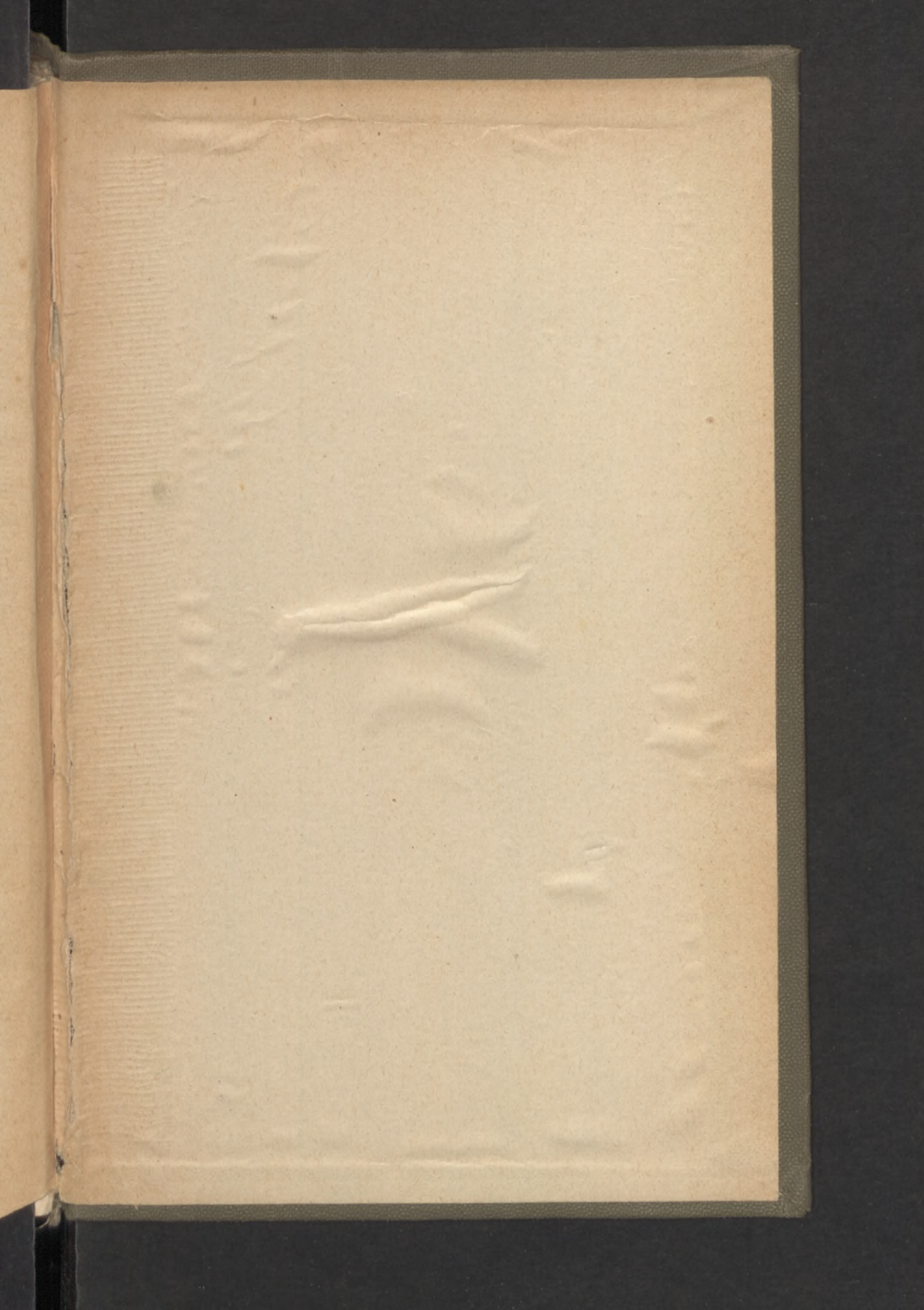

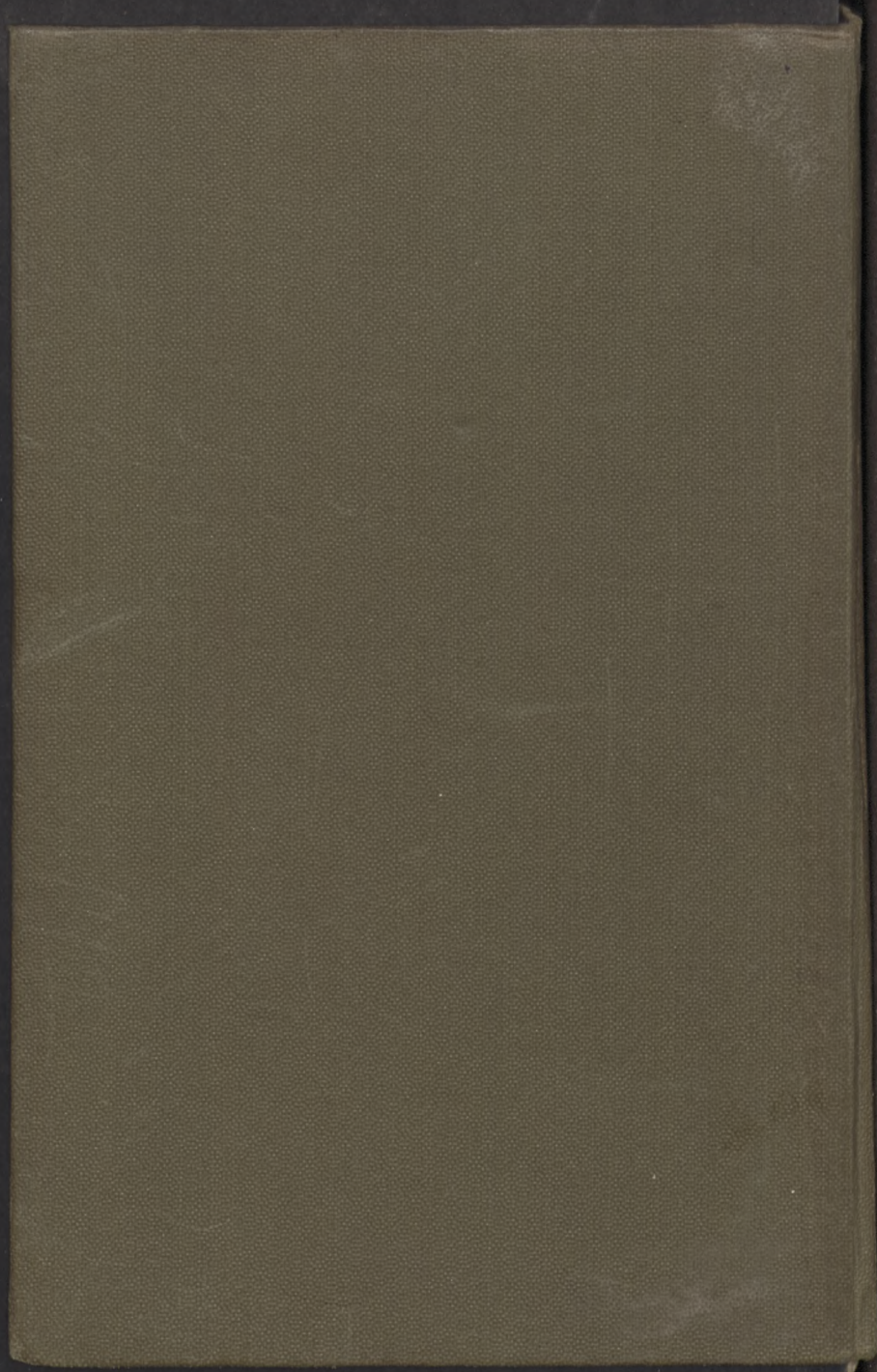

Zar

THE
DUTY
OF
A
MAN
OF
WARR
AND
VALOR